

POLITI HØGSKOLEN

Velferdspolitiet

Olav Verpe

Master i politivitenskap

Kull 2019

SAMMENDRAG:

Samtidens kriminalpolitikk er utformet slik at ansvaret for det kriminalitetsforebyggende arbeidet fordeles mellom politiet og andre offentlige og private aktører. Dette innebærer at polititjenestepersoner i en rekke sammenhenger inngår som deltakere i tverrfaglige samhandlingsmodeller hvor formålet er individrettet oppfølgingsarbeid. Denne oppgaven undersøker hvordan et utvalg representanter fra det kriminalitetsforebyggende apparatet forstår kriminalitet og ungdom som begår lovbrudd. Det empiriske utgangspunktet for avhandlingens analyse er intervjuer av de mest sentrale yrkesgruppene som inngår i såkalte oppfølgingsteam i forbindelse med gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Disse yrkesgruppene er; barneverntjenesten, konfliktrådet og politiet. Ved å benytte diskursanalyse som teoretisk og metodisk rammeverk vil oppgaven vise hvordan respondentenes virkelighetskonstruksjoner både er forankret i samfunnsvitenskapelig teori om kriminalitet og kriminalitetskontroll, og i et ideologisk bakteppe med røtter i en risikoorientert og nyliberalistisk styringsrasjonalitet. I tillegg vil oppgaven drøfte politiets rolle i denne typen oppfølgingsarbeid. Gjennom en analyse av det moderne politiets utvikling tar oppgaven for seg hvilke elementer som ligger til grunn for det som vil bli omtalt som «velferdspolitiet». Det vil si forståelsen av politiets rolle i samfunnet, innenfor rammen av den sosialdemokratiske velferdsstaten.

ABSTRACT:

Contemporary crime policy in Norway is designed to enhance cooperation and partnership between the Police and other actors in the crime prevention apparatus. Within this framework police officers are among several contributors to an interdisciplinary cooperation program that serve as an alternative to imprisonment for delinquent youth. This thesis examines the discursive construction of crime and juvenile delinquency among the most important actors that frequently engage in this cooperation model. The dissertation is based on empirical material collected through semi-structured interviews of respondents representing the child welfare service, the national mediation service, and the Police. By using discourse analysis as a theoretical and methodological framework, the thesis will show how the respondents' representations are firmly rooted in the social sciences, as well as an ideological perspective influenced by neoliberalism and a risk-oriented logic. The scientific approach to crime prevention that constitutes the foundation of Norwegian crime policy gives rise to a model of policing that will be referred to as «the welfare police». The thesis will examine the discursive

basis for the welfare police, as well as discuss the nature of police involvement in programs that target juvenile offenders.

FORORD:

Til Karina.

Takk for at du alltid støtter meg når jeg selv har mistet motet. Uten deg hadde jeg verken fullført videregående eller kommet i mål med masteroppgaven.

Innhold

Kapittel 1 – Innledning	1
1.1 Politimyten	1
1.2 Avgrensning og problemstilling	2
1.2.1 Ungdomsstraff som empirisk utgangspunkt	3
1.2.2 En diskursanalytisk tilnærming.....	4
1.3 Oppgavens oppbygning og struktur	5
Kapittel 2 – Politiet blir til	6
2.1 Det moderne politiets begynnelse	6
2.1.1 The New Metropolitan Police.....	6
2.1.2 Standardmodellen	7
2.1.3 Politiforskningen.....	8
2.2 Den forebyggende vendingen	10
2.2.1 Problemorientert politiarbeid	11
2.2.2 Broken Windows og New York-modellen.....	12
2.2.3 Lokalorientert politiarbeid	13
2.2.4 Et rettferdig politi	14
2.2.5 Kunnskap og etterretning.....	15
2.3 Den norske modellen for kriminalitetsforebygging	17
2.3.1 Kunnskapsbasert tilnærming.....	17
2.3.2 Samhandling	18
2.3.3 Inkludering.....	18
2.3.4 Tidlig intervensjon	19
2.4 Oppsummering.....	20
Kapittel 3 – Fremgangsmåte og teoretisk rammeverk	22
3.1 Makten og Michel Foucault.....	22
3.1.1 Governmentality.....	23
3.1.2 Pastoralmakt.....	23
3.2 Diskursbegrepet i henhold til Foucault	24
3.2.1 Diskursanalysens ontologiske og epistemologiske premisser.....	25
3.2.2 En virkelighetskonstituerende kraft	25
3.2.3 Materialitet.....	26
3.2.4 Representasjon og subjektposisjon.....	27
3.3 Kritisk diskursanalyse	28
3.3.1 Norman Faircloughs tredimensjonale modell	28
3.3.2 Sentrale begreper i KDA	30

3.4 Metode for datainnsamling.....	32
3.4.1 Det kvalitative forskningsintervjuet	32
3.4.2 Semistrukturert intervju.....	32
3.4.3 Gjennomføring av intervjuene	33
3.4.4 Rekruttering av respondenter	33
3.4.5 Utvalg.....	35
3.5 Bearbeiding av intervjuene	36
3.5.1 Transkripsjon	36
3.5.2 Innledende tematisk analyse.....	36
3.6 Kvalitetsmål i diskursanalyse.....	38
3.6.1 Reliabilitet og validitet.....	38
3.7 Forskningsetiske betraktninger	39
3.7.1 Forskning på egen virksomhet	39
3.7.2 Konfidensialitet.....	40
3.8 Teoretisk og ideologisk bakteppe for samtidens kontrollpolitikk	41
3.8.1 Etterkrigstidens kriminaldiskurs	41
3.8.2 Et paradigmeskifte i kriminalpolitikken.....	42
3.8.3 Risikosamfunnet	43
3.8.4 Oppsummering av teori.....	44
Kapittel 4 – To diskurser og ett paradoks	46
4.1 Fagdiskursen	46
4.1.1 Fattigdom	47
4.1.2 Sårbare ungdommer.....	49
4.1.3 Utenforskap og «glorifisering av gangster-livet»	51
4.1.4 Stempling og stigmatisering	52
4.1.5 Hjelp fremfor straff.....	55
4.1.6 Tillitsbygging og samarbeid	56
4.1.7 Oppsummering av innholdet i fagdiskursen	57
4.2 Den nyliberalistiske kontroldiskursen	58
4.2.1 «Egnet» eller «uegnet» for oppfølging	58
4.2.2 Fremstillingenes paradoks.....	60
4.2.3 Avskrekking.....	61
4.2.4 Brudd på straffegjennomføringen.....	63
4.2.5 Bruk av ungdomsfengsel	64
4.2.6 Politiets symbolske funksjon	66
4.2.7 Oppsummering av innholdet i diskursene	67

Kapittel 5 - Realisering av vitenskapelige anbefalinger	70
5.1. Samhandling, inkludering, tillit og legitimitet	70
5.2 Utvidet forståelseshorisont.....	71
5.3 Mer enn en kriminalitetskriger.....	71
Kapittel 6 - Den grenseløse forebyggingsstaten	74
6.1 Forebygging som kontrollteknologi.....	74
6.2 Fiskegarnet utvides.....	75
6.3 Politiet som utenforskapenes rekvisitt.....	77
6.4 Kunnskapsbasert praksis eller sedvane?	79
6.5 Tilbake til kjerneoppgaven	79
6.6 En politikultur i utvikling.....	80
Kapittel 7 – Avslutning.....	83
7.1 Oppsummering.....	83
7.2 Vitenskapens horisont.....	83
Kapittel 8 - Bibliografi	85
Kapittel 9 - Vedlegg.....	91
Vedlegg nr. 1 – Meldeskjema til NSD	91
Vedlegg nr. 2 – Intervjuguide	99
Vedlegg nr. 3 – Informasjonsskriv til respondentene	101
Vedlegg nr. 4 – Søknad om tilgang til informanter	104

«The test of police efficiency is the absence of crime and disorder, not the visible evidence of police action in dealing with it».

Sir Robert Peel, 1829

Kapittel 1 – Innledning

1.1 Politimyten

Den første boken jeg leste som masterstudent høsten 2019 var Robert Reiners «The politics of the Police». I kapittel fire «Cop Cultures» skriver Reiner om hvordan politibetjenter opplever yrket ikke bare som en jobb, men som en meningsfull livsstil som nærmest bærer preg av en slags kallsfølelse (Reiner, 2010, s. 119). Dette selvbildet inngår som en del av det Manning (1997) omtaler som «politimyten». Det vil si en mytologisk fortelling om kampen mellom det gode og det onde, hvor politiet iscenesettes som samfunnets viktigste vern mot kriminalitet (Manning, 1997, s. 279). Politimyten har flere samfunnsmessige funksjoner. For det første er den en del av befolkningens kollektive bevissthet. Gjennom politimyten idealtypiske fremstillinger av godt og ondt, kommuniserer myndighetene at staten har midlene til å ta vare på sine borgere (Manning, 1997, s. 279). I tillegg bidrar fortellingen til å rettferdiggjøre politiet som sosial institusjon. Politiets legitimitet er avhengig av en opplevelse i samfunnet om at voldsmonopolet ikke utgjør en trussel mot befolkningen. Fortellingen om politiet som kriminalitetsbekjemper etablerer en sfære for kriminalitet og uorden som befinner seg utenfor grensene av samfunnets moral. På denne måten kan politiet eksistere som en vokter av det felles gode, og politivirksomhet blir noe som rettes mot «de andre» (Waddington, 2005, s. 377).

Studier av politikultur har lenge vært et av mine akademiske interessefelter. Blant annet fordi vitenskapelige perspektiver knyttet til politiets verdensbilde er gjenkjennbare fra praksisfeltet. I tillegg har masterutdanningen bidratt til en voksende respekt for språkets makt. Studier av politikultur er studier av språk og meningsdannelse. Dette har vært et sentralt samfunnsvitenskapelig forskningsemne helt siden de første empiriske undersøkelsene av politiet fant sted (Reiner, 2010, s. 115). Interessen for politiets virkelighetsforståelse, har sitt utspring i et akademisk behov for å forstå de meningsbærende strukturene som ligger til grunn for politiets yrkesutøvelse. Det er særlig to grunner til at denne typen kunnskap er viktig. For det første fordi politiet er forvaltere av statens voldsmonopol. Politiet representerer et av de mest håndfaste og konkrete uttrykkene for myndighetens utøvelse av makt (Lofthus, 2009, s. 4). For det andre fordi politiet fungerer som portvakt til straffesystemet. Dette innebærer en stor innflytelse på hva som blir definert som kriminalitet, og hvem som blir definert som kriminell (Lofthus, 2009, s. 4).

Studier av politikultur har vist at mange politibetjenter gir mening til politigjeringen ved å iscenesette seg selv om «kriminalitetskrigere» (se f. eks. Lofthus, 2009). Dette innebærer blant annet et selvbilde som «den tynne blå linjen» som beskytter samfunnet mot kriminalitet og uorden (Waddington, 2005, s. 377). Politifolk har tradisjonelt blitt beskrevet som action-søkende med en iboende tendens til å forherlige det de omtaler som «skikkelig politiarbeid». Det vil si arbeidsoppgaver som innebærer en form for jakt, og en realisering av voldsmonopolet (Finstad, 2013, s. 98). I tillegg har politiet ofte et mistenksomt og tidvis kynisk blikk på omgivelsene. Formålet er å oppdage det som ikke passer inn, og som kan gi grunnlag for en politiintervensjon (Finstad, 2013, s. 98). Dette «politiblikket» kan forstås som en naturlig konsekvens av politimyten. Som lovens vokter, og beskytter av samfunnets moral, er politiet nødt til å skille mellom den respektable borgeren, og de gruppene som på ulikt vis avviker fra det som blir ansett som et foretrukket levesett (Waddington, 2005, s. 378).

Studier av politikultur har tradisjonelt hatt et pessimistisk fortegn. Hovedfokuset har vært på de problematiske sidene av politiets virkelighetsforståelse (Lofthus, 2009, s. 3). Samtidig erkjenner en stadig økende forskningsmasse at politikultur ikke er noen entydig størrelse (se bl.a. Myhre Lie 2022). Politiets normer, verdier og perspektiver er hverken monolittisk eller uforanderlig (Reiner, 2010, s. 117). Politikulturen er ikke avskåret fra samfunnet for øvrig. Omkringliggende samfunnsmessige endringer vil derfor ha konsekvenser for betingelsene som ligger til grunn for politiets yrkeskultur (Lofthus, 2009, s. 21). Til tross for denne erkjennelsen, har nyere studier vist at det eksisterer noen grunnleggende trekk ved politikulturen som er spesielt seiglivet. Politibetjentes selvbilde ser ut til å kretse rundt noen kjernekaraktistikker som ikke overføres internt i kollegiet, men som finnes opp «på nytt» uavhengig av tid og sted (Reiner, 2010, s. 118). Lofthus forklarer dette ved å peke på at politiet utleder sitt verdensbildet fra den særskilte rollen som forvalter av statens voldsmonopol. Kallsfølelsen, og forherligelsen av kriminalitetsbekjempelse, er derfor fremdeles definerende trekk ved politiets yrkeskultur (Lofthus, 2009, s. 125).

1.2 Avgrensning og problemstilling

Dette bringer meg nærmere temaet for min masteravhandling. Innenfor rammene av den norske velferdsstaten er politiet én av flere aktører som er satt til å forebygge kriminalitet. Som vi skal se i kapittel to bygger den norske modellen for kriminalitetsforebygging på fire grunnprinsipper som blant annet omfatter inkludering og samhandling (Gundhus & Egge, 2012). Modellen innebærer altså at politiet må forholde seg til en rekke andre profesjoner og fagtradisjoner i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. I tillegg medfører en slik ideologi at

politiet blir satt til å utføre arbeidsoppgaver som i liten grad kan forbindes med rendyrket kriminalitetsbekjempelse. Politimyten bygger på en forestilling om at kriminalitet og uorden bekjempes med politiresurser. En viktig forutsetning for denne historien, er at kriminalitet fremstilles på en måte som fremhever verdien av politiaere tiltak som hensiktsmessige bidrag til det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Denne typen fremstillinger representerer imidlertid en av mange måter å forstå kriminalitet på. Sosiale forklaringsmodeller vil for eksempel i større grad vektlegge ulike behandlingsregimer og velferdstiltak som mer hensiktsmessige enn straff og sanksjon (Bjørge, 2015, s. 22). Formålet med denne avhandlingen er derfor å sammenligne hvordan et utvalg representanter fra det kriminalitetsforebyggende apparatet forstår og fremstiller kriminalitet, og ungdom som begår lovbrudd. Ved å benytte diskursanalyse som metodisk og teoretisk rammeverk er målet å undersøke det ideologiske bakteppet som ligger til grunn for respondentens fremstillinger (Grue, 2011, s. 112). På denne måten blir det mulig å identifisere eventuelle likheter eller ulikheter, for deretter å drøfte hvordan de meningsbærende strukturene i respondentens fremstillinger påvirker politiets rolle i dette arbeidet.

1.2.1 Ungdomsstraff som empirisk utgangspunkt

Som rammeverk for de empiriske undersøkelsene har jeg avgrenset masterprosjektet til kun å omfatte ungdomsstraff. Ungdomsstraff ble innført som straffereaksjon for mindreårige 1. juli 2014, som et alternativ til fengsel i de mest alvorlige lovbruddskategoriene (Andrews & Eide, 2019, s. 15). Innholdet i straffegjennomføringen bygger på internasjonale meta-analyser av hvilke faktorer som er av størst betydning for rehabilitering av unge lovbrøyttere. Her fremheves det at tradisjonelle straffarter som først og fremst fokuserer på avskrekking, har mindre effekt enn reaksjonsformer som tar utgangspunkt i behandling (NOU 2008:15, 2008, s. 50). I tillegg var innføringen av ungdomsstraff ment som et bidrag til å innrette norsk strafferettspleie slik at den harmonerer med barnekonvensjonens krav om at fengsel kun skal benyttes overfor mindreårige som en siste utvei, og i så korte tidsperioder som mulig (NOU 2008:15, 2008, s. 68). I praksis innebærer ungdomsstraff derfor at det etableres et såkalt «oppfølgingsteam» rundt den straffedømte ungdommen. Dette teamet består blant annet av representanter fra konfliktrådet, barneverntjenesten og politiet. Deretter utarbeides det en ungdomsplan hvor innholdet er tilpasset den enkelte ungdommens oppfølgingsbehov (NOU 2008:15, 2008, s. 149). Ungdomsstraff inneholder i tillegg et tydelig innsalg av gjenopprettende prosess. Det vil si at den straffedømte ungdommen, i de sakene som egner seg for dette, møter til et meglingsmøte med den fornærmede part. Formålet er at lovbrøytteren

skal settes i posisjon til å ta ansvar for sine handlinger, og stimuleres til refleksjon rundt lovbruddets skadevirkninger (NOU 2008:15, 2008, s. 124).

Grunnen til at jeg har avgrenset avhandlingen til kun å omfatte ungdomsstraff er fordi straffarten representerer en moderne kontrollteknologi, som bygger på en tverrfaglig tilnærming, hvor politiet inngår som en av flere deltakere. Ungdomsstraff gir meg dermed tilgang til de mest sentrale aktørene på utøvernivå i det kriminalitetsforebyggende apparatet. I tillegg er ungdomsstraff bygget opp på en slik måte at den i praksis består av mange av de samme elementene som andre oppfølgingstyper, slik som for eksempel ungdomsoppfølging¹, SALTO-oppfølging² eller ulike ansvarsgrupper. Funnene i denne oppgaven vil derfor kunne ha overføringsverdi til andre deler av det kriminalitetsforebyggende landskapet. Som metode for datainnsamling har jeg valgt å gjennomføre intervjuer av ansatte i barneverntjenesten, konfliktrådet og politiet. Oppgaven vil imidlertid først og fremst fokusere på politiets verdensbilde. Virkelighetsforståelsen til barneverntjenesten og konfliktrådet vil derfor primært fungere som en analytisk kontrast til politiets perspektiver. Fordi politiet har stor definisjonsmakt i sin forståelse av kriminalitet, og fordi politiforskningen har avdekket en rekke distinkte trekk ved politiets verdensbilde, mener jeg at dette er et viktig forskningsemne. Mitt forskningsspørsmål er derfor som følger:

Hvordan fremstilles ungdomskriminalitet og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff blant deltakerne i oppfølgingsteam?

Hvilke implikasjoner har respondentens fremstillinger for politiets rolle i oppfølgingsteam?

1.2.2 En diskursanalytisk tilnærming

Oppgaven er forankret i diskursteori med utgangspunkt i tenkningen til Foucault (Foucault, 1999, 2002) og Fairclough (Fairclough, 1993). Det er sistnevntes tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse som vil bli benyttet som metode. Kapittel tre vil inneholde en detaljert presentasjon av diskursanalyse som metodisk og teoretisk rammeverk. Metoden kan imidlertid foreløpig defineres som en kritisk analyse av etablerte tenke-, skrive og snakkemåter (L. E. F. Johannesen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 51). Kriminalitet er et

¹ Ungdomsoppfølging er en tilsvarende straffart, men som kan ilegges av påtalemyndigheten som et vilkår til en påtaleunntatelse eller som dom. Ungdomsoppfølging har imidlertid kortere gjennomføringstid.

² SALTO-oppfølging er en oppfølgingsform som tilbys til ungdom i Oslo som befinner seg i risikosonene for å begå gjentatt eller alvorlig kriminalitet. Ordningen er ikke tilknyttet straffesaksapparatet og tilbys på frivillig basis (Oslo-kommune, 2019).

sosialt fenomen som kan forstås på mange ulike måter med forankring i en rekke teoretiske og ideologiske perspektiver. Mitt forskningsspørsmål legger opp til en undersøkelse av hvilke av disse perspektivene som ligger til grunn for de ulike yrkesgruppenes fremstillinger.

Diskursanalyse er derfor en hensiktsmessig tilnærming for å belyse mitt forskningsspørsmål (Grue, 2011, s. 112). Fordi prosjektets funn kan ha overføringsverdi til andre deler av det kriminalitetsforebyggende arbeidet, bør ikke avhandlingen utelukkende betraktes som en studie av ungdomsstraff. Prosjektet kan i større grad forstås som en studie av samtidens politikultur, og hvordan politiets verdensbilde påvirker tverrfaglige oppfølgingsarbeid på et mer generelt nivå.

1.3 Oppgavens oppbygning og struktur

For å kunne gjennomføre en diskursanalyse i henhold til Faircloughs tredimensjonale modell, er det nødvendig med en gjennomgang av samfunnsvitenskapelig teori som belyser de omkringliggende sosiokulturelle strukturene som norske diskurser om kriminalitet og kriminalitetskontroll er en del av. To nyttige innfallsvinkler i denne sammenheng er Foucaults teori om «governmentality» (Foucault, 2002), og Garlands omfattende analyse av kriminalpolitikken utvikling (Garland, 1990, 2001). Disse vil bli gjennomgått i kapittel tre. For å kunne drøfte politiets rolle i oppfølgingsteam, er det nødvendig med en analyse av den norske politimodellen slik den fremstår i dag. I kapittel to vil jeg derfor gi en presentasjon av politiets historiske utvikling. Formålet er å vise hvilke prosesser som ligger til grunn for utviklingen av det jeg har valgt å omtale som «velferdspolitiet». Det vil si tankegodset som preger samtidens forståelse av politiets rolle i samfunnet innenfor rammene av den norske velferdsstaten. I kapittel fem og seks vil jeg bygge videre på analysen av den norske politimodellen og benytte dette som rammeverk for å drøfte politiets rolle i oppfølgingsteam.

Kapittel 2 – Politiet blir til

I dette kapitlet vil jeg som nevnt gi en presentasjon av det historiske bakteppet som danner grunnlag for å forstå hvordan norsk politi jobber i dag. Formålet er å etablere en samfunnsvitenskapelig kontekst i henhold til Faircloughs tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse (Fairclough, 1993). Presentasjonen vil vise hvordan den norske politimodellen er et resultat av et halvt århundre med utvikling som i stor grad bygger på vitenskapelige anbefalinger. Kunnskapssparadigmet i den norske forebyggingsstrategien utgjør en del av rammeverket i den sosiokulturelle praksisen som norske diskurser om kriminalitet og kriminalitetskontroll er en del av. En analyse av dette på makronivå er derfor nødvendig for å forstå handlingsbetingelsene til prosjektets respondenter. Gjennomgangen bygger i stor grad på sentrale tekster fra den politivitenskapelige kanon, og tar for seg ulike historiske forståelser av politiets rolle i samfunnet.

2.1 Det moderne politiets begynnelse

Politiets samfunnsoppdrag er nedfelt i politilovens §1 og stadfester at politiet gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet skal være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig (Politiloven, 1995, §1). Samfunnsoppdraget er med andre ord motsetningsfylt. På den ene siden forventes det at politiet skal utføre effektiv kriminalitetsbekjempelse. Samtidig skal innsatsen være innrettet slik at den først og fremst er forebyggende. Motsetningen i politiets samfunnsoppdrag har vært et tilbakevendende tema i utviklingen av dagens politi, og dragkampen mellom den håndhevende og den forebyggende siden av politiets virksomhet kan spores tilbake til det moderne politiets begynnelse (Ellefsen & Larsson, 2014).

2.1.1 The New Metropolitan Police

Historien om det moderne politiet slik vi kjenner det i dag begynner med Sir Robert Peel og opprettelsen av The New Metropolitan Police i England i 1829 (Reiner, 2010, s. 42). Fra et ideologisk perspektiv finnes det to ulike forklaringer på hvorfor det moderne politiet ble opprettet. Den første forklaringen handler om fremveksten av industrisamfunnet. Den industrielle revolusjon førte til rask urbanisering og sterk befolkningsvekst. Byene ble sett på som episentre for kriminalitet og uorden, og frykten for moralsk forfall og opptøyer dannet grunnlaget for tanken om et nytt politi (Reiner, 2010, s. 41). I denne fortellingen blir politiet sett på som et vellykket middel for å utøve effektiv kontroll i fraværet av de sosiale båndene

som preget mindre samfunn i førindustrialisert tid (Finnane, 2005, s. 48). Den andre fortellingen bygger på klasseteori, og står sentralt i radikal kriminologi med røtter i marxisme og strukturalisme. Her fremheves det at politikonseptet oppstod i et klassesdelt samfunn. Politiet blir ikke sett på som en nøytral forvalter av et kollektivt ønske om orden, men som et instrument for å beskytte den privilegerte klassens interesser (Finnane, 2005, s. 48). Innenfor denne forståelsesrammen pekes det på at dersom det fantes en universell konsensus knyttet til normer og verdier ville det ikke vært behov for et politi. Det vil derfor alltid være enkelte grupper som oftere enn andre blir gjenstand for politiets oppmerksomhet og kontrollvirksomhet (Reiner, 2010, s. 69).

Begge de to ovennevnte perspektivene kom til uttrykk allerede under arbeidet med Peels politireform. Det førmoderne politiet i England var organisert rundt den lokale menigheten, og politiarbeidet ble utført av lokalbefolkningen på dugnad. The New Metropolitan Police ble bygget på en kritikk av den gamle ordningen som lite effektiv og med manglende juridisk kontroll. Motstanderne av Peels reform var på sin side bekymret for at det nye politiet skulle gjenspeile den kontinentale absolutismen hvor politiet ble brukt som et middel av kongemakten for å sikre politisk kontroll, slik som for eksempel i Frankrike (Ellefsen & Larsson, 2014, s. 45). Peels reformarbeid møtte lenge motstand fra et bredt spekter av ulike politiske interesser og filosofier, men oppnådde etter hvert legitimitet gjennom at den ble definert som et motstykke til den franske modellen. Da reformen ble en realitet tok det nye politiet til Peel form som et ubevæpnet og uniformert konstabelkorps hvor hovedformålet var forebyggende innsats gjennom fotpatrolje i forhåndsdefinerte områder (Ellefsen & Larsson, 2014, s. 44-45).

2.1.2 Standardmodellen

Politireformen til Peel, og idealene som dannet grunnlag for The New Metropolitan Police, har vært utgangspunktet for utviklingen av skandinavisk politi (Ellefsen & Larsson, 2014, s. 45). Den forebyggende logikken i Peels modell blir ofte trukket frem som et motstykke til mer reaktive polititradisjoner som for eksempel den amerikanske (Reiner, 2010, s. 70). Til tross for helt klare forskjeller mellom de to tradisjonene har det moderne politiets strategi for å bekjempe og forebygge kriminalitet i det vesentlige kretset rundt den samme logikken. Fra det moderne politiets begynnelse, og frem til slutten av 1900-tallet, var politivirksomhet i stor grad innrettet etter det som i politiforskningen omtales som «standardmodellen» (Weisburd & Braga, 2019, s. 5). Standardmodellen bygger på en forestilling om at kriminalitet bekjempes og forebygges gjennom tilstedeværelse av uniformert politi, rask responstid og etterforskning

av straffesaker. Modellen fungerer som en slags universalløsning som benyttes på alle kriminalitetstyper uten hensyn til analyser av kriminalitetsbildet (Weisburd & Braga, 2019, s. 5). Fra slutten av 1960-tallet steg imidlertid kriminaliteten i store deler av den vestlige verden. Standardmodellen ble kritisert for å være lite effektiv, og behovet for forskning på politivirksomhet og utvikling av nye metoder gjorde seg gjeldende (Weisburd & Braga, 2019, s. 11).

2.1.3 Politiforskningen

Kritikken av standardmodellen som utilstrekkelig kan ses i lys av det akademiske skiftet som oppstod blant kriminologer på midten av 1970-tallet. Frem til da hadde kriminologisk teori vært forankret i troen på at vitenskapelige studier av kriminalitetens årsaker kunne lede frem til behandlingstiltak med reduserende effekt på tilbakefall blant lovbrøyttere. Fra midten av 1970-tallet ble imidlertid denne troen byttet ut med en «nothing works» tankegang. Fra dette perspektivet ble kriminalitet i større grad sett på som et resultat av strukturelle trekk ved samfunnet som bekjempes gjennom sosiale reformer (Cullen & Gendreau, 2001, s. 1). Troen på den kriminalitetsforebyggende effekten av politivirksomhet ble svekket, og flere kjente studier bekreftet dette (se bl.a. Kelling, Pate, Dieckman & Brown, 1974; Spelman & Brown, 1984). The Kansas City Preventive Patrol Experiment fant for eksempel ingen effekt på kriminalitetsnivået eller opplevd trygghetsfølelse i lokalbefolkningen som følge av økt eller redusert tilstedeværelse av uniformert politi (Kelling et al., 1974). Klockars gikk i 1983 så langt som å si:

“It makes about as much sense to have police patrol routinely in cars to fight crime as it does to have firemen patrol routinely in fire trucks to fight fire” (Klockars, 1983).

Den tidlige politiforskningen var skeptisk til den kriminalitetsreduserende effekten av politivirksomhet, og bar preg av å være en kritikk av det Reiner (2010) omtaler som «politifetisjisme». Det vil si den ideologiske antakelsen om at politiet er en forutsetning for sosial orden, og at uten et politi så vil samfunnet kollapse. Reiner påpeker at mange samfunn har eksistert uten noen form for politi, og at politiets effekt på kriminalitetsbildet i beste fall kan diskuteres (Reiner, 2010, s. 3-4). Et sentralt tema for politiforskningen var derfor å undersøke hvilken rolle politiet spiller i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, og hvor mye av politiets tjeneste som faktisk går med til rendyrket kriminalitetsbekjempelse. Bayleys kjente sitat beskriver politiets kriminalitetsforebyggende funksjon slik;

"The police do not prevent crime. This is one of the best kept secrets of modern life. Experts know it, the police know it, but the public does not know it. Yet the police pretend that they are society's best defence against crime and continually argue that if they are given more resources, especially personnel, they will be able to protect communities against crime. This is a myth." (Bayley, 1994, s. 124).

Både Bayley (1994) og Bittner (1990) påpeker at selv om det moderne samfunnet løfter frem politiet som sitt fremste våpen i kampen mot kriminalitet, er det i realiteten svært lite av politiets arbeidshverdag som går med til kriminalitetsbekjempelse. I stedet trekker de frem hvordan politiet først og fremst befatter seg med ulike serviceoppdrag, og ivaretar den offentlige ro og orden (Bayley, 1994, s. 18-19). Bittner beskriver politiets nøkkelfunksjon slik;

«The key function of the police is to stop something that ought not to be happening and about which someone had better do something about now» (Bittner, 1990, s. 249).

Bittners reduksjon av politivirksomhet til ulike service- og ordensformål inngår i en større fortelling om sosial orden som et produkt av den uformelle sosiale kontrollen lokalsamfunnet utfører på egenhånd. Fra dette perspektivet blir politiet beskrevet som det Banton (1964) omtaler som «Peace officers». Det vil si en av mange leverandører av sosial kontroll, hvor politiets bidrag forstås som beskjedent i en overordnet sammenheng (Banton, 1964, s. 7). Slik Banton ser det kan politivirksomhet dermed aldri fungere som en selvstendig produsent av sosial orden, men inngå som ett av flere bidra til å opprettholde den (Reiner, 2010, s. xiv). Formålet med politiets tjeneste blir derfor først og fremst å legge til rette for «fred» gjennom patruljering og ulike serviceoppdrag. Dette skjer imidlertid innenfor rammene av en allerede etablert tilstand av sosial orden.

I tillegg til å utfordre forestillingen om politiet som samfunnets viktigste vern mot kriminalitet, var den tidlige politiforskningen kritisk til den krigslignende retorikken som preget den offentlige samtalen om kriminalitet. Slagordet «war on crime» ble kritisert for å forvandle kriminalitetskontroll fra å være en naturlig del av det sosiale liv til å gi inntrykk av et samfunn i krise. I tillegg ble det problematisert hvordan retorikken bidro til å skape fiendebilder av hele lokalsamfunn, og legitimerte inngripende politimetoder (Bittner, 1970, s. 48). I sin mest kritiske form har politiforskningen hatt liten tiltro til politiets evne til å forebygge og bekjempe kriminalitet. I stedet har den satt søkelyset på de utilsiktede konsekvensene som kan følge av enkelte former for politivirksomhet. I den mest pessimistiske enden av dette perspektivet er forventningene til politiet små, og, ifølge Manning (2010), bare

at politiet som et minimum ikke etterlater samfunnet i dårligere forfatning enn det var i da de kom.

2.2 Den forebyggende vendingen

Som nevnt tidligere førte den til tilsynelatende manglende effekten av standardmodellen til en slags «nothing works» tankegang hvor tradisjonelle politimetoder ble sett på som utilstrekkelige i møte med de komplekse årsakene til kriminalitet (Garland, 2001, s. 61). Opplevelsen av at den klassiske politivirksomheten hadde sviktet ble startskuddet for nye tanker om kriminalitetskontroll, og ga liv til det som gjerne omtales som «the preventive turn» (Hughes, 2007, s. 26). The preventive turn kan ses i lys av større samfunnsmessige omveltninger som fant sted på midten av 1900-tallet med særlig fokus på nyliberalismens inntog i kriminalpolitikken, og fremveksten av det Beck (1997) omtaler som «risikosamfunnet». Dette innebar blant annet en overbevisning om at ansvaret for kriminalitetsforebygging i større grad skulle fordeles mellom politiet og andre offentlige og private aktører. I tillegg førte det til et skifte i synet på kriminalitetskontroll hvor fokuset i større grad ble dratt mot risikohåndtering og forebygging (Hughes, 2007, s. 27). Det tradisjonelle fokuset på iretteføring og straff fikk mindre plass innenfor dette paradigmet (Garland, 2001, s. 17). Nyliberalismens innflytelse på offentlig forvaltning la grunnlaget for økonomiske styringsrasjonaliteter hvor måltall og rapportering fikk en større plass enn tidligere i tråd med tankegodset bak New Public Management³-bevegelsen (Ratcliffe, 2016, s. 13). I tillegg innebar det nye paradigmet en ambisjon om økt vitenskapeliggjøring av politiets arbeid. På slutten av andre halvdel av 1900-tallet ble det derfor utviklet flere nye strategier for politivirksomhet. Formålet med de nye politistategiene⁴ var å gjøre politiarbeidet mer effektivt, proaktivt og kunnskapsbasert (Hestehave, 2018, s. 62).

De moderne politistategiene bygger på ulike forståelser av hvilke mekanismer som er mest avgjørende for at politivirksomhet skal ha kriminalitetsforebyggende effekter. I tillegg er de forankret i ulike syn på hvilke kunnskapsregimer som er av størst betydning for politiets samfunnsoppdrag. Her følger jeg Manning (1988) som påpeker at politiets organisatoriske struktur kan deles inn i to hovedkategorier. Dette er idealtypiske fremstillinger som ikke eksisterer empirisk, men som konseptuelle forestillinger om hva politiet skal være (Manning, 1988, s. 31). Den første kategorien kan forstås som en byråkratisk modell, med et strategiorientert perspektiv. Her er formålet å legge til rette for instrumentell

³ New Public Management vil videre i oppgaven bli omtalt med forkortelsen NPM.

⁴ Begrepene politistategier og politiinnovasjoner vil bli brukt om hverandre i denne oppgaven.

kriminalitetsbekjempelse gjennom å monitorere og håndtere ulike problemer på en hensiktsmessig måte (Manning, 1988, s. 31). Problemorientert politiarbeid og Broken Windows Policing er eksempler på slike strategier (Braga & Weisburd, 2019a, s. 555). På den andre siden finner vi politiinnovasjoner hvor hovedformålet er å styrke båndet mellom politi og lokalsamfunn, og på denne måten legge til rette for effektiv kriminalitetshåndtering. Metodene har fokus på tillitsrelasjonen mellom politi og publikum, og bygger i stor grad på legitimitetsteori. Blant disse finner vi Community Policing og Procedural Justice Policing (Braga & Weisburd, 2019a, s. 550). På norsk blir disse ofte oversatt til lokalorientert politiarbeid og rettferdig politi. I virkeligheten er politiets virksomhet mer kompleks og tvetydig enn de idealtypiske inndelingene slik de kommer til uttrykk i litteraturen (Dahl et al., 2022, s. 942). En gjennomgang av de mest kjente politistategiene representerer allikevel en nyttig innfallsvinkel for å synliggjøre bredden i hva som anses som de viktigste forutsetningene for at politiet skal lykkes med samfunnsoppdraget.

2.2.1 Problemorientert politiarbeid

En av de meste kjente politistategiene omtales gjerne som problemorientert politiarbeid (POP). Strategien ble utviklet av den amerikanske kriminologen Herman Goldstein, og lansert i hans politisosiologiske klassiker «Problem-Oriented Policing» fra 1979. I tråd med kritikken av standardmodellen som utilstrekkelig mente Goldstein at byråkratiske systemer løper en risiko for å bli mer opptatt av hvordan de jobber enn hva som er målet med det de jobber med. Dette omtalte han som «middel over mål syndromet». Ifølge Goldstein var kriminalitetsbekjempelse som middel blitt et mål i seg selv. Goldstein ønsket derfor å sette fokus på at det overordnede målet med polititjenesten til syvende og sist er å håndtere de ulike problemene som lokalbefolkningen ønsker at politiet skal gjøre noe med (Goldstein, 1979). Problemorientert politiarbeid begynner derfor med en analyse av det aktuelle problemet. Deretter velger man det verktøyet som fremstår mest hensiktsmessig for å håndtere problemet på en god måte. Måloppnåelse vurderes gjennom en evaluering av om det er blitt færre problemer heller enn hvilke tiltak som ble iverksatt. I motsetning til standardmodellen bygger problemorientert politiarbeid på en forståelse av kriminalitetens årsaker som kompleks og sammensatt. I en problemanalyse er det derfor ikke gitt at løsningen ligger i politiets verktøykasse (Larsson, 2005, s. 276).

POP har vært forsøkt innført over store deler av den vestlige verden, og på begynnelsen av 2000-tallet ble metoden innført som hovedstrategi for norsk politi (Justisdepartementet, 2005, s. 37; Aas, 2010). Det har imidlertid vist seg å være vanskelig å implementere POP i praksis.

Dette skyldes blant annet for lite sofistikerte problemanalyser. I tillegg er det som Chan (2003) og Gundhus (2009) påpeker utfordringer med at politiets yrkeskultur forherliger gatenær kunnskap, og nedprioriterer kunnskapsformer som kan bidra til bredere kriminalitetsforebyggende analyser (Chan, 2003, s. 673). Resultatet blir derfor at politiets respons på ulike problemer i stor grad bygger på tradisjonelle politimetoder i tråd med standardmodellen slik den ble presentert tidligere i oppgaven (Braga & Weisburd, 2019b, s. 190). Når det er problemer og ikke kriminalitet som skal håndteres, kan dette føre til en tøff lov- og ordenspolitikk mot mindre alvorlige ordensforstyrrelser (Gundhus, 2009, s. 251). På denne måten løper metoden en risiko for å bidra til økt marginalisering av de gruppene som blir definert som problemer. Til tross for at POP ofte inntar enn mindre sofistikert form enn slik den var tiltenkt, har metoden vist seg å ha god kriminalitetsreducerende effekt. Flere studier har pekt på at dersom politiet intensiverer innsatsen mot kriminelle gjengangere i områder med høy kriminalitet kan dette bidra til kriminalitetsreduksjon, selv om innsatsen i stor grad består av klassiske politiinitiativer (Braga & Weisburd, 2019b, s. 195; Mitchell, 2019, s. 11).

2.2.2 Broken Windows og New York-modellen

Et poeng jeg ønsker å få frem i dette resonnementet er hvilke former for kunnskap som bør vektlegges tyngst i politiets kunnskapsarbeid. Selv om de moderne politistategiene bygger på et ideal om å gjøre politivirksomheten mer vitenskapelig, har flere studier vist at dette ofte er mer retorikk enn praksis (se bl.a. Gundhus, 2009). I tillegg er det enkelte elementer i diskurser om kriminalitetskontroll som i større grad enn andre har en mer moralsk eller fornuftsbasert begrunnelse. Dette kommer særlig til uttrykk i det som ofte omtales som Broken Windows Policing eller New York-modellen. Denne strategien har mange likehetstrekk med standardmodellen, og bygger på en teori fremsatt av Wilson og Kelling i et essay som stod på trykk i *The Atlantic Monthly* i 1982. Teorien går ut på at dersom man lar en knust rute få stå, vil den føre til flere knuste ruter som igjen signaliserer at ingen bryr seg, og at politiet ikke har kontroll. Ifølge Broken Windows teorien vil dette skape rom for mer uorden som etter hvert kan utvikle seg til alvorlig kriminalitet (Wilson & Kelling, 1982, s. 31-32). Uorden må derfor håndteres, og mindre forbrytelser må slås ned på slik at utviklingen stanses før kriminelle krefter overtar det sosiale rom.

New York var den første byen som omsatte Broken Windows teorien i praksis. Strategien ble omtalt som Quality Of Life Policing fordi uorden ble sett på som en kilde til forringelse av lokalbefolkningens livskvalitet (Harcourt, 2001). Kriminaliteten i New York sank betraktelig

etter implementeringen av Broken Windows strategien, og New York-modellen ble sett på som en mirakelkur. Verdens øyne var rettet mot New York, og i 1999 reiste blant annet den norske justiskomiteen på studietur til USA for å lære av de amerikanske erfaringene (Lundgaard, 2011, s. 61). Fra et akademisk ståsted har imidlertid New York-modellen blitt kritisert for å bygge på et usikkert kunnskapsgrunnlag. Artikkelen til Wilson og Kelling er ikke forankret i et selvstendig empirisk materiale, men følger en slags fornuftstankegang. I tillegg har modellen blitt kritisert for å neglisjere de bakenforliggende og komplekse årsakene til kriminalitet, og for at den kan bidra til ytterligere ekskludering av allerede stigmatiserte grupper som blir definert som uorden slik som for eksempel rusmisbrukere, prostituerte, ungdomsgjenger og tiggere (Taylor, 2019, s. 153-154).

I norsk sammenheng representerer ikke Broken Windows strategien et overordnet tankesett i kriminalpolitikken. Den eksisterer imidlertid i spenningsfeltet mellom kriminalpolitisk retorikk og polisiær praksis. Metoden har blitt benyttet overfor bestemte former for uorden i bestemte situasjoner (Lundgaard, 2011, s. 102 og 178). På lik linje med standardmodellen bygger Broken Windows Policing i stor grad på politiets egne virkemidler. Det kriminalitetsforebyggende elementet ligger med andre ord først og fremst i effekten av de reaktive tiltakene. I tillegg er strategien forankret i et kunnskapsideal hvor erfaringsbasert kunnskap og fornuftstankegang har forrang for mer vitenskapelige kunnskapsformer.

2.2.3 Lokalorientert politiarbeid

Som nevnt har de mer reaktive politistategiene som først og fremst fokuserer på klassiske politiinitiativer blitt kritisert for at de ikke tar innover seg kriminalitetens kompleksitet, og de utilsiktede konsekvensene som kan følge av enkelte former for politivirksomhet. Et viktig prinsipp for å sørge for at politiets arbeid harmonerer med lokalbefolkningens behov har derfor vært at politiet skal være lokalt forankret. Formålet med dette er at lokal forankring skal bidra til å styrke samarbeidet mellom politi og publikum, og på denne måten legge til rette for effektiv kriminalitetshåndtering (Wycoff, 1988, s. 106). Ideen om et lokalt forankret politi omtales gjerne som Community Policing, og kan både forstås som en filosofi, og som en selvstendig politistategi (Mastrifski, 2019, s. 52). På norsk oversettes Community Policing til lokalorientert politiarbeid. Metoden har sterk tilknytning til Nærpolitimodellen som siden 1981 har utgjort verdigrunnlaget for norsk politi (NOU 1981: 35). I tillegg til prinsippet om desentralisering bygger lokalorientert metode på at politiet skal samarbeide med lokalbefolkningen, og at lokalbefolkningen skal få definere sine egne problemer (Skogan, 2019, s. 28).

Her har lokalorientert politiarbeid mye til felles med POP. Det som skiller metodene, er at lokalorientert politiarbeid i større grad representerer en overordnet strategi. Den vil derfor innta ulik form avhengig av hvor den praktiseres. Dette aspektet er også noe av det metoden har blitt kritisert for. Fordi den er uklart definert, og fordi den praktiseres forskjellig fra sted til sted, er det fra et vitenskapelig perspektiv vanskelig å evaluere metoden empirisk (Mastrifski, 2019, s. 46). I tillegg har studier fra USA vist at politibetjenter med et særskilt ansvar for lokalmiljøet i realiteten tilbringer mindre tid i møter med publikum, og utfører færre pågrep enn betjenter som jobber med ordinær patruljetjeneste. Det har heller ikke vært mulig å påvise en reduksjon i kriminalitet som følge av lokalorientert metode (Mastrifski, 2019, s. 54 og 59). Lokalorientert politiarbeid løper altså en risiko for å bli en overordnet og byråkratisk struktur som i liten grad tematiserer hvordan politiet skal jobbe konkret med kriminalitetsbekjempelse.

2.2.4 Et rettferdig politi

En annen strategi som først og fremst fokuserer på tillitsrelasjonen mellom politi og publikum omtales ofte som Procedural Justice Policing. Grunntanken bak denne strategien er at dersom befolkningen anser loven som legitim vil de følge den. I tillegg fremhever metoden at når politiet har befolkningens tillit, vil de i større grad kunne utøve samtykkebasert politivirksomhet, og dermed begrense bruken av makt (Tyler, 2001, s. 25). Metoden bygger på studier av hva som er de viktigste forutsetningene for tillitsrelasjonen mellom politi og publikum. Her pekes det på at resultatet av ulike politiintervensjoner er mindre viktig enn befolkningens opplevelse av å bli behandlet rettferdig (Tyler, 2001, s. 12). Legitimitetsteori har vært en viktig rettesnor i utviklingen av det moderne politiet. Blant annet fordi legitimitetsstudier har vist at når politiet begrunner sine handlinger er dette av stor betydning for en allerede skjør tillitsrelasjon mellom politiet og ulike minoritetsgrupper (se bl.a. Solhjell, Saarikkomäki, Haller, Wästerfors & Kolind, 2019; Saarikkomäki et al., 2020).

I norsk sammenheng er prinsippene fra Procedural Justice Policing blant annet implementert gjennom opplæringsprogrammet «Rettferdig politi». Programmet skal ifølge Politidirektoratet bidra til kompetanseheving innen temaer som dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering. Formålet er at politiet skal kunne levere likeverdige tjenester til alle grupper i samfunnet (Politidirektoratet, 2022, s. 27). På lik linje med lokalorientert politiarbeid har Procedural Justice Policing blitt kritisert for at den i liten grad tematiserer når politiet skal benytte seg av sin eksklusive rett til å bruke makt. Kritikere av metoden peker på at dersom man hopper bukk over dette, risikerer man at strategier som Community Policing og Procedural Justice

Policing blir mer retorikk enn praksis. Metoden kan derfor også forstås som et verdigrunnlag og en påminner om at måten polititjenesten utføres på er vel så viktig som hva politiet faktisk gjør (Loader, 2016, s. 434).

«The whole point of concentrating the authority to use force in a single institution is to professionalize it – to ensure that it will be used less intensively and more responsibly than it otherwise would be» (Bittner, 1990, s. 257).

2.2.5 Kunnskap og etterretning

Gjennomgangen så langt viser hvordan politivirksomhet kretser rundt noen grunnleggende motsetningsforhold. På den ene siden forventes det at politiet skal utføre effektiv kriminalitetsbekjempelse. Samtidig skal virksomheten innrettes slik at den evner å etablere en relasjon til befolkning og begrense eventuelle marginaliserende effekter av kriminalitetskontroll. For å kunne møte disse forventningene har utvikling av det moderne politiet vært preget av et økende fokus på at virksomheten skal være «kunnskapsbasert» (Hestehave, 2018, s. 62). Et sentralt poeng i denne sammenhengen er forholdet mellom den erfaringsbaserte og den vitenskapelige kunnskapen. En forutsetning for vellykket kunnskapsarbeid i politiet er at virksomheten innrettes slik at den evner å forholde seg til begge disse kunnskapsregimene (Barstad & Glasø, 2021, s. 44). For å få til dette i praksis har etterretningsfaget blitt definert som en bærebjelke for kunnskapsarbeid i norsk politi (Politidirektoratet, 2014).

Internasjonalt omtales metoden som Intelligence-led policing (Ratcliffe, 2016). I Norge brukes betegnelsene etterretningsstyrt eller kunnskapsbasert politiarbeid (Simensen & Paulsen, 2019, s. 176). Kunnskapsbasert politiarbeid er ikke en selvstendig politistrategi, men et overordnet konseptuelt rammeverk for kunnskapsarbeid (Ratcliffe, 2016, s. 49). Etterretningsbegrepet kan forstås på mange måter, men i denne sammenhengen er det vanlig å definere etterretning som «beslutningsstøtte» (Politidirektoratet, 2014). I politiets etterretningsdoktrine defineres etterretning på følgende måte:

«Etterretning er en styrt prosess, bestående av systematisk innsamling, analyse og vurdering av informasjon om personer, grupper og fenomener for å danne grunnlag for beslutninger» (Politidirektoratet, 2014, s. 18).

Etterretning er med andre ord en form for kunnskapsproduksjon som skal bidra til et mer effektivt og treffsikkert beslutningsgrunnlag (Ratcliffe, 2016, s. 67). I en presentasjon av kunnskapsparadigmet i det moderne politiet blir sannhetsidealet i etterretningsfaget et viktig

utgangspunkt for analyse. Etterretning som fenomen har sine røtter i en faglig tradisjon som strekker seg tilbake til andre verdenskrig, og som i stor grad bygger på en sikkerhetspolitisk og militær logikk (Moen, 2020, s. 177). Formålet med at prinsippene for etterretning er nedfelt i en doktrine er at politiet ved hjelp av forhåndsdefinerte prinsipper og prosedyrer skal kunne møte komplekse problemstillinger på en hensiktsmessig måte (Politidirektoratet, 2014). Denne logikken har sitt opphav i tenkningen til Kent (1965) som formulerte dogmet om at etterretning skal være objektiv og verdinøytral. Formålet var å forhindre politisering av etterretningsprodukter, og på denne måten legge til rette for at myndighetenes beslutningsgrunnlag skulle være fritt for ulike former for bias (Davis, 1992, s. 98). Det er mange som har kritisert objektivitet som ideal for etterretning. Blant annet fordi det kan føre til at etterretningsproduktene blir lite anvendelige (se Medina, 2002), eller fordi fullkommen objektivitet neppe er oppnåelig fordi analysearbeid i realiteten er en tolkende øvelse (Rønn, 2014).

Hovedpoenget i mitt resonnement bygger imidlertid på Vestby (2018) sin refleksjon om at vurderingen av hvorvidt noe er å anse som objektivt handler om hvilket perspektiv man har. Dersom man mener at etterretning kan produsere fullkommen og objektiv kunnskap, vil det heller ikke være nødvendig å tilføye nye perspektiver i kunnskapsproduksjonen. Politiet er en av flere profesjonelle aktører som har kunnskap om kriminalitet som fenomen. Vellykket kunnskapsarbeid forutsetter at det som oppleves som grunnleggende sannheter internt i organisasjonen utfordres og problematiseres (Paulsen & Frogner, 2017, s. 314). Dersom dette ikke skjer, løper objektivitetsidealet i politiets kunnskapsproduksjon en risiko for at politiet vender blikket innover mot egen kunnskap, og neglisjerer andre perspektiver og mer vitenskapelige kunnskapsformer om kriminalitet og kriminalitetskontroll.

Innenfor rammen av politiets yrkeskultur har den praksisnære kunnskapen tradisjonelt hatt forrang (Chan, 1997; Gundhus, 2009). I tillegg har etterretningsdoktrinen generelt et større fokus på ulike typer tiltak enn på forståelse av kriminalitetens årsaker (Simensen & Paulsen, 2019, s. 177). Dersom samfunnsvitenskapelige årsaksforklaringer utelates fra politiets kunnskapsarbeid, kan dette bidra til å trekke det forebyggende arbeidet i en mer straffesaksorientert og reaktiv retning (Simensen & Paulsen, 2019, s. 177). For at politiet skal lykkes med kriminalitetsforebygging, må virksomheten altså innrettes slik at den inkorporerer samfunnsvitenskapelig teori så vel som praksisnær og erfaringsbaser kunnskap. For min oppgave blir det epistemologiske utgangspunktet for politirespondentenes fremstillinger derfor et sentralt tema for analyse. Politiet har stor innflytelse på hvilke vurderinger

oppfølgingsteamet gjør. Dette får igjen konkrete konsekvenser for straffegjennomføringen og den domfelte ungdommen. Et sentralt poeng for min oppgave blir derfor å undersøke hvilke kunnskapsregimer som ligger til grunn for politirespondentenes fremstillinger. Det vil si hvorvidt de trekker på erfaringsbasert kunnskap, mer vitenskapelige kunnskapsformer, eller begge deler.

2.3 Den norske modellen for kriminalitetsforebygging

Hovedpoenget med denne gjennomgangen er å sette en analyse av politiets bidrag i oppfølgingsteam inn i en historisk og samfunnsmessig kontekst. Gjennomgangen viser hvordan praksisfeltet og academia gjennom historiens løp har forsøkt å håndtere de grunnleggende motsetningene som preger politiets samfunnsoppdrag. Litt forenklet kan man si at strategier som primært fokuserer på kriminalitetsbekjempelse, står i fare for å bli overinstrumentelle. Slike tilnæringer har vist seg å være lite virkningsfulle. Blant annet fordi de bygger på en forenklet forståelse av kriminalitetens årsaker (Jon, 1994, s. 129-130). I tillegg kan metoder med dette utgangspunktet ha utilsiktede bivirkninger som for eksempel at de forsterker marginalisering av grupper som oftere enn andre blir gjenstand for politiets kontrollvirksomhet (Lundgaard, 2011). Strategiene hvor hovedmålet er tillitsbygging, lider på sin side av at de i liten grad tematiserer når, hvor og hvordan politiet skal utføre kriminalitetsbekjempelse (Mastrifski, 2019; Thacher, 2019). Moderne politivitenskap har forsøkt å forsone disse ytterpunktene. Et hovedtrekk i utviklingen av dagens politi har derfor vært økt fokus på vitenskapeliggjøring av politiets arbeid. I norsk sammenheng blir dette særlig tydelig. Den norske modellen for kriminalitetsforebygging er forankret i en holistisk tilnærming med utgangspunkt i fire prinsipper som i stor grad harmonerer med politiforskningens anbefalinger. Modellen presenteres av Egge og Gundhus i boken *Social crime prevention in late modern Europe*, fra 2012 (Gundhus & Egge, 2012).

2.3.1 Kunnskapsbasert tilnærming

Det første prinsippet i den norske modellen er at tilnærmingen til kriminalitetsforebygging skal være *kunnskapsbasert* (Gundhus & Egge, 2012, s. 6). Som redegjort for tidligere har standardmodellen, og enkelte andre politistategier, vært kritisert for at de ikke tar inn over seg kriminalitetens kompleksitet. Det vil blant annet si at de i for stor grad bygger på et instrumentelt og praksisnært kunnskapsideal. Politiforskningen har i samme ånd stilt spørsmålstegn ved om politiet i det hele tatt er i stand til å utføre kriminalitetsforebygging. Løsningen som har blitt skissert fra akademisk hold er at politiet i større grad må benytte andre kunnskapskilder enn sin egen. Bayley skriver at dersom politiet skal kunne utføre

vellykket forebygging, må de blant annet innta rollen som samfunnets offisielle kriminolog (Bayley, 1994, s. 124). Ifølge Finstad må kunnskapsbasert politiarbeid innebære at politiet går «vitenskapelig til verks for å systematisere sine egne erfaringer og ved å forholde seg aktivt til, og anvende andre typer kunnskap enn sin egen» (Finstad, 2013, s. 22). Den norske modellen for kriminalitetsforebygging fremholder et ideal om at tilnærming til kriminalitetsforebygging skal følge akademiske kvalitetskriterier (Gundhus & Egge, 2012, s. 6). Modellen er på denne måten utformet slik at den harmonerer med politiforskningens anbefalinger om vitenskapelig og kunnskapsbasert forankring.

2.3.2 Samhandling

Det andre prinsippet i den norske modellen handler om *samhandling* (Gundhus & Egge, 2012, s. 6). Som nevnt har politiforskningen stilt spørsmålsteget ved forestillingen om politiet som samfunnets viktigste vern mot kriminalitet. Fordi kriminalitetens årsaker er sammensatte, må politiet alliere seg med andre aktører og profesjoner for å lykkes med kriminalitetsforebygging. I norsk sammenheng er det bred politisk og faglig enighet om nødvendigheten av samordning det kriminalitetsforebyggende arbeidet (Nøkleberg, Gundhus, Dyb & Lid, 2022). Kunnskapsparadigmet i den norske modellen bidrar til en tverrfaglig tilnærming hvor ansvaret for kriminalitetshåndtering fordeles mellom politiet og andre offentlige og private aktører. De formelle rammene for denne typen samarbeid er blant annet forankret gjennom SLT-ordningen (samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak) (Nøkleberg et al., 2022), og gjennom ulike individrettede oppfølgingsprogram som for eksempel ungdomsstraff. Politiets deltakelse i oppfølgingsteam kan på denne måten forstås som en materialisering av den vitenskapelige anbefalingen om samhandling i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

2.3.3 Inkludering

Det tredje prinsippet handler om *inkludering*. Som nevnt har enkelte former for politivirksomhet blitt kritisert for at de kan bidra til å forsterke utenforskap (Gundhus, 2009; Lundgaard, 2011). Et kvalitetsmål for de forebyggende strategiene i Norge er at de skal motvirke marginalisering (Gundhus & Egge, 2012, s. 8). Prinsippet om inkludering kan ses i sammenheng med fremveksten av den sosialdemokratiske velferdsstaten. Begrepet «velferdsstat» viser til en samfunnsmodell som består av en rekke offentlig finansierte ordninger hvor hovedformålet er å gi økonomisk trygghet til den delen av befolkningen som av ulike grunner ikke er i stand til å besørge nødvendige «livsmidler» som for eksempel mat, drikke, husly og medisiner (Johansen, 2015, s. 121). Den sosialdemokratiske velferdsstaten

skiller seg dermed fra andre velferdssystemer⁵ ved at det offentlige tar ansvar for sine borgere gjennom universelle ordninger som sikrer like rettigheter og gir alle tilgang til grunnleggende økonomisk, sosial og kulturell trygghet (Hammer, 2020, s. 133).

Implikasjonene av en slik modell er at individet ikke alltid kan stilles til ansvar for eget uføre. Når en borger ramler utenfor felleskapet, er det med andre ord ikke nødvendigvis et resultat av dårlig moral eller manglende vilje (Johansen, 2015, s. 121). Disse prinsippene gjelder også for kriminalitetskontrollen. Innenfor rammene av den norske velferdsstaten blir forebygging av ungdomskriminalitet forstått som et kollektivt ansvar. Ideologien er at staten bekjemper utenforskap gjennom utjevning av sosiale forskjeller og identifisering av sårbare individer (Sletten, Rosten & Vogt, 2021, s. 1102). Den norske modellen bidrar på denne måten til å dempe den ekskluderende effekten som kan følge av enkelte former for kriminalitetskontroll. I tillegg har de ideologiske elementene som ligger til grunn for den sosialdemokratiske kontrollkulturen innvirkning på hvilket meningsinnhold politiet tildeles. Innenfor de kulturelle rammene av norsk velferdspolitik er politiet en av flere aktører i et større kriminalitetsforebyggende apparat. Når politiet inngår som deltaker i dette apparatet internaliseres det sosialdemokratiske verdigrunnlaget i konstruksjonen av politiet som institusjon. Prinsippet om inkludering bidrar med andre ord til å «mykne» forestillingen om hva politiet skal være. Rollen som rendyrket kriminalitetsbekjemper blir dermed mindre fremtredende.

2.3.4 Tidlig intervensjon

Tanken om at såkalte «sårbare individer» skal identifiseres, gir liv til den fjerde grunnpilaren i den norske modellen for kriminalitetsforebygging. Dette innebærer et prinsipp om *tidlig intervensjon*. I norsk sammenheng materialiseres dette på to måter. For det første i form av en analytisk tilnærming til kriminalitetsforebygging dominert av et risikoorientert fokus gjennom politistategier som problemorientert politiarbeid. For det andre ved at tiltak rettes mot ungdom i en tidlig fase av livet (Gundhus & Egge, 2012, s. 6-7). I følge Peeters er fokuset på tidlig intervensjon en naturlig konsekvens av den forebyggende logikken som preger samtidens kontrolldiskurs (Peeters, 2013, s. 362). Blant annet fordi den adopterer vitenskapelige perspektiver som fremhever at «prevention is better than cure» (Peeters, 2013,

⁵ Hammer skiller mellom tre ulike kategorier av velferdssystemer. 1. Den liberale kategorien hvor velferd sikres gjennom individbaserte ordninger slik som forsikringer. 2. Den konservative kategorien som fremhever verdien av familien som det fremste sikkerhetsnettet for velferd. 3. Den sosialdemokratiske velferdsstaten hvor det offentlige tildeles et betydelig ansvar for hver enkelt borgers velferd (Hammer, 2020, s. 133).

s. 404). Det vil si at tidlig sosialfaglig intervensjon reduserer sjansen for fremtidig problematferd (Muir, 2021, s. 5). Hammer (2020) ser denne intervensjonspraksisen i sammenheng med samfunnsvitenskapens posisjon i det sosialdemokratiske formingsprosjektet. Velferdsstaten er konstituert med utgangspunkt i et kunnskapsparadigme som fremhever at samfunnsutviklingen kan formes med basis i vitenskapelig rasjonalitet. I tråd med Foucault påpeker Hammer hvordan vitenskapen fungerer som et styrings-teknologisk redskap gjennom en form for «sosial ingeniørkunst» hvor vitenskapelige perspektiver er blant de bærende elementene (Hammer, 2020, s. 88). Resultatet er at de som faller utenfor kan gjøres til gjenstand for statens inngrep og behandling med den begrunnelse at praksisen er forankret i en sakkyndighet som legitimeres av ulike samfunnsvitenskapelige disipliner (Hammer, 2020, s. 89). Dette fører til en omfattende lovgivning som regulerer de fleste områder av det sosiale liv. Implikasjonen av en slik ideologi er at politiets nedslagsfelt utvides. I tillegg til kriminalitetsbekjempelse skal politivirksomhet bidra til å sikre alminnelig velferd for øvrig gjennom en rekke ulike service og velferdsoppgaver (Diderichsen, 2011, s. 213).

Samfunnsvitenskapen har altså vært en sentral driver i utviklingen av norsk politi og kriminalpolitikk for øvrig. Den norske politimodellen inkorporerer et bredt spekter av ulike teoretiske perspektiver som i sum bidrar til en nyansert forståelse av hva politiet skal være. Dette innebærer blant annet at politiet i liten grad forstås som en rendyrket kriminalitetsbekjemper, men heller som en integrert del av et større kriminalitetsforebyggende apparat. Fra et slikt perspektiv blir deltakelse i tverrfaglige oppfølgingsløp en naturlig del av politiets oppgaveportefølje. Samfunnsvitenskapelig teori er imidlertid en av flere impulser som ligger til grunn for kriminalpolitikken utvikling. Ulike ideologiske strømninger har også hatt innvirkning. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittel tre. Der vil jeg gi en presentasjon av de omkringliggende diskursive strukturene som preger samtidens forståelse av kriminalitetskontroll med et særlig fokus på nyliberalismens inntog i kriminalpolitikken (Garland, 2001).

2.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg analysert den norske forebyggingsmodellen i lys av politiets historiske utvikling. Resonnementet kretser hovedsakelig rundt to sentrale argumenter. Det første handler om *vitenskapeliggjøring* av politiets virksomhet. Fra det moderne politiets begynnelse, og frem til i dag, har politiet forsøkt å håndtere det motsetningsfylte samfunnsoppdraget gjennom utvikling av ulike politistategier og konseptuelle rammeverk for

politivirksomhet. Formålet har vært å gjøre politiets arbeidsmetodikk mer effektiv, proaktiv og kunnskapsbasert (Hestehave, 2018, s. 68). Ambisjonene om «det kunnskapsbaserte politiet» har inntatt ulike former som har vektlagt ulike kunnskapsregimer. Til tross for at studier av politiets kunnskapsarbeid har vist at innsatsen ofte innrettes slik at den erfaringsbaserte kunnskapen får størst spillerom, er den norske modellen for kriminalitetsforebygging i all hovedsak utformet slik at den harmonerer med vitenskapelige anbefalinger. Dette innebærer blant annet at innsatsen skal være kunnskapsbasert. Samtidig medfører det et fokus på samhandling, inkludering og tidlig intervensjon (Gundhus & Egge, 2012).

Det andre poenget handler om hvilket *meningsinnhold* samfunnet har tillagt politiet som sosial institusjon. Dette har variert med årenes løp. Peel så the New Metropolitan Police som en ordensmakt hvor hovedformålet med virksomheten var å forebygge uro gjennom uniformert fotpatrolje (Ellefsen & Larsson, 2014). På begynnelsen av 1900-tallet ble politiet mer reaktivt og inntok rollen som kriminalitetsbekjemper i tråd med de ideologiske antakelsene som lå til grunn for standardmodellen (Weisburd & Braga, 2019). Goldstein (1979) forstod politiet som en problemløser, mens fra et lokalorientert perspektiv ble tillit og legitimitet sett på som de viktigste kvalitetsmålene for godt politiarbeid (Skogan, 2019, s. 30). Finstad (2018) fremhever at forståelsen av hva politiet skal være varierer med tid, sted og hvem du spør. Kunnskapsparadigmet i den norske forebyggingsstrategien åpner for en nyansert forståelse av hva politiet skal være. Dette innebærer at politiet tildeles oppgaver som ikke utelukkende kan knyttes til kriminalitetsbekjempelse. Slik som for eksempel deltakelse i oppfølgingsteam. Kunnskapsparadigmet i den norske modellen for kriminalitetsforebygging er en del av de omkringliggende sosiokulturelle strukturene i norsk kriminalpolitikk. Disse strukturene er nødvendige for å forstå handlingsbetingelsene som ligger til grunn for respondentenes fremstillinger. I tillegg utgjør de et hensiktsmessig analytisk utgangspunkt for å kunne drøfte politiets rolle i oppfølgingsteam.

Kapittel 3 – Fremgangsmåte og teoretisk rammeverk

Målet med ethvert samfunnsvitenskapelig forskningsprosjekt er å samle informasjon om den sosiale virkeligheten gjennom empiriske undersøkelser (A. Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2010, s. 29). For at kunnskapen som produseres skal ha troverdighet, må forskningsprosessen redegjøres for slik at prosjektets styrker og svakheter kan tas i betraktning når studiens funn og konklusjoner skal vurderes (Nilssen, 2012, s. 137). I dette kapittelet vil jeg derfor gi en presentasjon av den vitenskapelige prosessen som ligger til grunn for avhandlingen. Kapittelet vil både inneholde teoretiske og metodiske elementer fordi diskursanalyse kan forstås som en «pakkeløsning» hvor teori og metode er uløselig flettet sammen til en helhet (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 12). De ontologiske og epistemologiske premissene som må aksepteres fra en diskursanalytisk posisjon vil bli redegjort for. I tillegg vil jeg drøfte hvordan studiens pålitelighet og gyldighet bør vurderes. Kapittelet innledes med en presentasjon av diskursteori med forankring i Foucault⁶ (Foucault, 1999, 2002) og Fairclough (Fairclough, 1993). Deretter følger en gjennomgang av det kvalitative forskningsintervjuet, fremgangsmåte for rekruttering av respondenter og forskningsetiske betraktninger. Avslutningsvis gir kapittelet en presentasjon av det teoretiske og ideologiske bakteppet som ligger til grunn for vår tids forståelse av kriminalitetskontroll. Dette er nødvendig for å belyse de diskursive ressursene som respondentene har til rådighet.

3.1 Makten og Michel Foucault

Formålet med denne oppgaven er som nevnt å undersøke hvordan de ulike aktørene i oppfølgingsteam fremstiller ungdomskriminalitet og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff. Kunnskap om dette kan bidra til å berike den akademiske forståelsen av hvordan ungdomsstraff fungerer, og hvilken funksjon politiets rolle spiller i denne typen arbeid. Oppgaven bygger på tenkningen til Foucault og hans perspektiver på maktutøvelse i det moderne samfunnet (Foucault, 2002). Foucault argumenterte for at makt materialiseres gjennom kontrollapparatets teknikker og institusjoner. En egnet inngang til å forstå maktstrukturer er derfor gjennom undersøkelser av kriminalitetskontroll slik den utfolder seg i praksis (Garland, 1990, s. 152). Foucaults teoriunivers er i denne sammenheng et

⁶ Tekstene til Foucault er tidvis svært avanserte. I tillegg til originalverker har jeg derfor benyttet sekundærlitteratur i presentasjonen av hans tenkning. Følgende bøker har vært særlig hjelpsomme (Garland, 1990), (Jørgensen & Phillips, 1999), (Mik-Meyer & Villadsen, 2007) og (Neumann, 2020).

hensiktsmessig rammeverk for en analyse av de meningsbærende strukturene som ligger til grunn for arbeidet med ungdomsstraff.

3.1.1 Governmentality

Michel Foucault var en av 1900-tallets mest innflytelsesrike filosofer og en representant for fransk strukturalisme og poststrukturalisme (Jørgensen & Phillips, 1999). Han er særlig kjent for sin kritikk av ortodoksien om makt som grunnleggende undertrykkende, slik den blant annet kom til uttrykk i marxistisk ideologi (Garland, 1990, s. 151). Med sin teori om «governmentality» beveger Foucault seg vekk fra den tradisjonelle forståelsen av maktutøvelse som en prosess hvor individet påtvinges makthavers vilje gjennom for eksempel lover eller trusler om vold. I stedet ser han på makt som «produktiv» og som et uttrykk for enkeltindividets egen vilje og motivasjon til å følge makthavers interesser (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 19-20). Foucaults forståelse av makt som skapende gjør hans perspektiver særlig egnet til studier av kontrollinstitusjoner som ikke utelukkende kan forstås som undertrykkende (Garland, 1990, s. 152), slik som for eksempel ungdomsstraff. For Foucault kjennetegnes makt ved at enkelte mennesker forsøker mer eller mindre fullstendig å styre andre menneskers oppførsel, men aldri på en uttømmende måte eller med tvang. Der det ikke finnes mulighet til å nekte eller å gjøre opprør, finnes det heller ikke makt (Foucault, 2002, s. 113). I forlengelsen av dette setter Foucault søkelyset på hvor enkeltindividets vilje til å følge makthavers interesser kommer fra. Den moderne staten kjennetegnes ved at befolkningen disiplineres gjennom en form for indirekte maktutøvelse hvor individet styrer seg selv gjennom egne overbevisninger (Foucault, 2002, s. 14-15).

3.1.2 Pastoral makt

For å forklare opprinnelsen til denne måten å herske på trekker Foucault blant annet frem kristendommens pastorale arbeid. Foucault viser hvordan presten i kraft av sin rolle som sjelesørger bidrar til lydighet i menigheten gjennom skriftemål og den enkeltes samvittighetsransakelse. Denne formen for makt omtaler han som «pastoral makt» (Foucault, 2002, s. 15). Når presten utfører sjelesorgsarbeid har han tilgang til individets dypeste hemmeligheter, og kan gjennom undersøkelser av samvittigheten hjelpe individet på frelsens vei (Foucault, 2002, s. 91). Pastoral makt er med andre ord en form for maktutøvelse som kombinerer overvåkning og disiplinering på den ene siden, med omsorg og hjelp på den andre (Førde & Andersen, 2021, s. 315).

Rose og Miller (1992) bygger videre på Foucault, og hevder at moderne myndighetsutøvelse i stor grad er knyttet til kunnskap og kompetanse. Gjennom ulike kunnskapsformer formidles idealer til befolkningen om hva som til enhver tid anses som godt, sunt, normalt, og lønnsomt (Rose & Miller, 1992, s. 175). Kunnskap blir på denne måten en ressurs som myndigheten kan bruke til å styre samfunnet indirekte og på avstand. Fordi kunnskap utgjør en viktig forutsetning for maktutøvelse, blir fagpersoner som innehar spesifikke former for ekspertise sentrale brikker i myndighetens utøvelse av makt. Slik som for eksempel en sosionom, en ungdomskoordinator, en mentor eller en politikontakt. Gjennom fagpersonenes autoritet implementeres selvregulerende teknikker i befolkningen som igjen fører til at enkeltindividers valg harmonerer med myndighetens mål (Rose & Miller, 1992, s. 188-189).

Ungdomsstraff bygger i stor grad på et ideologisk og teoretisk bakteppe med røtter i teorien om governmentality og pastoralmakt. For det første fordi ungdomsstraff inneholder et sterkt innslag av gjenopprettende prosess. Gjenopprettende prosess legger opp til at lokalsamfunnet regulerer seg selv uten at myndighetene har en synlig rolle. I gjenopprettende prosesser har staten mulighet til å utøve makt på en tilbaketrukket måte slik at sjansen for motstand mot statsmakten begrenses, samtidig som det utøves effektiv kontroll (Zernova, 2007, s. 52-53). For det andre fordi ungdomsstraff i stor grad bygger på prinsippet om samtykke. Lovbryteren skal gi et reelt og informert samtykke til reaksjonen før den ilegges (Holmboe, 2016, s. 3). Prinsippet om samtykke står sentralt i ungdomsstraff fordi straffarten bygger på en forestilling om at endringsarbeid forutsetter at lovbryteren som skal endre seg opplever deltakelsen som frivillig. Endring skal ikke skje gjennom tvang, men ved at lovbryteren gjør seg selv til gjenstand for betraktning og oppmuntres til selvrefleksjon (Eide & Andrews, 2020, s. 296-297).

3.2 Diskursbegrepet i henhold til Foucault

Foucaults tenkning kan på mange måter forstås som et kritisk blikk på den moderne velferdsstaten og liberalismens intervensjonspraksis. Tesen om pastoralmakt viser hvordan intime teknikker bidrar til en subtil maktutøvelse som er i stand til å leve i harmoni med den liberale statens prinsipper om borgernes ukrenkelige autonomi (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 19). For Foucault er ikke makt et verktøy som tilhører spesifikke klasser, og som kan brukes etter eget ønske. Makt består av ulike former for dominans og underordning som kommer til uttrykk gjennom asymmetriske maktbalanser som opererer i alle sosiale relasjoner (Garland, 1990, s. 138). Foucault retter derfor fokuset mot hvordan slike maktrelasjoner

organiseres, hvilke former de inntar, og hva slags styringsteknologier de er avhengig av (Garland, 1990, s. 138).

Det er i denne sammenhengen at diskursbegrepet trer frem som en sentral analyseenhet i Foucaults teoretiske begrepsapparat. Makt er sterkt knyttet til hvordan samfunnet forstår og snakker om ulike sosiale fenomener. Dette er historisk og kulturelt betinget. I den første fasen av sitt forfatterskap ønsket Foucault derfor å undersøke «arkeologisk» hvilke regler som gjør at et utsagn blir sett på som meningsfullt innenfor en gitt historisk epoke (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 21). Eller hvilke utelukkelsesprosedyrer som definerer hva som i det hele tatt er mulig å si (Foucault, 1999, s. 9).

3.2.1 Diskursanalysens ontologiske og epistemologiske premisser

Foucault plasserer seg dermed inn under det sosialkonstruktivistiske vitenskapsparadigmet, og erkjennelsen om at verden blir konstruert gjennom vår betegnelse av den (Hitching, Nilsen & Veum, 2011, s. 31). Sannhet er en diskursiv konstruksjon, og ulike kunnskapsregimer legger føringer for hva som til enhver tid blir oppfattet som sant eller usant (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 22). I motsetning til et positivistisk syn på sannhet, skal ikke et utsagn vurderes etter hvorvidt det avspeiler et fenomen på en sannferdig måte. Mening er *anti-essensialistisk* og et fenomen har derfor ingen mening i seg selv. Mening skapes, opprettholdes og endres av mennesker. Sluttes vi å skape mening, vil verden opphøre å ha mening (L. E. F. Johannesen et al., 2018, s. 41). Dette betyr selvsagt ikke at man avviser den materielle verden som sådan. Fra en diskursanalytisk posisjon er det ontologiske spørsmålet om hva verden består av mindre viktig enn epistemologi, og spørsmålet om hvordan virkeligheten trer frem for oss (Neumann, 2020, s. 35 og 191).

3.2.2 En virkelighetskonstituerende kraft

Foucault påpekte derfor at det ikke er tilstrekkelig å betrakte utsagn som en gjengivelse av den konkrete virkeligheten slik den erfares av oss. Språket er ikke en kanal hvor fakta om verden kommuniseres, men en «maskin» som konstituerer den sosiale virkeligheten (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 18). Utsagn må derfor ses på som et resultat av diskursens egen produktive karakter. Dette er et av de mest sentrale kjennetegnene ved den poststrukturalistiske forståelsen av begrepet diskurs. Diskurser er *virkelighetskonstituerende* (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 18). En diskursanalyse undersøker med andre ord hvordan verdens subjekter og objekter trer frem i kraft av det Foucault omtaler som *diskursiv praksis* (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 24).

3.2.3 Materialitet

Foucaults forståelse av diskurser som produktive og praktiserende innebærer et komplekst samspill mellom diskurs, samfunn, språk og handling (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 21). Dette samspillet belyses ytterligere i hans senere genealogiske arbeid. Her utvikler Foucault teorien om forholdet mellom makt og kunnskap (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 22). Med sin analyse av straffens historie viser Foucault for eksempel hvordan vitenskapen har transformert begrunnelsen for avstraffelse, og på den måten forandret både straffens midler og mål. Den førmoderne forståelsen av straff som en demonstrasjon av herskerens suverene makt over befolkningen, er byttet ut til fordel for en produktiv makt hvor formålet er individets utvikling i henhold til rådende normer og standarder for normalitet (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 21). I det moderne samfunnet opererer makten altså gjennom individet, heller enn mot det (Garland, 1990, s. 138). Foucault viser hvordan vitenskapelige disipliner om kriminalitet og avvik har vokst ut av kontrollapparatets institusjoner, og hvordan nye kontrollteknologier etablerer nye kunnskapsdomener. Han påpeker hvordan makten bokstavelig talt *materialiseres* gjennom kontrollapparatets institusjoner og teknikker (Garland, 1990, s. 138). På lik linje med at kontrollinstitusjonene gir liv til kunnskap om kriminalitet, utgjør kontrollteknologiene i seg selv en materialisering av diskursens meningsinnhold. Ungdomsstraff og oppfølgingsteam representerer for eksempel en konkret materialisering av de meningsbærende elementene som ligger til grunn for norske diskurser om kriminalitet og kriminalitetskontroll.

Foucault påpekte altså hvordan diskursen inntar en materiell form gjennom sin tilknytning til samfunnets institusjoner. Den materielle siden kommer imidlertid også til uttrykk når diskursens meningsinnhold legges til grunn for handling (L. E. F. Johannesen et al., 2018, s. 61). Det er dette Neuman (2020) omtaler som *handlingsbetingelser*. Innenfor et bestemt verdensbilde blir enkelte handlinger oppfattet som naturlige, og andre som utenkelige (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 14). Som følge av sin innflytelse på den materielle verden, får diskurser høyst reelle og konkrete sosiale konsekvenser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 14). Diskursanalyser med teoretisk forankring i Foucault må derfor betraktes som mer enn rent språklige analyser av skrift og tale. Fordi Foucault ser den diskursive praksis som tett sammenvevd med samfunnets institusjoner, kan ikke disse undersøkes uavhengig av hverandre. Hovedpoenget med diskursanalyse er derfor å frembringe en metode som kan analysere det språklige og det materielle i et helhetsperspektiv (Neumann, 2020, s. 76). Dette gjøres blant annet ved å undersøke hvordan ulike styringsteknologier knytter til seg ulike kunnskapsformer (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 21), og hvordan diskurser ligger til grunn

for menneskelig handling. For min problemstilling blir det derfor et sentralt mål å avdekke hvilke kunnskapsregimer respondenten trekker på, og hvordan disse i sin tur får konsekvenser for arbeidet som utføres i oppfølgingsteam.

3.2.4 Representasjon og subjektposisjon

Foucaults forståelse av makt og kunnskap får konsekvenser for hans syn på sannhet. Ifølge Foucault er det ikke mulig å befinne seg i en tilstand hvor man er løsrevet fra diskursens påvirkning. Ethvert utsagn vil derfor inngå som en del av et diskursivt felt. Fordi sannhetseffekter skapes innenfor diskursens rammer vil sannhet alltid være et produkt av ulike maktsystemer. Å søke etter sannhet er derfor ikke hovedformålet med en diskursanalyse (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 24). Formålet er å undersøke hvordan den sosiale verden representeres gjennom å identifisere de viktigste pakkene av virkelighetskrav som en diskurs består av (Neumann, 2020, s. 190). Dette innebærer blant annet en subjektforståelse som, i tråd med Foucault, fremhever at subjektet skapes i diskursen (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 24). I sin materielle form har diskursen, gjennom tilknytning til samfunnets institusjoner, makt til å etablere det Foucault omtaler som *subjektposisjoner*. For eksempel institusjonen «fengsel» og subjektposisjonen «kriminell».

Diskursanalyse handler derfor om å avdekke mulighetsfeltet som diskursens subjekter kan være en del av. Dette mulighetsfeltet oppstår som følge av diskursiv praksis gjennom sammenvevingen av tidligere fremsatte utsagn, kontrollteknologier og diskursens meningsinnhold. Institusjoner og kontrollteknologier styrer dermed hvilke utsagn som kan fremmes, og av hvem. Diskursen fungerer med andre ord som en «fordelingsmaskin» som strukturerer hvordan vi oppfatter verden. Subjektet formes gjennom utsagn som setter ulike institusjoner og teknologier i spill (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 28). Et viktig fokus for enhver diskursanalyse er derfor å undersøke hvordan diskurser konstituerer den sosiale virkeligheten med sine subjekter og objekter (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 23). Som vi skal se i analysedelen kan et eksempel på denne typen representasjon være hvorvidt en ungdom tildeles subjektposisjonen «egnet» eller «uegnet» for oppfølging. Studier av moderne styring undersøker med andre ord hvilke kunnskapsformer den moderne staten bygger sin kontrollpraksis på, og hvordan teknologier for kontroll, og de medfølgende diskursene, kategoriserer og former borgerne (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 19).

3.3 Kritisk diskursanalyse

Begrepet «kritisk diskursanalyse»⁷ er en samlebetegnelse innenfor diskursanalytisk teori som omfatter en rekke analytiske tilnærminger. Begrepet viser imidlertid også til et spesifikt analytisk rammeverk som er utviklet av den britiske lingvisten Norman Fairclough (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 72). Det er sistnevnte som vil bli brukt i denne oppgaven. KDA bygger på en oppfatning av diskurs som et fenomen som *konstituerer* den sosiale verden, men som også *konstitueres* av andre sosiale praksiser. Fairclough skiller altså mellom det han omtaler som *diskursive praksiser* og *andre sosiale praksiser* (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 74) Denne distinksjonen gjør at Faircloughs metode har et noe mindre abstrakt utgangspunkt enn Foucault, som i større grad anser diskurser som fullt ut virkelighetskonstituerende (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 30).

Hvorvidt det skal strekes opp et skille mellom diskursiv og ikke-diskursiv praksis er både et filosofisk og et analytisk spørsmål. Diskursanalyser som ikke undersøker diskursens institusjonalisering risikerer å bli grunnere enn metoder som omfatter diskursens materialitet (Neumann, 2020, s. 92). Valg av tilnærming er dermed et spørsmål om diskursens materielle side skal undersøkes fullt ut. Eller hvor stor del av det materielle som skal inngå i analysen. På et overordnet nivå bygger Faircloughs metode på Foucaults teori om diskurser som delvis virkelighetskonstituerende. Slik sett er det ikke snakk om et motstridende teoretisk grunnlag. Forholdet mellom tilnærmingene kan i større grad forstås som et kontinuum, og en gradforskjell, heller enn et uttrykk for kvalitativ ulikhet (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 30). Det blir med andre ord snakk om en innretning av metodens analytiske fokus. På grunn av oppgavens rammebetingelser, velger jeg å la meg inspirere av Faircloughs tredimensjonale modell. Samtidig som jeg, i tråd med Foucault, erkjenner diskursens materielle side, og anser all materialitet som potensielt sett grunnleggende diskursiv.

3.3.1 Norman Faircloughs tredimensjonale modell

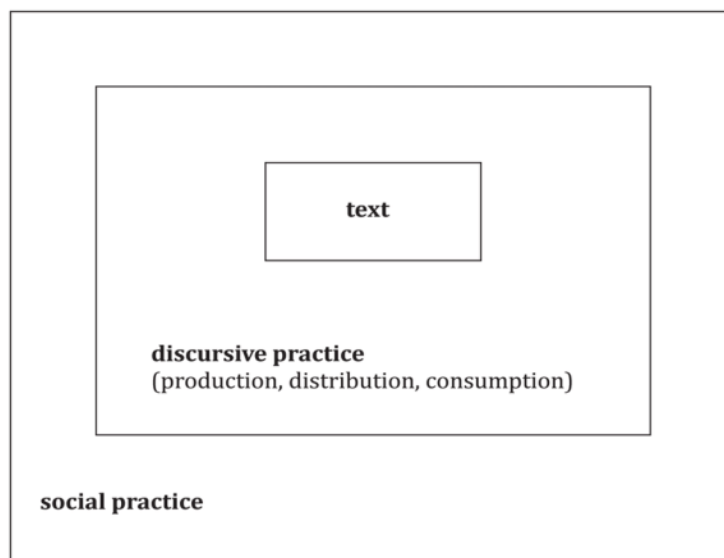
Som nevnt forstår Fairclough diskurs som en form for sosial praksis som har en konstituerende effekt, men som i seg selv også blir konstituert av andre sosiale strukturer. Diskurser står på denne måten i et dialektisk forhold til andre samfunnsmessige krefter som ikke utelukkende kan forstås som diskursive (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 77). Fairclough bruker familien som et eksempel. Relasjonen mellom foreldre og barn er delvis diskursivt konstruert, men fremstår i dag som en høyst reell og konkret institusjon som er forankret i

⁷ Videre i oppgaven vil forkortelsen KDA bli benyttet for å omtale kritisk diskursanalyse som metode.

praksiser som har en ikke-diskursiv natur (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 74). Slik jeg tolker Fairclough handler det altså om en treghet i diskursens konstituerende kraft. Det vil si at når forståelsen av et gitt fenomen oppnår en viss gjennomslagskraft, avstøpes den i sosiale praksiser som ikke grunnleggende er diskursive. Som for eksempel rettsvesenet eller domstolene. Det er med andre ord ikke et spørsmål om hvorvidt diskursen er virkelighetskonstituerende eller ikke, men heller hvor virksom konstitueringseffekten er, og hvor hurtig den påvirker endringer i forståelsen av et gitt fenomen. Fairclough beskriver det slik:

«Thus the discursive constitution of society does not emanate from a free play of ideas in people's heads but from a social practice which is firmly rooted in and oriented to real, material social structures» (Fairclough, 1993, s. 66)

For Fairclough består diskurser først og fremst av lingvistiske elementer som bidrar til å konstruere sosiale identiteter, relasjoner og ulike kunnskapsregimer. Ethvert tilfelle av språkbruk er en kommunikativ begivenhet som kan deles inn tre dimensjoner gjengitt i figur 3.1. Disse er; tekst, diskursiv praksis og sosial praksis (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 80).

Figur 3.1 Fairclough tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse slik den presenteres i Discourse and Social Change (Fairclough, 1993, s. 73).

Modellen er ment som et analytisk rammeverk som kan brukes som et hjelpemiddel i empiriske studier. KDA anvender tekstanalyse som verktøy for å avdekke hvordan diskursive prosesser kan avleses lingvistisk i spesifikke tekster (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 78). I min

studie er det de transkriberte intervjuene som utgjør tekstmaterialet, og dermed analysens utgangspunkt. Faircloughs modell skiller mellom analyse av tekst og den diskursive praksis. Han understreker imidlertid at det ikke er mulig å gjennomføre en tekstanalyse uten å forholde seg til det diskursive nivået. Respondenten trekker på allerede eksisterende diskurser i sine fremstillinger, og det samme gjør forskeren i sitt tolkningsarbeid. De to nivåene kan derfor bare skilles analytisk (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 81).

Som følge av forholdet mellom diskursiv og ikke-diskursiv praksis fremholder Fairclough at tekstanalyse ikke er tilstrekkelig som diskursanalytisk tilnærming. Fordi den ikke belyser tekstens forhold til de øvrige samfunnsmessige strukturer, må tekstanalysen kombineres med en sosial analyse. Formålet er at analysen på denne måten skal inkorporere de sosiale strukturene som man ofte ikke er bevisst på, men som former sosiale praksiser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 78). I denne oppgaven har jeg derfor trukket inn samfunnsvitenskapelig litteratur om politivirkosomhet og kriminalitetskontroll for å koble sammen den diskursive praksisen med de omkringliggende sosiale strukturene som preger forståelsen av kriminalitet og kriminalitetskontroll i Norge.

3.3.2 Sentrale begreper i KDA

Innenfor rammen av KDA er det et knippe begreper som har en sentral plass, og som må presenteres og gjennomgås. Det første av disse er *diskursorden*. Diskursordenen viser til de forskjellige diskursene som anlegges på et gitt fenomen innenfor en sosial institusjon eller et sosialt domene. Diskursordenen utgjør dermed de ressursene som respondentene har til rådighet, og legger føringer for hva man kan si og ikke kan si (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 80,83). Poenget med å snakke om diskursordenen er ikke å gi en uttømmende liste over alle diskurser som eksisterer innenfor et gitt felt, men å forsøke å få tak på de viktigste forståelsesrammene. Når en diskursanalyse søker etter mangfoldet av diskurser er poenget derfor å kartlegge bredden i tankesettet som er tilknyttet et fenomen (L. E. F. Johannesen et al., 2018, s. 71). Som vi skal se i analysedelen trekker respondentene i denne studien særlig på to ulike diskurser som har en rekke motstridene trekk når de skal fremstille ungdomskriminalitet og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff.

Flere ulike diskurser kan leve side om side, men ofte foregår det en *diskursiv kamp* hvor diskursene kjemper om retten til å definere fenomenet. Kampen om retten til å definere et fenomen skjer gjennom *diskursive praksiser*. Slike praksiser er som tidligere nevnt diskursens egen produktive karakter når den virker gjennom samfunnets institusjoner og språket i form

av produksjon, distribusjon, forbruk og tolking av tekst eller tale (Fairclough, 1993, s. 93). Dersom det oppstår en tilstand hvor det kun eksisterer én måte å tenkte om et fenomen på, sier vi at diskursen er *hegemonisk*. Det vil si at den er enerådig, og har herredømme (L. E. F. Johannesen et al., 2018, s. 71).

Interdiskursivitet viser til hvordan forskjellige diskurser artikuleres innenfor, og på tvers av, forskjellige diskursordener. Denne typen kreativ diskursiv praksis blander sammen diskurstyper, og kan føre til utvikling og sosiokulturell forandring. I analysedelen vil jeg vise hvordan etterkrigstidens kontrolldiskurs blandes sammen med en mer moderne og nyliberalistisk diskurs som til sammen utgjør det jeg vil hevde er en ny diskurs. Interdiskursivitet kan imidlertid bidra til å opprettholde den dominerende diskursorden og status quo, dersom diskursene blandes på konvensjonelt vis uten påvirkning fra andre forståelsesrammer (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 84).

Transitivitet er et av to viktige grammatiske elementer som fremheves innenfor kritisk diskursanalyse. Analyser av transitivitet handler om å undersøke hvilke kulturelle, ideologiske, politiske eller teoretiske faktorer som ligger til grunn for hvordan begivenheter og prosesser forbindes med subjekter og objekter (Fairclough, 1993, s. 180). Individuer eller grupper kan for eksempel tildeles eller ikke tildeles ansvaret for kriminalitet: «Det begås mer kriminalitet i dette området i dag enn før» eller «den guttegjengingen begår mer alvorlig kriminalitet enn det som ble gjort før». Et annet eksempel er: «det er mye fattigdom i dette området» eller «på grunn av dårlig politisk ledelse er det mer fattigdom i dette området». Undersøkelser av hvem som tilskrives ansvaret for en hendelse, og om dette gjøres eksplisitt eller implisitt, kan avsløre det ideologiske bakteppet som danner grunnlaget for uttalelsen (Fairclough, 1993, s. 181).

Modalitet viser til respondentenes tilslutning til et utsagn. Hvilken modalitet respondentene velger, får konsekvenser for hvordan diskursen konstrueres. Når det kommer frem av utsagnet at respondenten formidler sitt eget perspektiv, omtales dette som subjektiv modalitet. Et eksempel på subjektiv modalitet kan være: «Jeg mener kriminalitet er skadelig for samfunnet». I dette tilfellet fremmes påstanden som en absolutt sannhet, og det formidles at uttalelsen er et uttrykk for respondentens eget perspektiv. Et eksempel på objektiv modalitet ville vært: «Litteraturen fremhever at kriminalitet kan være skadelig for samfunnet». Her presenteres ikke budskapet som en absolutt sannhet, og det er usikkert om respondenten formidler sitt eget perspektiv, eller viderebringer perspektivet til en annen person eller gruppe.

Tilfeller av objektiv modalitet innebærer ofte en form for makt (Fairclough, 1993, s. 158-159).

3.4 Metode for datainnsamling

3.4.1 Det kvalitative forskningsintervjuet

For å få tilgang til data om hvordan deltakerne i oppfølgingsteam forstår kriminalitet, og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff, har jeg valgt intervju som forskningsmetode⁸. Et kvalitativt forskningsintervju kan forstås som en vitenskapelig fremgangsmåte hvor forskeren gjennom samtale forsøker å forstå verden sett fra intervjuobjektets side (Kvale, Brinkmann, Anderssen & Rygge, 2015, s. 20). Et vitenskapelig intervju er med andre ord «samtale som forskning», og metoden deles gjerne inn i ulike kategorier basert på hvor mange intervjuobjekter som deltar, og hvor fritt respondenten står til å gi sin beskrivelse av virkeligheten uten påvirkning fra forskeren. Det kvalitative forskningsintervjuet deles derfor inn i hovedkategoriene gruppeintervju⁹ og individuelt intervju. Det individuelle intervjuet består av underkategoriene strukturert- og semistrukturert intervjuform. I vitenskapelige fremgangsmåter med forankring i et fenomenologisk perspektiv, vil det kvalitative intervjuet forstås som et forskningsverktøy hvor hovedhensikten er å samle deskriptive beskrivelser av et gitt fenomen. Fra en diskursanalytisk posisjon vil imidlertid intervjuet fungere som en form for sosial praksis hvor formålet er å undersøke hvordan og hvorfor respondenten uttrykker seg på en bestemt måte (Kvale et al., 2015, s. 65). Dette vil jeg komme tilbake til senere i kapitlet.

3.4.2 Semistrukturert intervju

I et intervju skal forskeren etterstrebe å gi respondenten så mye rom som mulig til å formidle sine egne perspektiver gjennom en åpen og upåvirket samtale. Når et intervju gjennomføres i en akademisk kontekst, vil det imidlertid alltid være forankret i en gitt epistemologi og et spesifikt teoretisk rammeverk. Dette vil legge føringer for hvordan samtalen forløper seg og hvilke temaer som fremheves (Flick, 2021, s. 22). Mine intervjuer er designet med det formål at de skal analyseres fra en diskursanalytisk posisjon. I tillegg er intervjuriggen delt inn i spesifikke kategorier som skal gjøre det mulig å sammenligne meningsdannelse på tvers av de

⁸ Deltakende observasjon kunne også vært en hensiktsmessig metode for å belyse mitt forskningsspørsmål. Basert på en helhetlig vurdering av studiens rammebetingelser, og ulike forskningsetiske hensyn, mener jeg at dybdeintervju er den mest egnede metoden for datainnsamling i dette prosjektet.

⁹ I mitt prosjekt er jeg på jakt etter det diskursive nivået i respondentenes fremstillinger. En forutsetning for å få til dette er at respondentene gis rom til å forklare seg relativt upåvirket. Gruppeintervju er derfor ikke en aktuell fremgangsmåte for min problemstilling.

ulike yrkesgruppene. Får å kunne fange det diskursive bakteppet, og samtidig muliggjøre sammenligning, gjennomførte jeg semistrukturerte intervjuer. I denne intervjuformen er spørsmålene og kategoriene forberedt på forhånd, og nedtegnet i en intervjuguide (se vedlegg nr. 2). Samtidig åpnes det for at intervjuer kan bevege seg fritt mellom de ulike kategoriene og avvike fra den konkrete ordlyden i spørsmålsformuleringene. Formålet er å stimulere til åpen dialog, og legge til rette for at respondenten kan svare så fritt og omfattende som mulig (Flick, 2021, s. 174). Fordi det semistrukturerte intervjuet gir rom for frihet, samtidig som det følger en viss struktur, er det en egnet fremgangsmåte for å sikre diskursive data og sammenligne meningsdannelse på tvers av de ulike yrkesgruppene.

3.4.3 Gjennomføring av intervjuene

Alle intervjuene ble gjennomført på respondentenes arbeidssted. Jeg startet hvert intervju med en innledende presentasjon av den praktiske gjennomføringen av intervjuet, og en repetisjon av respondentens rettigheter. Dette omtales gjerne som en «briefing». Formålet med dette er å skape trygghet og forutsigbarhet for intervjuobjektet (Kvale et al., 2015, s. 160). På lik linje ble alle intervjuene avsluttet med en kort «debriefing». Her ble respondenten blant annet spurt om hvordan de opplevde intervjuet. Formålet med debriefing er å kompensere for eventuell usikkerhet som skulle oppstå hos intervjuobjektet i kjølvannet av intervjuet (Kvale et al., 2015, s. 160). En intervjusituasjon er ikke det samme som et politiavhør. Samtidig henter den elementer fra denne typen arbeid (Skilbrei, 2019, s. 156). Min bakgrunn som etterforsker, og operativ politibetjent, har gitt meg verdifull erfaring knyttet til planlegging og gjennomføring av samtaler hvor målet er å legge til rette for en upåvirket forklaring innenfor gitte rammer. Jeg opplevde at intervjuguiden fungerte etter planen, og at balansen mellom struktur og frihet ble ivarettatt på en hensiktsmessig måte.

3.4.4 Rekruttering av respondenter

Arbeidet med dette forskningsprosjektet startet på sensommeren i 2022. Onsdag 31. august gjennomførte jeg et oppstartsmøte med mine to veiledere Nina Jon og Martin Nøkleberg på Politihøgskolen i Oslo. I forkant av møtet hadde jeg forberedt prosjektskisse, intervjuguide og et informasjonsskriv som veilederne hadde fått tilsendt på forhånd. Hovedformålet med møtet var å drøfte oppgavens tema og problemstilling slik at jeg kunne få en bekreftelse på at prosjektet hadde en vitenskapelig relevans, og at forskningsspørsmålet ville la seg besvare på en forsvarlig måte innenfor oppgavens rammebetingelser. Etter møtet sendte jeg inn meldeskjema til NSD (Norsk senter for forskningsdata) som godkjente prosjektet 21.

september 2022 (se vedlegg nr. 1). Deretter tok jeg fatt på arbeidet med å rekruttere respondenter.

På grunn av de særskilte kriminalitetsutfordringene som preger storbylivet, ønsket jeg primært å intervju personer som jobber i Oslo. Som ansatt ved Stovner politistasjon var jeg imidlertid bevisst på de forskningsetiske utfordringene som kan følge av at jeg gjennomfører intervjuer av personer som jeg samarbeider tett med i den daglige tjenesten. Mine arbeidsoppgaver som ansatt ved seksjon for kriminalitetsforebygging omfatter blant annet oppfølgingen av bydel Grorud. Det innebærer at jeg har ukentlige samtaler med ansatte i bydelens skoler, administrasjon, næringsliv og barneverntjeneste. Jeg så det derfor som hensiktsmessig å rekruttere respondenter fra en barneverntjeneste tilknyttet en annen bydel. Gjennom mitt profesjonelle nettverk fikk jeg kontaktinformasjon til leder for Alna barnevern. Hun var meget positiv til prosjektet, og plukket ut to saksbehandlere som har deltatt i oppfølgingsteam. På samme måte tok jeg kontakt med leder for konfliktrådet i Oslo. Hun var også svært imøtekommende og positiv til å bidra med respondenter. Konfliktrådet i Oslo har ansvaret for hele Oslo i tillegg til flere kommuner på Østlandet. Jeg har derfor hatt profesjonell kontakt med en av respondentene på et tidligere tidspunkt. Denne kontakten har imidlertid aldri vært en del av et tett samarbeidet i en konkret sak eller straffegjennomføring.

Torsdag 1. september 2022 sendte jeg en søknad om tilgang til intervjuobjekter på e-post til postmottaket i Oslo politidistrikt. Det er strenge retningslinjer i organisasjonen som sier at ansatte som forsker på egen virksomhet må søke om å få tilgang til politidistriktets ressurser på lik linje med eksterne forskere. Søknaden ble avslått torsdag 6. oktober 2022 med den begrunnelse at politidistriktet befant seg i en krevende ressursituasjon. Jeg tok derfor kontakt med min daværende seksjonsleder for å spørre om hun kunne hjelpe meg med kontaktinformasjon til leder for kriminalitetsforebyggende seksjon i Øst-Politidistrikt. Jeg forklarte henne at søknaden jeg sendte til Oslo hadde blitt avslått. Seksjonssjefen sa at hun ønsket seg vitenskapelig kunnskap om tematikken som behandles i mitt forskningsprosjekt. Hun ba meg avvente med å sende søknad til Øst-politidistrikt, og sa at hun skulle snakke med HR-avdelingen.

Torsdag 13. oktober 2022 fikk jeg beskjed om at politidistriktet hadde snudd, og at jeg fikk tillatelse til å gjennomføre intervjuer. Av forskningsetiske hensyn ønsket jeg å intervju tjenestepersoner som jobber på andre geografiske driftsenheter enn min egen. Det var imidlertid liten interesse blant ansatte i sentrum og vest. Jeg fikk kontakt med én betjent i enhet-vest, men av praktiske årsaker lot det seg ikke gjøre å gjennomføre intervju av henne.

Jeg tok derfor direkte kontakt med tre ansatte som jobber på Stovner politistasjon. Dette er tjenestepersoner som jeg kjenner, men som jeg ikke jobber tett med til daglig. Jeg så det derfor som forsvarlig å gjennomføre intervjuer av disse. I forkant av alle intervjuene ringte jeg hver enkelt respondent og informerte om formålet med prosjektet, og at deltakelse er frivillig. Respondentene ble informert om at de når som helst kunne trekke samtykket. Deretter avtalte vi dato og tidspunkt for intervju. Jeg sendte ut informasjonsskrivet og en samtykkeerklæring på e-post i forkant av møtene. Formålet med å ta kontakt med respondentene i god tid før intervjuet, var å gi dem mulighet til å reflektere over vilkårene i håp om at dette ville bidra til et reelt og informert samtykke (NESH, 2021, s. 19; Skilbrei, 2019, s. 153). Alle intervjuene ble gjennomført i løpet av oktober og november 2022.

3.4.5 Utvalg

I ethvert vitenskapelig prosjekt er det avgjørende at forskeren samler inn data som er relevant for å belyse den aktuelle tematikken (Bukve, 2021, s. 217). Det empiriske materialet bygger derfor på et utvalg som består av to respondenter fra barneverntjenesten, to fra konfliktrådet og tre politibetjenter fra Oslo politidistrikt. Fra barneverntjenesten er det to kvinner, og fra konfliktrådet er det én kvinne og én mann. Når det gjelder politirespondentene er det to menn og én kvinne. Aldersspennet er fra 25 til 39 år. Alle har utdanning på bachelornivå, men én av politirespondentene og én av respondentene fra barneverntjenesten har mastergrad. De fire respondentene fra barneverntjenesten og konfliktrådet har sosialfaglige eller samfunnsvitenskapelige utdannelse. Med unntak av den mannlige respondenten fra konfliktrådet, har alle vært i stillingene sine i over tre år. En av respondentene fra barneverntjenesten har ti års erfaring. Det er med andre ord en hensiktsmessig variasjon i utvalget med tanke på alder, kjønn, utdanning og erfaring.

Et av formålene med denne studien er å undersøke hvordan politibetjentene forstår kriminalitet og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff. Målet er blant annet å undersøke om de ortodokse forestillingene om politiets verdensbilde fremdeles eksisterer.

Datagrunnlaget er ikke stort nok til at funnene kan ses på som representative for politietaten som helhet. En vanlig innvending mot intervju som metode er nettopp at utvalget ofte er for lite til at resultatene kan generaliseres. Ifølge Kvale og Brinkmann kan denne kritikken imøtegås med et spørsmål om hvorfor generalisering er en nødvendig forutsetning for vitenskapelig arbeid (Kvale et al., 2015, s. 289). Kravet om generalisering bygger på en antakelse om at vitenskapelig kunnskap må være universell og gyldig på alle steder, og til alle tider. Fra en diskursanalytisk posisjon oppfattes derimot kunnskap om ulike fenomener som

sosialt og historisk kontekstualiserte forståelser av verden (Kvale et al., 2015, s. 290). Dersom empirien i denne studien tolkes i lys av annen relevant teori, mener jeg at studiens funn og konklusjon kan inngå som bidrag til et mer overordnet tilstandsbilde. Som vi skal se i kapittel fire er respondentenes fremstillinger preget av en faglighet som kan tolkes som et uttrykk for en stadig økende vitenskapeliggjøring av politiets virksomhet. Dette kan ses i sammenheng med analysen av politiets historiske utvikling, og kunnskapsparadigmet i den norske modellen for kriminalitetsforebygging. Når respondentens fremstillinger analyseres i lys av omkringliggende diskursive strukturer, bidrar dette til troverdighet og overføringsverdi, til tross for utvalgets beskjedne størrelse.

3.5 Bearbeiding av intervjuene

3.5.1 Transkripsjon

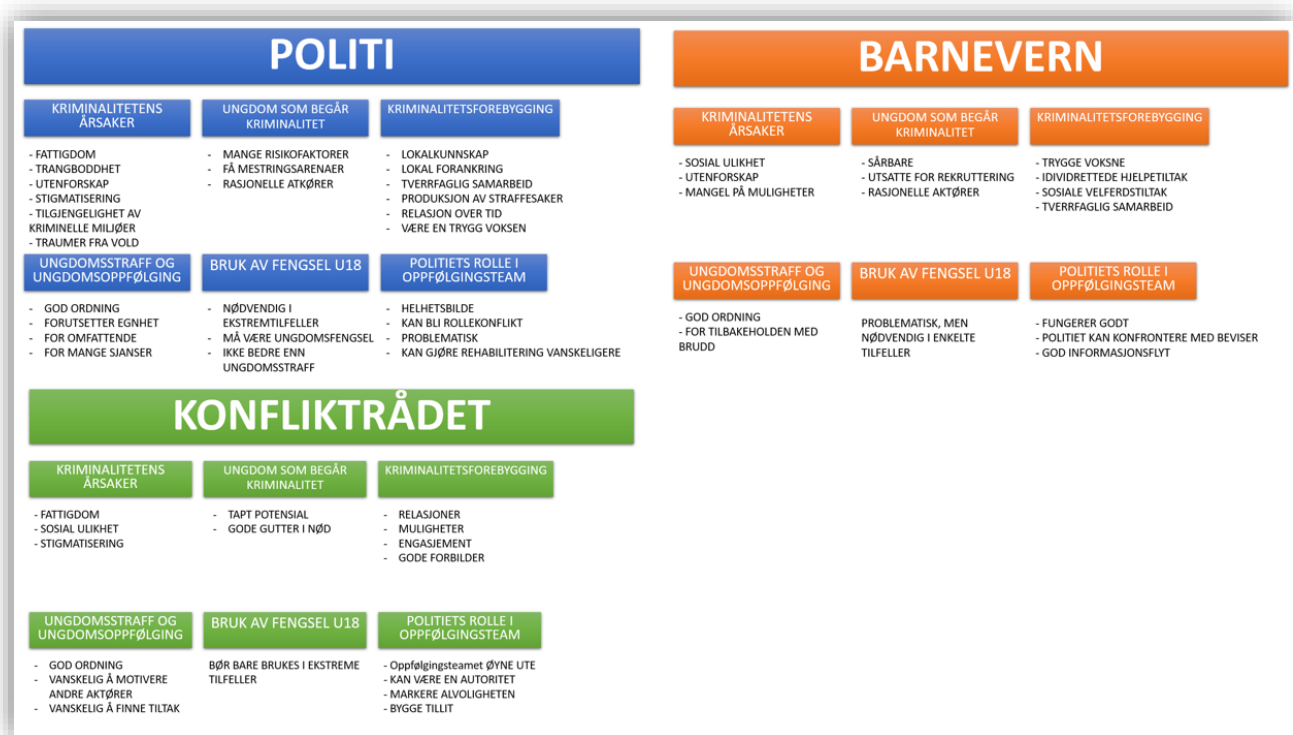
Etter at intervjuene var gjennomført, startet arbeidet med transkripsjon. Fra en diskursanalytisk posisjon er transkripsjonsarbeidet et særlig viktig tema. Transkripsjoner er oversettelser fra talespråk til skriftspråk (Kvale et al., 2015, s. 205). Dette er en form for datakonstruksjon hvor forskeren kontinuerlig må ta stilling til hvor mange detaljer som skal tas med i den transkriberte teksten (Kvale et al., 2015, s. 204). En intervjusituasjon er et direkte sosialt samspill mellom to mennesker. Når intervjuet sikres på lyd, utgjør dette en abstraksjon fra den fysiske samhandlingen. Dette medfører blant annet tap av kroppsspråk og gestikulasjon. I transkripsjonsprosessen blir intervjusituasjonene gjenstand for enda en abstraksjon. Her går elementer som stemmeleie og intonasjon tapt i overføringen mellom tale og tekst. Transkripsjoner må derfor forstås som dekontekstualiserte reduksjoner av det opprinnelige møtet (Kvale et al., 2015, s. 205). Dette må tas i betraktning når materialet skal analyseres. I tråd med Skilbrei har jeg opplevd den akademiske skrivingen som tett forbundet med tenkning og refleksjon. For meg var derfor transkripsjonsarbeidet mer enn en rent instrumentell og teknisk prosess. Ideen til oppgavens resonnement oppstod allerede i intervjufasen. Resonnementet har deretter vokst frem og blitt konkretisert gjennom hele skriveprosessen (Skilbrei, 2019, s. 190). Konturene av denne konkretiseringen så jeg allerede under transkriberingsarbeidet.

3.5.2 Innledende tematisk analyse

Som et utgangspunkt for oppgavens diskursanalyse gjennomførte jeg en innledende tematisk analyse. Tematisk analyse er en grunnleggende og teoriuavhengig analyseform som leter etter grupperinger av data med fellestrekk i det empiriske materialet (L. E. F. Johannesen et al., 2018, s. 279-280). I forkant av intervjuene hadde jeg tenkt ut en rekke kategorier og spørsmål

som ble formulert og kategorisert med henblikk på å belyse de diskursive strukturene som respondenten trekker på. Det er med andre ord ikke et skarpt skille mellom den tematiske delen av analysen, og det overordnede diskursive nivået. Overgangen er glidende og inndelingen av data i ulike grupperinger fungerte først og fremst som et hjelpemiddel for å identifisere de mest fremtredende representasjonene i respondentenes fremstillinger (L. E. F. Johannesen et al., 2018, s. 281). For å visualisere funnene lagde jeg et kart over kategoriene. Dette kartet er gjengitt i figur 1¹⁰. Kartet ble brukt som et utgangspunkt for å synliggjøre mønstre i datamaterialet, og gjøre det enklere for meg å sammenligne meningsdannelsen på tvers av de ulike yrkesgruppene.

Figur 1

Som jeg vil komme tilbake til i kapittel fire kan vi i figuren ovenfor se hvordan respondentens fremstillinger i det vesentlige er lik på tvers av de ulike yrkesgruppene. Diskursanalysen vil bidra til å belyse hvorfor det er slik, og hvilke implikasjoner dette har for politiets rolle i oppfølgingsteam.

¹⁰ Kartet er basert på de samme kategoriene som intervjuguiden består av. Se vedlegg 2.

3.6 Kvalitetsmål i diskursanalyse

3.6.1 Reliabilitet og validitet

I metodelitteraturen er det særlig to begreper som fremheves når kvaliteten på vitenskapelige produkter skal vurderes. Disse er «reliabilitet» og «validitet». Reliabilitet innebærer at materialet er skapt på en pålitelig måte. Validitet handler på sin side om overførbarhet og at studiens funn skal ha gyldighet i andre sammenhenger (Skilbrei, 2019, s. 88). Som nevnt tidligere i kapitlet bygger diskursanalyse på den sosialkonstruktivistiske erkjennelsen om at verden konstrueres gjennom menneskelige fremstillinger av den. Sannhet er ikke en konstant størrelse, men en diskursiv konstruksjon. Dette får åpenbare konsekvenser for hvordan forskningens kvalitet og pålitelighet skal vurderes. En kjent kritikk av intervju som metode er at det aldri vil være mulig å avgjøre om respondentens uttalelser reflekterer det vedkommende virkelig mener. På samme måte vil det heller ikke være mulig å vurdere om det som blir sagt gir en «sann» beskrivelse av et gitt fenomen (Kvale et al., 2015, s. 257). Denne typen innvendinger bygger på en positivistisk forståelse av sannhet som blant annet står sentralt i den etnografiske forskningslogikken. Her fremheves det at observasjoner av sosial samhandling vil gi bedre data enn å høre noen snakke om en gitt hendelse i ettertid (Sandberg, 2010, s. 448).

Som redegjort for tidligere i kapitlet, er det fra en diskursanalytisk posisjon irrelevant om det respondentene sier er sant eller ikke. Sannhetseffekter oppstår i diskursen. Diskursanalyser bygger derfor på en forståelse av intervjuobjektet som underlagt et diskursivt trykk. I tråd med Foucault fungerer dette trykket som handlingsbetingelser som legger føringer for det respondenten sier. Intervjuguiden i dette prosjektet er derfor utarbeidet slik at den skal fange det diskursive og ideologiske bakteppe som ligger til grunn for respondentenes fremstillinger. I et forskningsdesign som legger opp til analyse av meningsbærende strukturer, er det med andre ord ikke det intervjuobjektet sier som står i fokus. Det er de diskursive elementene som «skinner gjennom respondentens uttalelser» som skal sikres og gjøres til gjenstand for analyse (Flick, 2021, s. 47). Diskursanalyse som vitenskapelig metode er derfor i større grad ment for å bidra med forståelsesmodeller heller enn forklaringer, og kvalifiserte antakelser heller enn sikker kunnskap (Hitching et al., 2011, s. 19). De alminnelige innvendingene mot validiteten i et kvalitativt forskningsintervju, vil derfor ha mindre relevans for vitenskapelig arbeid som foregår innenfor rammene av diskursanalytisk teori (Kvale et al., 2015, s. 257).

3.7 Forskningsetiske betraktninger

Diskursanalyser er imidlertid ikke fritatt fra kvalitetsvurderinger. En kjent kritikk av Faircloughs tredimensjonale modell er at den blander sammen beskrivelse og fortolkning på en slik måte at det går på bekostning av analysens validitet (Hitching et al., 2011, s. 20). Kritikere har blant annet hevdet at det er umulig å gjennomføre nøytrale beskrivelser av diskursive strukturer, samtidig som man inntar en kritisk posisjon (Hitching et al., 2011, s. 20). Spørsmålet om vitenskapelig nøytralitet står sentralt i alle kvalitative metoder. Den epistemologiske forutsetningen for vitenskapelig virksomhet med kvalitativ forankring er at kunnskap konstrueres i møte mellom forsker og forskningsdeltaker (Nilssen, 2012, s. 25). På lik linje med andre kvalitative metoder, vil en kritisk diskursanalyse derfor alltid være preget av forskerens egne verdier og overbevisninger (Hitching et al., 2011, s. 20). Nilsen omtaler dette som at forskeren er sitt eget «forskingsinstrument». Det vil si at forskeren konstruerer kunnskap ved bruk av seg selv som redskap for innsamling og analyse av data (Nilssen, 2012, s. 29). Fordi kvalitativ forskning ikke undersøker en utenforstående og objektiv virkelighet, vil tolkning til enhver tid være en integrert del av kunnskapsproduksjonen. Kvalitet i en diskursanalytisk sammenheng handler derfor ikke om å begrense innslaget av egen forståelse i tolkningsprosessen. Kvalitet og pålitelighet måles ved at forskeren gjør bestanddelene i eget tolkningsarbeid tilgjengelig for leseren. Dette innebærer en eksplisitt og gjennomsliktig presentasjon av egen prosedyre, og at funn og konklusjoner presenteres i lys av dette (Hitching et al., 2011, s. 21; Tjora, 2010, s. 84).

3.7.1 Forskning på egen virksomhet

Som et ledd i denne refleksivitetsøvelsen er det særlig to elementer jeg vil fremheve. Begge handler om det Rachlew (2010) omtaler som innsiddeforskning. Det vil si den todelte rollen jeg innehar som forsker og politimann. Som nevnt tidligere i kapitlet må enhver diskursanalyse være forankret i en erkjennelse om at samhandlingen mellom forsker og intervjuobjekt er en form for diskursiv praksis (Kvale et al., 2015, s. 65). Dette innebærer at intervjuobjektet samarbeider med forskeren om virkelighetskonstruksjonene slik de kommer til syne i intervjudataene. Helt siden jeg fikk ideen til oppgavens tema og formulerte en problemstilling, har jeg påvirket kunnskapsproduksjonen gjennom tilførsel av egne verdier og interesser (Hitching et al., 2011, s. 20). Fordi jeg jobber med tematikken til daglig, kan denne påvirkningen være sterk og inneholde ulike ideologiske og verdimeslige bias. Som mastestudent og politimann går jeg inn i prosjektet med en tydelig forforståelse og et kritisk blikk på politiets virksomhet. Dette vil prege meningsdannelsen og resultatene av analysen.

Respondentenes uttalelser kan derfor ikke utelukkende tolkes som et uttrykk for en selvstendig diskursiv praksis. Fordi kunnskapsproduksjonen ikke er løsrevet fra intervjusituasjonen må forskerens påvirkning, og intervjusettingen i seg selv, tas med i betraktning, og forstås som en integrert del av datamaterialet (Flick, 2021, s. 25-26). Det betyr at dersom en annen forsker hadde utført intervjuer av de samme respondentene, ville resultatet trolig blitt noe annerledes.

Det andre aspektet handler om potensialet for rollekonflikt. Skilbrei påpeker at et individuelt intervju kan oppleves som en privat samtale mellom to personer. Dette får konsekvenser for hva respondenten sier og på hvilken måte (Skilbrei, 2019, s. 68). I mitt prosjekt er det en risiko for at respondentene kan ha opplevd intervjuet som et profesjonelt møte mellom to yrkesutøvere som jobber med det samme faget. Jeg har derfor forsøkt å være bevisst på at respondentene kan «glemme» at de er i en intervjusituasjon, og si ting som de ellers ikke ville sagt til en nøytral og utenforstående forsker. Samtidig sa en av politirespondentene til meg før intervjuet at han opplevde det som tryggere å snakke med en fagperson som han var sikker på at forstod tematikken. Respondenten begrunnet dette i at han så det som mindre sannsynlig at det ville oppstå misforståelser. Den todelte rollen som politimann og forsker kan altså både være en fordel og en ulempe. For å begrense risikoen for rolleblanding, forsøkte jeg å være tydelig med respondentene på at jeg i intervjusettingen først og fremst representerte akademia som forsker. I tillegg har jeg vært bevisst på disse mekanismene i analyseprosessen. Ved et par anledninger skled intervjuet over i en mer uformell prat som bar preg av å være en samtale mellom to samarbeidende aktører. Disse delene har jeg bevisst unnlatt å analysere.

3.7.2 Konfidensialitet

Forsvarlig forskningsvirksomhet forutsetter at arbeidet utføres i henhold til etablerte forskningsetiske normer (NESH, 2021, s. 10). Et viktig prinsipp i denne sammenhengen er som nevnt at forskeren legger til rette for åpenhet rundt egen fremgangsmåte og funn. Åpenhet og transparens må imidlertid vektes oppimot andre forskningsetiske hensyn slik som for eksempel konfidensialitet. Som et ledd i å sikre troverdige forskningsdata ble respondentene i denne studien lovet anonymitet i forkant av intervjuene. Dette løftet utløser en plikt for meg som forsker til å sørge for at publisert materiale ikke inneholder elementer som kan bidra til å avsløre respondentenes identiteter (Bjørge & Myhrer, 2015, s. 10). Transkripsjonene ble derfor gjennomgått, og informasjon som muliggjør identifisering av respondentene ble fjernet. I tillegg ble hver respondent tildelt en betegnelse bestående av en bokstav og et tall. De tre politirespondentene vil derfor bli omtalt med betegnelse P.1, P.2

og P.3. Respondentene fra barnevernet vil bli omtalt som B.1 og B.2. De to respondentene fra konfliktrådet har fått betegnelsene K.1 og K.2. Det er kun jeg som vet hvilke betegnelser som er tilknyttet den enkelte respondent. I løpet av prosjektets varighet ble lydfilene oppbevart i en låst safe. Disse ble deretter slettet ved innlevering av oppgaven.

Som avslutning på metodedelene syntes jeg det er passende å sitere Christie som skriver at forskere som jobber tett på maktapparatet løper en risiko for å bli «teknikere i pineutskrivning» (Christie, 2004, s. 144). Som politimann og masterstudent har jeg vært svært bevisst på min todelte posisjon som forvalter av makt. Arbeidet med masterprosjektet har derfor vært preget av en god dose ærefrykt. Jeg har brukt mye tid på å reflektere rundt min rolle som leverandør av vitenskapelig kunnskap. Både fordi jeg retter et kritisk blikk mot egen arbeidsgiver, men også fordi oppgavens funn kan ha konsekvenser for de som rammes av statens kontrollpraksis. Dette ansvaret har tidvis vært en tung bær å bære, samtidig er det nettopp den samme ansvarsfølelsen som har drevet meg, og gitt meg inspirasjon til å gjennomføre prosjektet.

3.8 Teoretisk og ideologisk bakteppe for samtidens kontrollpolitikk

I kapittel to viste jeg hvordan den norske modellen for kriminalitetsforebygging kretser rundt et kunnskapsparadigme som i all hovedsak er et resultat av 70 år med vitenskapelige anbefalinger (Gundhus & Egge, 2012). For å kunne gjennomføre en analyse av respondentenes fremstillinger er det også nødvendig med en presentasjon av de omkringliggende diskursive strukturene som preger forståelsen av kriminalitetskontroll som helhet. To nyttige tolkningsrammer i denne sammenheng er Foucaults teori om «govnermentalitet» (Foucault, 2002) som ble gjennomgått tidligere i kapittelet, og Garland's dyptgående analyser av kriminalpolitikken utvikling som presenteres i bøkene «The Culture of Control» (2001) og «Punishment and Modern Society» (1990). Formålet med presentasjonen er å redegjøre for det ideologiske bakteppet som preger nåtidens kriminalpolitikk, med et særskilt fokus på de meningsbærende elementene og det språklige repertoaret som tilgjengeliggjøres av disse.

3.8.1 Etterkrigstidens kriminaldiskurs

I forlengelsen av Foucault påpeker Garland (2001) hvordan 1970-tallet representerer et paradigmeskifte i kriminalpolitikken. I følge Garland var etterkrigstidens kriminaldiskurs i stor grad bygget på en fremtidsoptimisme hvor troen på rehabilitering av lovbrøtteren stod sentralt (Garland, 2001, s. 34). Fra dette perspektivet ble lovbrøttere forstått som individer med

ulike typer sosiale, økonomiske eller patologiske mangler som forhindret dem fra å leve lovlydige liv (Garland, 2001, s. 15). Staten så det som sin oppgave å behandle disse individene, og fokuset var derfor på rehabilitering heller enn straff, og ekspertise fremfor lov og rett (Garland, 1990, s. 267). Som nevnt tidligere i oppgaven kollapset denne forestillingen på slutten av 1970-tallet, og førte til en utbredt «nothing works» tankegang som etter hvert preget store deler av justissektoren (Garland, 2001, s. 61). I kjølvannet av dette vokste det ifølge Garland frem et nytt paradigme for kriminalitetskontroll, som i større grad var sentrert rundt økonomiske rasjonaliteter i tråd med nyliberalismens ideologier ¹¹ (Garland, 1999, s. 17).

3.8.2 Et paradigmeskifte i kriminalpolitikken

Innenfor rammene av det nye paradigmet ble kriminalitet i større grad ansett som et normalt aspekt ved samfunnslivet som kontrollapparatet hadde liten mulighet til å påvirke. Fokuset ble flyttet vekk fra lovbrøyer, og over på omstendighetene som muliggjør den kriminelle situasjonen (Garland, 2001, s. 129). En konsekvens av dette var at det nye paradigmet i stor grad ble konstruert rundt et teoretisk rammeverk hvor rutineaktivitetsteorien, situasjonell kriminalitetsforebygging og teorien om rasjonelle valg stod sentralt (Garland, 2001, s. 128). Til tross for at troen på den rehabiliterende effekt av fengsel hadde forvitret, førte det nye paradigmet paradoksal nok til økt bruk av straff (Johansen, 2015). Når lovbrøyeres rasjonalitet ble den meningsbærende stammen i forståelsen av kriminalitetskontroll, ble straff et virkemiddel for å tilføye ulempe og kostand til aktørens vurdering. Forståelsen av kriminalitetens årsaker som kompleks, slik den kommer til uttrykk i positivistisk kriminologi, fikk en mindre fremtredende posisjon enn den klassiske forståelsen av lovbrøyeren som en rasjonell aktør (Garland, 2001, s. 130).

I tråd med Cohens (1985) berømte fiskegarnmetafor viser Garland til hvordan det nye paradigmet førte til en utvidelse av kontrollapparatet (Garland, 2001, s. 173). Cohens metafor billedliggjør sosial kontroll som et fiskegarn som vokser seg større og mer finmasket slik at det stadig fanger flere og mindre fisk. Med dette forsøker Cohen å vise hvordan straffesystemet ble utvidet til å omfatte flere av statens aktører som tradisjonelt forbindes med andre oppgaver enn kriminalitetskontroll, slik som for eksempel ulike velferds- og servicetjenester (Johansen, 2015, s. 55). På denne måten ble systemet innrettet slik at flere personer falt inn under kontrollregimets mandat. I tillegg førte det til at langt mindre alvorlige

¹¹ Videre i oppgaven vil jeg benytte betegnelsene «det gamle paradigmet» og «det nye paradigmet».

gjerninger ble innlemmet som naturlige gjenstander for sosial kontroll (Johansen, 2015, s. 55). Cohen fremhever at det nye systemet for kriminalitetskontroll har et mer omfattende språklig repertoar for å beskrive hvilke handlinger som avviker fra normalitet. Dette omfatter blant annet fagterminologi fra disipliner som medisin, psykologi og sosialt arbeid (Johansen, 2015, s. 56).

Garland kobler sammen teorien om «governmentality» med det nye paradigmet for kriminalitetskontroll gjennom å vise hvordan styring i det moderne samfunnet først og fremst har en økonomisk begrunnelse (Garland, 1999, s. 17). De sosiale og juridiske aspektene er med andre ord mindre fremtredende. I følge Garland innebærer dette blant annet et analytisk språk som fokuserer på risikofaktorer for kriminalitet og lovbrysterens rasjonalitet (Garland, 1999, s. 17). Garland argumenterer for at selvregulering innenfor det nye paradigmet ikke lenger har en moralsk begrunnelse. Lovbryteren oppfordres ikke til å avstå fra kriminalitet fordi det er galt, men fordi det er til fordel for vedkommende. Styring handler dermed om å appellere til lovbrysters egeninteresser av å leve et liv som samsvarer med myndighetenes mål (Garland, 1999, s. 24).

Innenfor rammene av det sosialdemokratiske velferdssamfunnet kjennetegnes nyliberalismen imidlertid av et motsetningsfylt forhold. De nyliberale strømningene har kommet utenfra, og truffet en allerede eksisterende sosialdemokratisk virkelighet (Hammer, 2020, s. 310). Sammenvevingen av sosialdemokratiske og nyliberale styringsidealer har etablert en todelt tilstand. På den ene siden er tiltak som skal forebygge utenforskap lovfestet i politiske bestemmelser og utviklingsmål. Samtidig stilles det krav til hver enkelt borger om å ta ansvar for sin egen situasjon. Når ansvaret legges over på den enkelte bidrar dette til å støtte opp under forestillingen om at staten lever opp til liberalismens idealer. Gjennom en omfattende detaljstyring er målet å sørge for at hver enkelt får den hjelpen den trenger for å nå den ideelle tilstand. Dette innebærer blant annet å opptre ansvarsfullt, viljesterkt og kontrollert (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 11). Velferdsstaten konstruerer på denne måten konturene av en idealborger. Som vi skal se i analysedelen vil disse idealene komme til uttrykk gjennom respondentenes fremstillinger av hvilke ungdom som blir definert som «egnet» eller «uegnet» for ungdomsstraff.

3.8.3 Risikosamfunnet

Et annet poeng som er sentralt for å forstå respondentenes fremstillinger er den fremtidsrettede og risikoorienterte logikken som preger det nye paradigmet. Dette er en del av

den forebyggende vendingen, og kan ses i sammenheng med fremveksten av det Beck (1997) omtaler som «risikosamfunnet». Begrepet risikosamfunn viser til et filosofisk perspektiv på den «nye moderniteten», som fremhever hvordan velferd er et produkt av ulike former for industriell og teknologisk utvikling, som i seg selv har bidratt til å produsere nye typer fare og risiko (Beck, 1997). Forholdet mellom industri og klimaforandringer, eller energibehov og atomkraft, er eksempler på dette. I følge Giddens (1999) er ikke risikosamfunnet nødvendigvis et farligere sted enn tidligere og mer tradisjonelle samfunnsformer. Forskjellen ligger i at fare ikke lenger blir sett på som en naturlig del av samfunnslivet. Dette fører til en stadig økende ambisjon om å håndtere og kontrollere ulike former for risiko (Giddens, 1999, s. 3). Risikologikken får konsekvenser for synet på kriminalitetskontroll. Fra et risikoorientert perspektiv blir kriminalitet i mindre grad forstått som ugjerninger begått i fortiden som må håndteres med reaktive virkemidler. I stedet flyttes fokuset mot de fremtidige skadevirkningene, og «risikoen» knyttet til ulike former for kriminalitet (Zedner, 2007). Implikasjonen av et slikt verdensbilde er at såkalte risikofaktorer skal identifiseres slik at kriminalitet kan forebygges (Ratcliffe, 2016; Tilley, 2008). Den fremtidsrettede og risikoorienterte logikken som ligger til grunn for samtidens forståelse av kriminalitetskontroll, utgjør en sentral diskursiv ressurs som vil komme til uttrykk i analysedelen i neste kapittel.

3.8.4 Oppsummering av teori

Så langt i oppgaven har jeg gitt en presentasjon av ulike teoretiske perspektiver som kan bidra til å belyse de meningsbærende strukturene i respondentenes fremstillinger. Formålet har vært å etablere en samfunnsvitenskapelig kontekst i henhold til Faircloughs tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse (Fairclough, 1993). Gjennomgangen har vist hvordan den norske modellen for kriminalitetsforebygging kretser rundt et kunnskapsparadigme som i stor grad harmonerer med vitenskapelige anbefalinger (Gundhus & Egge, 2012). Fagligheten som ligger til grunn for norsk kriminalpolitikk utgjør en del av det sosiokulturelle rammeverket som norske diskurser om kriminalitet og kriminalitetskontroll er en del av. En makroanalyse av dette vil derfor kunne bidra til å belyse respondentenes handlingsbetingelser. I tillegg har gjennomgangen vist hvordan samtidens kontrollpolitikk er forankret i et ideologisk bakteppe med røtter i nyliberalismen og tanken om risikosamfunnet (Beck, 1997; Garland, 2001; Giddens, 1999; Hughes, 2007; Mik-Meyer & Villadsen, 2007). Dette fører til et fremtidsrettet og risikoorientert syn på kriminalitetskontroll. Disse omkringliggende diskursive strukturene har betydning for å forstå hvordan respondentene fremstiller kriminalitet og ungdom som

gjennomfører ungdomsstraff. I tillegg danner de et hensiktsmessig utgangspunkt for analyse av politiets rolle i oppfølgingsteam.

Kapittel 4 – To diskurser og ett paradoks

I dette kapitlet analyseres det empiriske materialet med utgangspunkt i diskursanalytisk teori og Garlands (Garland, 1990, 2001) gjennomgang av kriminalpolitikken utvikling. Analysen har identifisert to overordnede diskurser som jeg har valgt å kalle «fagdiskursen» og «kontrolldiskursen». Kapitlet er delt inn i underkapitler hvor disse presenteres hver for seg. Underkapitlene innledes med en presentasjon av hovedinnholdet i diskursen. Deretter følger en tematisk gjennomgang av diskursenes representasjoner for å vise hvordan diskursene kommer til uttrykk, og hvordan ungdomskriminalitet og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff fremstilles innenfor de ulike diskursenes rammer.

4.1 Fagdiskursen

Hovedfunnet i denne oppgaven er at alle de tre yrkesgruppene i det vesentlige har en lik fremstilling av ungdomskriminalitet og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff. Fremstillingene kan tolkes i lys av det ideologiske skiftet i kriminalpolitikken som fant sted på 1970-tallet. De meningsbærende elementene i respondentenes fremstillinger ser ut til å harmonere med det gamle paradigmet for kriminalitetskontroll. Dette innebærer blant annet at kriminalitet forklares i henhold til etablerte samfunnsvitenskapelige teorier. Forståelsesrammen har derfor fått navnet «fagdiskursen». Innenfor rammen av fagdiskursen forstår respondentene kriminalitetens årsaker som komplekse i tråd med det idéhistoriske bakteppet som danner grunnlag for positivistisk kriminologi (Garland, 2001, s. 130; Lilly, Cullen & Ball, 2010, s. 22). Fokuset er derfor først og fremst rettet mot lovbrøtters sosiale og patologiske disposisjoner. Ofrene for kriminalitet, og kriminalitetens skadevirkninger, er mindre fremtredende. I fagdiskursen bærer fremstillingene preg av å være lite spontane og det vises til faguttrykk som kan gjenfinnes i samfunnsvitenskapelig, sosialfaglig og helsefaglig teori. Hjelpetiltak blir trukket frem som mer hensiktsmessige enn straff, og verdien av politiets bidrag ser ut til å knytte seg til relasjons- og tillitsbygging fremfor kontroll og sanksjon. Innenfor rammene av fagdiskursen forstår respondentene ungdomsstraff som en god ordning. Tradisjonelle straffarter som bøter, samfunnsstraff og ungdomsfengsel blir sett på som mindre hensiktsmessige.

Fagdiskursen bygger imidlertid også på tankegods som har en mer naturlig tilhørighet i det nye paradigmet og samtidens kontrolldiskurs. Blant annet ved at den har et tydelig risikoorientert, fremtidsrettet og forebyggende fokus. I tillegg blir samhandling i det

kriminalitetsforebyggende arbeidet trukket frem som et viktig suksesskriterium. I tråd med de økonomiske styringsrasjonalitetene som preger det nye paradigmet for kriminalitetskontroll vies de moralske sidene av kriminaliteten svært lite plass. De straffedømte ungdommene omtales derfor først og fremst som ungdommer, og ikke som «kriminelle», «ungdomskriminelle» eller «lovbrytere». Denne sammenblandingen av meningsinnhold mener jeg kan ses i sammenheng med kunnskapparadigmet i den norske modellen for kriminalitetsforebygging. Fagdiskursen oppstår når nyliberalismens straffediskurs smelter sammen med fagligheten som preger forståelsen av kriminalitetskontroll innenfor rammen av den norske velferdsstaten.

4.1.1 Fattigdom

Som nevnt tidligere i oppgaven var et av de definerende trekkene ved skiftet i kriminalpolitikken som oppstod på 1970-tallet erkjennelsen om at kriminalitet er et uttrykk for såkalte «root causes» som sosial ulikhet og utenforskap. Dette ble oppsummert i Martinsons (1974) kjente frase «nothing works», og ble utgangspunktet for den forebyggende vendingen. Erkjennelsen henger sammen med samfunnsvitenskapelige forklaringer på individ- og strukturnivå. Dette er et filosofisk spørsmål som danner grunnlag for økonomisk og kulturell klasseteori (Solli, 2018). Representasjonen av kriminalitet som et uttrykk for strukturelle trekk ved samfunnet er til stede hos alle de tre yrkesgruppene.

P.1 – Jeg tenker at de erfaringene jeg har gjort meg på dette teamet, er jo at den viktigste grunnen til at kriminalitet oppstår i et samfunn, det er fattigdom.

I sitatet over kan vi se hvordan politirespondenten tilslutter seg utsagnet ved å fremheve at svaret er forankret i egne erfaringer. På denne måten forsterkes budskapet gjennom en mobilisering av autoriteten som ligger i respondentens yrkesbakgrunn som politimann. Respondenten fra barneverntjenesten gjør noe av det samme. Hun er imidlertid opptatt av å understreke at utsagnet er forankret i teoretisk kunnskap som hun har opparbeidet seg gjennom studier:

I – Hva er de mest sentrale grunnene til at kriminalitet oppstår i et samfunn sånn du ser det?

B.2 – Nå må jeg hente opp all teorien. Jeg føler jo at det er veldig mange svar på det spørsmålet og det er veldig sammensatt. Hvis jeg skal koke det ned til noe så tenker jeg nesten fravær av muligheter og marginalisering da.

De sosiale årsaksforklaringene til kriminalitet problematiseres i svært liten grad. Dette kan tolkes som en opplevelse av konsensus rundt denne forståelsen av kriminalitet som fenomen. Konsensus innebærer at uttalelsen ikke bare er deskriptiv, men at den også har et verdimesig og ideologisk tilsnitt. Meningsinnholdet blir dermed i større grad frembrakt som en sannhet, og språket gir på denne måten et innblikk i det ideologiske ståstedet som ligger bak uttalelsen. En forståelse av kriminalitetens årsaker som kompleks og sammensatt er forankret i et idéhistorisk bakteppe med røtter i positivistisk kriminologi (Lilly et al., 2010, s. 22). Respondenten fra konfliktrådet svarer slik på hva som er de mest sentrale grunnene til at kriminalitet oppstår i et samfunn;

K.1 - Sosiale forskjeller. Ja, det tenker jeg kanskje er nummer en. Det, ja, det høres veldig enkelt ut, men jeg tenker at det er absolutt fremtredende.

Når respondenten fra konfliktrådet sier «det kan høres enkelt ut», åpnes det for at begrepet kan utløse andre konnotasjoner hos intervjuer. Svaret presenteres dermed i mindre grad som en absolutt sannhet, men som en av flere måter å forstå fenomenet på. Samtidig understreker vedkommende sitt eget ståsted gjennom å peke på sosiale forskjeller som en viktig årsak til kriminalitet. Forståelsen til respondenten fra konfliktrådet harmonerer derfor med forståelsen til de to andre yrkesgruppene. Når respondentene skal forklare hva som er de viktigste elementene for å forebygge kriminalitet i et samfunn, fremhever de blant annet tidlig intervensjon og samhandling:

P.2 - Det overordna svaret på det tror jeg er tidlig innsats og god samhandling. Som jo nesten har blitt brukt så mye at det er floskler eller klisjeer. Men det er fremdeles noe i det. Og vi snakker jo ofte om at når vi møter dem så er det for seint. Jeg var litt inne på det i stad. At det er vanskelig å gjøre noen gode grep for de barna vi møter når de har blitt 13, 14, 15 år da, og har med seg mye i bagasjen.

Et sentralt poeng i den forebyggende vendingen var å fordele ansvaret for kriminalitetskontroll mellom politi og andre aktører. Kunnskap om kriminalitetens årsaker har vært et viktig bidrag til realiseringen av den forebyggende ambisjonen. Samhandlingslogikken handler i stor grad om å utvikle nye kunnskapsbaserte tilnærminger basert på et prinsipp om «sharing best practices» (Peeters, 2013, s. 175). Økt kunnskap om risikofaktorer som forårsaker kriminalitet hos ungdom, gjør det mulig å sette inn tiltak på et tidlig stadium (Peeters, 2013, s. 175). Tidlig innsats og samhandling er to av grunnpilarene i den norske modellen for kriminalitetsforebygging, og fremheves av alle de tre yrkesgruppene. Innenfor

rammene av fagdiskursen forstår respondentene blant annet kriminalitet som et uttrykk for levekårsutfordringer. Politiets rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet nedtones, og velferdstiltak innrettet mot å forebygge utenforskap og sosial ulikhet fremheves.

Respondenten som til daglig jobber i politiet forklarer det på denne måten:

P.3 - Vi jobber jo ikke med på en måte bakenforliggende grunner til at folk er fattige. Vi jobber ikke med bakenforliggende grunner til at folk har det trangt hjemme. Vi jobber ikke med bakenforliggende grunner til psykiske lidelser eller atferdsproblematikk med ungdom. Og alle de faktorene der. Kall det sosioøkonomiske faktorer da. Og det er ingen unnskyldning for å begå kriminalitet eller problematferd, men det er en forklaring da som på en måte er vel dokumentert tenker jeg.

I sitatet over kan vi se hvordan politirespondenten fremhever at koblingen mellom sosioøkonomiske utfordringer og kriminalitet er «vel dokumentert». Respondenten viser på denne måten at utsagnet er forankret i en utenforstående kunnskapsmasse. Det subjektive perspektivet blir dermed mindre fremtredende. Strukturelle levekårsutfordringer på systemnivå fremheves av alle de tre yrkesgruppene, og fremstår som et naturlig utgangspunkt for respondentene når de skal forklare hvordan de forstår ungdomskriminalitet. Diskursen inneholder imidlertid også mer individrettede representasjoner av unge lovbrøyttere som sårbare.

4.1.2 Sårbare ungdommer

Gruppen som begår alvorlig og gjentatt kriminalitet er i Norge svært liten. Blant Oslos ungdomsbefolkning er det under én promille som står for mesteparten av kriminaliteten, og dette er en gruppe det er forsket mye på (SALTO-rapport fra 2021, s. 36). I en rapport som ble publisert av Folkehelseinstituttet i oktober 2020 beskrives den unge lovbrøytteren som en som tidlig har vist aggressiv atferd, som har konsentrasjonsvansker, et hissig temperament og sterk impulsivitet. Lovbrøytteren har svak tilknytning til skolen, svake skoleprestasjoner og svake sosiale ferdigheter. Det er hovedsakelig gutter som begår kriminalitet, og de kommer fra områder med høy andel minoritetsfamilier hvor det er mye fattigdom og fraflytting (Aase et al., 2020, s. 33). Fagdiskursen inneholder fremstillinger som ser ut til å forholde seg til denne måten å se ungdommene på. Her fremheves sårbarhetsfaktorer hos enkeltindividet når kriminalitetens årsaker skal forklares. Begrepene risikofaktorer og sårbarhetsfaktorer er en del av det analytiske språket som fulgte av det nye paradigmet for kriminalitetskontroll slik det

beskrives av Garland (1999, s. 17). Begrepene innebærer et fremtidsrettet fokus hvor målet er å begrense fremtidig skade gjennom identifisering av risiko.

I - Hvis du skal trekke frem noen sentrale grunner. Hva tenker du er den mest sentrale grunnen til at folk begår kriminalitet på individnivå da?

P.2 - Nei, jeg har vært litt inne på det vi pleier å kalle sårbarhetsfaktorer, eller risikofaktorer da. Og hvis jeg skal se på de erfaringene jeg har gjort meg, sammen med den teoretiske kunnskapen jeg har fått, så er det jo manglende oppfølging hjemmefra, enten fordi man bare har én tilstedeværende forelder der, eller fordi det er en voldsrelasjon i familien. At en av foreldrene begår vold, eller at man har veldig mange søsken for eksempel. Sånn at foreldrene ikke har mulighet til å følge opp. Det er en veldig sentral sårbarhetsfaktor.

I sitatet over kan man se hvordan respondenten fra politiet, på lik linje med respondenten fra barneverntjenesten, tilslutter seg utsagnet gjennom å påpeke at påstanden som fremmes er forankret i egne erfaringer og teoretisk kunnskap. Henvisningen til praktisk og teoretisk kunnskap kan tolkes som et uttrykk for respondentens syn på hvilke premisser som må ligge til grunn for at utsagnet skal ha troverdighet. I fagdiskursen blir teorier om kriminalitet formidlet implisitt, men teoretisk forankring blir også uttrykt rent eksplisitt slik som i sitatene over. Fremstillingen av ungdommene som sårbare går igjen hos alle de tre yrkesgruppene. En respondent som til daglig jobber i barnevernet beskriver ungdommene som gjennomfører ungdomsstraff slik;

B.1 - Jeg tenker at de er ganske sårbare og strever veldig mye. Også er det ganske komplekse saker egentlig. Det er ikke bare den ungdommen som person det er noe galt med, men at det er ungdommer som har bagasje. Som har levd i en dysfunksjonell familie. Så det er litt sånn, helheten.

Respondentene er opptatt av å vise kompleksiteten i hvorfor enkelte begår lovbrudd. I det følgende sitatet peker politiet på hvordan sårbarhetsfaktorer hos enkeltindivider, i kombinasjon med fattigdom, kan føre til at man tilbringer mer tid i det offentlige rom og på den måten blir mer utsatt for rekruttering til kriminelle miljøer;

P.3 - Hvis du vokser opp samtidig med at du er fattig, med at du bor trangt, det gjør jo at du henger mer ute. Så er det jo at det er jo helt bevisst fra eldre kriminelle hvem de ser seg ut som kan være lurt å verve inn til kriminelle miljøer da.

Sitatet over viser hvordan fattigdom, trangboddhet og eldre kriminelle tillegges en del av ansvaret for at unge mennesker begår kriminalitet. Levekårsutfordringer og individuelle sårbarhetsfaktorer utgjør sentrale representasjoner av kriminalitet i fagdiskursen. Innenfor denne forståelsesrammen blir kriminell atferd til dels definert som et symptom på bakenforliggende utfordringer. Strukturelle velferdstiltak og individrettede hjelpetiltak blir derfor sett på som mer hensiktsmessig enn økt tilstedeværelse av politi, straff og sanksjon.

P.1 - Og det er jo klart at vi som politi kan ikke løse dette her. Det vi jobber med er egentlig bare å håndtere symptomene. På en mye større og komplisert prosess da. Som løses et helt annet sted enn på gata.

Det nye paradigmet bygger som nevnt på en erkjennelse om at klassiske politiinitiativer har liten effekt på kriminalitetsreduksjon. I sitatet over kan vi se hvordan politirespondenten fremhever at politiet ikke kan løse kriminalitetsutfordringer. Slik jeg tolker respondentene utgjør levekårsutfordringer og individuelle sårbarheter et utgangspunkt for hvordan de forstår kriminalitetens årsaker. Fremstillingene nyanseres gjennom å peke på hvordan levekårsutfordringene fører til at ungdom oppholder seg mer i det offentlige rom uten voksenkontroll. Dette øker igjen risiko for problematferd og rekruttering til kriminelle miljøer. I forlengelsen av dette peker respondentene også på hvordan følelsen av utenforskap kan føre til at ungdom samles rundt en felles identitet fordi de føler seg på siden av samfunnet.

4.1.3 Utenforskap og «glorifisering av gangster-livet»

I tråd med Chicagoskolen og Cohens «Delinquent Boys» (1955) påpekte Christie hvordan det først og fremst er unge menn fra arbeiderklassen som fyller rollen som lovbrøyer (Christie, 1982, s. 93). Et klassisk tema i sosiologien er hvordan kriminalitet kan ses på som en form for protestkultur blant unge menn som anser muligheten for å lykkes innenfor rammene av skolevesenet og storsamfunnets som minimale (Gelder & Thornton, 1997). Ulike subkulturer blir derfor gode arenaer for å omsette personlige ressurser som kan gi status og mestringsfølelse. Slike ressurser knyttes ofte til hegemoniske maskulinitetsidealer som voldstilbøyelighet, risikovillighet og mot. Dette oppsummeres av Jon (Jon, 2007, 2014) i begrepet «cowboymaskulinitet». Innenfor rammene av denne typen subkulturer anses gjerne omkostningen av det kriminelle livet som mindre enn fordelene. En slik forståelse kan bidra til å belyse hvorfor det bare er et fåtall som ender opp med å leve et liv med kriminalitet.

I norsk sammenheng har Sandberg og Pedersens (2006) etnografiske studie av narkotikamiljøet langs Akerselva gitt et innblikk i dette. Her viser de hvordan guttene er

handlende aktører som benytter seg av ferdigheter som voldstilbøyelighet og kunnskap om narkotika for å mestre livet på gata. I tillegg har de har minoritetsbakgrunn, og kommer fra mindre privilegerte og marginaliserte familier. Sandberg og Pedersen oppsummerer disse disposisjonene i begrepet «gatekapital» hvor formålet er å fremheve at guttene langs elva både er ofre for strukturelle utstøtingsmekanismer, men at de også er handlende aktører som aktivt former sin egen virkelighet (Sandberg & Pedersen, 2006). På lik linje viser Rosten (2017) hvordan gutter fra mindre privilegerte områder benytter nærmiljøets territorielle stigma i eget identitetsarbeid gjennom det hun omtaler som «gettolek». Det vil si å bekrefte eller overdrive fordommer, som en strategi for å håndtere identiteten som innbygger i et stigmatisert område (Rosten, 2017, s. 59)

B.2 - Jeg mener jo at det ikke er noen som har lyst til å bli kriminell, eller drive med kriminalitet, de ungdommene som syntes det er litt sånn kult å være gangster. Jeg opplever i alle fall ikke at de syntes det er kult å begå lovbrudd. Det er mer på en måte en slags ideologi og glorifisering av det gangster-livet hvis man kan kalle det det da. Og det tenker jeg handler litt om at man kanskje føler seg litt utenfor og søker tilhørighet og ender opp med å se opp til noe sånt og søke tilhørighet der da.

Innenfor rammene av fagdiskursen forklares ungdomskriminalitet blant annet som et uttrykk for utenforskap. Som vi kan se i sitatet over trekker respondenten fra barneverntjenesten frem hvordan opplevd utenforskap kan føre til at ungdom finner mening rundt en felles identitet i et ungdomsmiljø som glorifiserer det hun omtaler som «gangster-livet». Ved å fremheve utenforskap løftes ansvaret for kriminaliteten til en viss grad vekk fra enkeltindividet og over på storsamfunnet. Representasjonen kan kobles til sosiologiske teorier om subkulturer og ungdommers protest mot samfunnet. Slik jeg tolker respondentene ser de ikke kriminaliteten først og fremst som et uttrykk for kynisme eller forbrytersk vilje, men som et virkemiddel som gjør det mulig for ungdommen å iscenesette seg selv som deltaker innenfor et gitt ungdomsmiljø.

4.1.4 Stempling og stigmatisering

Innenfor fagdiskursen blir kriminalitet også representert som et uttrykk for samfunnets kontrollvirksomhet. Disse representasjonene kan kobles til kriminologiens kontroll- og håndhevelsesteorier (Hauge, 2007). Undersøkelser av kriminalitetskontroll har siden 1950-tallet vist at denne ikke er blind (Hauge, 2001, s. 17). Schafft skriver at overvekten av personer med lav sosioøkonomisk status blant fangebefolkningen er et sluttprodukt av en

prosess hvor mange statusdiskriminerende mekanismer systematisk trekker i samme retning (Aubert 1972 i Schafft, 2007, s. 121). En av flere slike mekanismer kommer til uttrykk gjennom det Finstad (2013) omtaler som «politiblikket». Politiblikket viser til hvordan politiet sorterer inntrykk fra omverdenen basert på tidligere erfaringer og stereotypier. Slike stereotypier kan være alder, kjønn, særkjenne, etnisitet og kulturelle stiluttrykk. Politiblikket er innrettet for å lete etter ytre markører som stemmer overens med politiets forestilling om det «kriminelle individet». Målet er å finne det som ikke passer inn, og som derfor fremstår som mistenkelig (Finstad, 2013). Utfordringen med politiblikkets selektivitet er at det i stor grad retter seg mot enkelte grupper i samfunnet. Dette er gjerne grupper som ofte oppholder seg i gatemiljøet. På denne måten kan politiets kontrollvirksomhet bidra til stigmatisering og reproduksjon av utenforskap. Finstads forskning, og teorien om politiblikket, er godt kjent for politiutdannede i Norge. Dette er pensum på Politihøgskolens bachelorutdanning og ulike etter- og videreutdanningsprogrammer. Respondentene fra politiet ser ut til å ha med seg teorien om politiblikket i sine refleksjoner:

P.1 - En annen ting da, som jeg burde ha nevnt. Som er veldig sentralt i våre bydeler fordi det er en veldig stor andel av minoritetsungdom. Det er jo utenforskap. At de føler seg utafør storsamfunnet. Og det er en prosess som man ser går litt begge veier. På den ene siden så stemmer det faktisk at samfunnet skyver dem litt ut. Politiet også. Gjennom kontrollering. Gjennom medieomtale. En del sånne ting. Også skyver de seg selv ut. De tar til seg den stempelingen og gjør det til sitt eget og blir stigmatisert. De glorifiserer det. Det er en stolthet knyttet til det å være fra gettoen. Det er en stolthet knyttet til det å være gangster, være tøff, det å ha tøffe oppvekstvilkår.

Gjennom en analyse av transiviteten i sitatet over kan vi se hvordan ansvaret for utenforskap fordeles mellom samfunnet og ungdommene. Respondenten benytter aktivt begreper som «stempling» og «stigmatisering» for å forklare hvorfor enkelte ender opp som avvikere. Refleksjonen er forankret i stemplingsteorier som fremholder hvordan det å bli utpekt som avviker påvirker hvordan man oppfattes av andre (Hauge, 2001, s. 100). Dette får igjen konsekvenser for måten samfunnet opptrer overfor avvikeren. Individet går ikke til kamp mot stigmaet, men omfavner rollen som avviker for å unngå nederlagsfølelsen knyttet til avvisning i situasjoner hvor man forsøker å bli godtatt (Hauge, 2007, s. 306). I tillegg kan identiteten som avviker gi innpass, og føre til at man blir akseptert hos grupper av likesinnede slik som tidligere nevnte subkulturer (Hauge, 2007, s. 306).

Dersom man kobler refleksjonene i sitatet over til kriminologiens stempingsteorier ser vi at politirespondenten forholder seg dogmatisk til de teoretiske definisjonene av begrepene. Han fremhever hvordan den stemplende effekten av negativ medieomtale, og politiets kontrollvirksomhet, kan bidra til å forsterke følelsen av utenforskap. Deretter viser han hvordan disse stempingsmekanismene i realiteten er med på å opprettholde sannhetskravene i ungdommenes egne fremstillinger av seg selv som utenfor samfunnet. Som redegjort for i kapittel to har enkelte former for politivirksomhet blitt kritisert for at de kan ha ekskluderende konsekvenser. Dette er noe av essensen i såkalt venstreidealistisk kriminologi som har et makt- og myndighetskritisk perspektiv (Sætre, 2010, s. 90). Politirespondenten ser ut til å ha internalisert dette ideologiske perspektivet. Når han fremhever de stigmatiserende sidene av enkelte former for politiinnsats, tolker jeg dette som at han har et bevisst forhold til de utilsiktede konsekvensene av egen virksomhet. Politirespondenten benytter seg aktivt av teori for å forstå kriminalitetskontrollens kompleksitet, og reflekterer kritisk rundt egen virksomhet.

Synet på kriminalitet som et uttrykk for utenforskap og ungdomskultur kommer også til uttrykk gjennom refleksjoner rundt hva som fører til at man anser storsamfunnets normer og verdier som legitime. Å forplikte seg til disse forutsetter at man føler seg som en likeverdig samfunnsdeltaker. En politibetjent fremhever hvordan ulike ungdomsmiljøer gjerne er i opposisjon mot samfunnets norm- og verdigrunnlag, og hvordan det innenfor ungdomsmiljøets rammer kan utvikle seg et syn på lovbrudd som noe som er ønsket og i mange tilfeller statusfremmende:

P.2 - Og så på toppen av det, kanskje hvert fall i den delen av byen vi jobber, så er nok opplevd utenforskap en sentral faktor som jo gjerne kan henge sammen med de andre tingene jeg har vært inne på. Det at man har fått en del skuffelser fra samfunnet i ung alder som gjør at man ikke stoler på samfunnsapparatet eller systemet eller hva man skal kalle det. Og heller ikke på samfunnsinstitusjonene. Ikke stoler på offentlige aktører. Gjør at man kanskje ikke er så opptatt av å bryte de reglene kanskje? Man er kanskje heller ikke så redd for de reaksjonene som kan komme med fordi man identifiserer seg ikke med det samme normgrunnlaget da.

Denne forståelsen av kriminalitet kan ses i sammenheng med Hirschi (1969) sin «social control theory». Teorien går ut på at lovlydighet blant annet er et produkt av hvorvidt man opplever tilknytning til andre mennesker og deler samfunnets normgrunnlag. Svak tilknytning til samfunnet vil gi færre insentiver til å overholde lover og regler. Slike teorier er gjerne

forbundet med teoretiske perspektiver som fremhever lovbrøtters rasjonalitet. I sitatet over kobler imidlertid politirespondenten teorien til utenforskap. På denne måten settes mangelen på tilknytning til samfunnet inn i en kulturell kontekst som fremhever de strukturelle mekanismene og årsaksforklaringene. I fagdiskursen løftes ansvaret for kriminalitet til en viss grad vekk fra enkeltindividet og over på samfunnet. Det ideologiske bakteppet er altså at de økonomiske og kulturelle strukturene er av stor betydning for den unge lovbrøtters mulighetsrom.

4.1.5 Hjelp fremfor straff

I fagdiskursen fremstilles ungdomskriminalitet først og fremst som et uttrykk for levekårsutfordringer og individuelle sårbarhetsfaktorer. Relasjonsarbeid og trygge voksne løftes frem som viktige tiltak. I tråd med Foucaults teori om governmentality (Foucault, 2002) kommer den liberale styringskunsten til syne gjennom ulike maktteknologier som har til hensikt å styrke subjektets selvstyring. En av respondentene fra barneverntjenesten beskriver det slik:

I - Hva vil du si er de viktigste suksessfaktorene for å forebygge kriminalitet i et samfunn?

B.2 - Hmm. Det er et stort spørsmål (ler). Hvis vi tenker ungdomskriminalitet så tenker jeg, det kan høres veldig sånn banalt og enkelt ut, men trygge voksne som er gode forbilder. Ikke kriminelle eldre brødre eller fettere eller et eller annet, men rett og slett voksne som har ting på stell. Det er alfa og omega for disse ungdommene, føler jeg. At de har noen å se opp til.

Som nevnt i kapittel to representerer ressurspersoner, eller «gode forbilder», en kjent maktteknologi i det moderne samfunnet. Målet med denne typen styring er at ungdommen skal lære å styre seg selv gjennom ytre påvirkning som utøves av andre (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 38). Den andre respondenten fra barneverntjenesten fremhever relasjon som et viktig suksesskriterium. Her pekes det også på at påtvungen hjelp kan ha mindre effekt enn hjelp som oppleves som frivillig. Hun fremhever at ungdommen må få en opplevelse av at det er snakk om «prosjekt sammen». Denne koblingen av utvendige maktteknologier og innvendig selvstyring er kjernen i teorien om governmentality (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 38).

B.1 - Også tenker jeg også at det å bygge en god relasjon til ungdommen. Slik at man sammen, at ungdommen føler at det liksom er prosjekt sammen, ikke noen som har

tvunget meg til å gjøre det. Og at ungdommen får og en følelse på at her vil folk meg bare vel. Ikke at folk er ute etter å ta meg. Gi meg straff. Det tenker jeg er det viktigste.

Når respondentene peker på hjelp og oppfølging som mer hensiktsmessig enn straff kan dette ses i sammenheng med de sosiokulturelle rammene som danner grunnlag for samfunnets syn på håndtering av ungdomskriminalitet. Her fremheves det at ulike behandlingstiltak har større effekt på rehabilitering av unge lovbyggere enn straff og sanksjon (NOU 2008:15, 2008, s. 50). Denne forståelsesrammen kan gjenfinnes i rapporter fra helsevesenet, myndighetene og politiet (Bakosgjelten & Kjenn, 2022; Justisdepartement, 2021; Aase et al., 2020). I lys av Cohen (1985) kan vi se hvordan den sosiale kontrollen har inntatt en ny form. Det språklige repertoaret er utvidet til å omfatte begreper fra sosialfaglige disipliner. Hjelp og relasjonsarbeid fremheves av alle de tre yrkesgruppene. Relasjonsarbeidet ser imidlertid ut til å ha en noe mer instrumentell begrunnelse hos respondentene fra politiet.

P.3 - Men det eneste viktige momentet jeg syntes på en måte har båret frem, det er jo på en måte å ha stabil relasjon over tid da. Og det er på en måte noe som verken er vanskelig eller som er på en måte sinnsykt krevende. Men det jeg i alle fall sier til ungdommene mine som er såpass langt ut i det at jeg vet at de driver med kriminalitet og kanskje er rekruttert og, er at du har i alle fall valget da. Hvis du blir voksen nok en dag til at du vil ut av dette her så vet du i alle fall nummeret mitt da.

Som nevnt i kapittel tre består en diskursanalyse blant annet av å undersøke begrepsdannelse og hvordan forskjellige kunnskapsregimer låner begreper fra hverandre (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 25). I sitatet over kan vi se hvordan politirespondenten bruker frasen «ungdommene mine». Denne måten å ordlegge seg på uttrykker omsorg og inkludering i tråd med verdigrunnet som preger den norske modellen for kriminalitetsforebygging. Respondenten kobler begrepsbruken til eget fagfelt gjennom å vise at relasjonsarbeid først og fremst er et verktøy for å komme i posisjon til å benytte politifaglige virkemidler. Det er altså ikke relasjonens egenverdi som står i fokus, men døren relasjonen åpner for politiets virkemidler. Den politifaglige logikken låner på denne måten begreper fra en mer sosialfaglig disiplin.

4.1.6 Tillitsbygging og samarbeid

Innenfor rammene av fagdiskursen er tillitsbygging et fremtredende tema i respondentens refleksjoner rundt politiets bidrag. Dette kan ses i sammenheng med tankegodset som ligger til grunn for politistategier som Community Policing og Procedural Justice Policing.

Oppfølgingsteamet utgjør en arena hvor politiet får muligheten til å møte den straffedømte ungdommen i en udramatisk situasjon. Slik virksomhet fremheves av Finstad (2018) som en demokratisk verdi. Respondentene peker på oppfølgingsteamet som et godt utgangspunkt for å bygge tillit og styrke politiets legitimitet.

K.2 - I alle ungdomsplanene som jeg har lest og skrevet, så er noe av det viktigste å få tillit og relasjon til politiet. Det er et sikkerhetsmoment i politiet som skal gjelde alle. Og at uniformen, eller emblemet, ikke betyr trøbbel, men at det også betyr trygghet.

Oppfølgingsteamet representerer også en mulighet for politiet til å inngå i et lokalorientert samarbeid med andre aktører i det kriminalitetsforebyggende systemet. I tillegg gir det politiet en mulighet til å samhandle med den straffedømte ungdommen.

P.2 - Ofte ligger en del av nøklene i å samarbeide med de som begår kriminaliteten. På ulike måter avhengig av hvem de er og om de er interessert i samarbeidet. Men likevel er deres stemme veldig viktig for å forstå hva det er de trenger da.

Når respondentene fremhever samarbeid og tillitsbygging som viktige elementer ved politiets bidrag i oppfølgingsteam, kan dette ses i sammenheng med perspektivene som er frembrakt av samfunnsvitenskapelige studier av kriminalitetskontroll. Samarbeid og tillitsbygging er sentrale elementer i denne sammenhengen. Respondentenes uttalelser kan altså tolkes som en materialisering av kunnskapsparadigmet i den norske modellen for kriminalitetsforebygging.

4.1.7 Oppsummering av innholdet i fagdiskursen

Analysen så langt har vist at respondentenes fremstillinger av ungdomskriminalitet og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff i alle hovedsak er like, på tvers av instansene. Fremstillingene har et profesjonelt preg og ser ut til å ha sitt opphav i samfunnsvitenskapelig teori og faglige standarder for kriminalitetsforebygging. Jeg har valgt å kalle denne forståelsesrammen for «fagdiskursen». Innenfor fagdiskursen blir ungdomskriminalitet fremstilt som et uttrykk for levekårsutfordringer og utenforskap. Ungdommene blir beskrevet som sårbare og hjelpetiltak i form av oppfølgings- og relasjonsarbeid trekkes frem som de mest hensiktsmessige tilnærmingene. Straff og sanksjon får mindre plass innenfor denne forståelsesrammen. Fagdiskursen plasserer årsakene til kriminalitet utenfor enkeltindividet. Refleksjoner rundt kriminalitetens skadevirkninger og lovbryters rasjonalitet vies svært lite plass. Diskursen ser altså ut til å harmonere med meningsinnholdet i etterkrigstidens kriminaldiskurs, eller det gamle paradigmet, slik det beskrives av Garland (2001).

4.2 Den nyliberalistiske kontrolldiskursen

Det empiriske materialet inneholder også fremstillinger som vil bli presentert under det jeg kaller *kontrolldiskursen*. Kontrolldiskursen kan i større grad kobles til det nye paradigmet, og kommer til uttrykk når respondentene skal beskrive de ungdommene som av ulike grunner ikke klarer å nyttiggjøre seg av den hjelpen oppfølgingsteamet tilbyr. Innenfor rammene av kontrolldiskursen er det fremdeles hjelp som står i fokus, men hjelpebegrepet utvides til å omfatte flere elementer av kontroll og sanksjon. Kontrolldiskursen vier mer plass til tradisjonell kriminalitetsbekjempelse, og fremhever i større grad verdien av politiets bidrag i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Når respondentene trekker på kontrolldiskursen, kobles kriminalitet først og fremst til den kriminelle situasjonen, og de bakenforliggende årsakene til kriminalitet nedtones. Dette kan ses i sammenheng med det ideologiske bakteppet som preger det nye paradigmet for kriminalitetskontroll. Innenfor rammene av kontrolldiskursen blir teorier om lovbyters rasjonalitet vektlagt i større grad. Analysen vil vise hvordan enkelte lovbrytere blir gruppert og adskilt fra befolkningen for øvrig gjennom subjektposisjonen «uegnet» for oppfølging. Denne definisjonen er et resultat av kontrolldiskursens selvstendige produktivitet, og definerer et mulighetsrom for den domfelte ungdommen gjennom en form for diskursiv praksis som i stor grad er et resultat av ungdomsstraff som kontrollteknologi.

4.2.1 «Egnet» eller «uegnet» for oppfølging

Innenfor kontrolldiskursen er det historien om de ungdommene som oppfølgingsteamet ikke klarer å hjelpe som står i sentrum. Disse ungdommene omtales gjerne som «uegnet for ungdomsstraff» eller «uegnet for oppfølging». Overfor denne gruppen ser det ut til at respondentene har en større tilbøyelighet til å fremheve nødvendigheten av kontroll og sanksjon. Vurderingen av hvorvidt ungdommen defineres som egnet, kretser blant annet rundt ungdommens evne til å fremvise skyld og anger på en troverdig måte. Gjennomføringsvilje blir også trukket frem som viktig.

P.1 - Han hadde alle de egenskapene som trengtes. Han kjente på masse skyld og anger. Han hadde masse vilje til endring, altså gjennomføringsvilje. Jeg opplevde at samtalene vi hadde underveis i oppfølgingen var veldig gode. Og jeg har også fått tilbakemelding fra han i ettertid at han satt veldig pris på måten han ble møtt på. Både av politiet, men også av hele oppfølgingsteamet. Jeg var et sterkt bidrag inn i endringsprosessen hans, som har ført til at han har avstått helt fra kriminalitet. Han tok veldig mange aktive valg for å komme seg ut av miljøet i den prosessen.

Fortellingen om den egnede ungdommen bryter på mange måter med innholdet i fagdiskursen. Den egnede ungdommen fremstilles i mindre grad som sårbar, men som et individ som evner å mobilisere en rekke personlige ressurser for å lykkes i et oppfølgingsløp. Denne fremstillingen kan ses i sammenheng med nyliberalismens inntog i vestlige samfunn. Nyliberalismen kjennetegnes blant annet av en omfattende individualiseringsprosess hvor individet i stadig større grad stilles til ansvar for egen situasjon. Idealborgeren er en person som har viljestyrke, og som opptrer ansvarsfullt. I tillegg tar vedkommende føringen i arbeidet med å løse sine egne problemer (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 10). I det neste sitatet kan vi se hvordan ungdomskoordinator påpeker at det er ungdommen som har hovedansvaret for å etablere en relasjonen til oppfølgingsteamet. Endring skal ikke skje gjennom tvang, men ved at ungdommen gjør seg selv til gjenstand for selvransakelse. Ansvar ligger altså først og fremst hos ungdommen, og ikke hos oppfølgingsteamets medlemmer.

K.1 - Jeg tenker den relasjonen som ungdommene klarer å etablere med oppfølgingsteamet eller medlemmene i oppfølgingsteamet. Jeg vil nesten si at det, det går nesten foran hvilken rolle den enkelte har. For skal man drive påvirkningsarbeid, så vet man jo det at dersom det ikke er noe kjemi eller man føler at motparten ikke er interessert eller sånne ting. Der er det ganske vanskelig å drive et effektivt påvirkningsarbeid da tenker jeg.

Egnethetslogikken kommer til syne hos alle de tre yrkesgruppene. I neste sitat fra barneverntjenesten fremheves det at ungdommen må ta ansvar og se på seg selv som hjelpetrengende for å kunne nyttiggjøre seg av oppfølgingen.

B.2 - Og jeg tror altså hvis det skal fungere så må den ungdommen selv ha et reelt ønske om å ta, altså eie den konsekvensen rett og slett. Og eie det de har gjort og få hjelp til å ikke gjøre det igjen. Men det må de ønske selv. Hvis dette er noe de bare takker ja til fordi at de har fått høre at det er smart å gjøre, eller at ja det er det som er minst på en måte hassel da, da funker det ikke, ikke sant. Og da blir det ofte brudd også.

Når ungdommene deles inn i kategoriene «egnet» eller «uegnet» for oppfølging kan dette ses i lys av Foucault som påpeker hvordan moderne styring medfører såkalt «deviding practices». Det vil si hvordan kontrollpraksiser deler individer inn i ulike grupper. Dette gjelder særlig spørsmål knyttet til synet på individets frie vilje og ansvarlighet (Mik-Meyer & Villadsen,

2007, s. 19). Den egnede ungdommen er et ansvarlig individ som evner å mobilisere et bredt spekter av ulike ressurser for å innta rollen som en velfungerende borger i tråd med velferdsstatens forventinger. Kategoriseringen av ungdom som «egnet» eller «uegnet» for oppfølging, er med andre ord et uttrykk for hvordan makten opererer gjennom ungdomsstraff som kontrollteknologi. Makten ligger i den nyliberalistiske forventningen til idealborgeren som et ressurssterkt individ som er i stand til å ta ansvar for egen situasjon.

Et annet viktig poeng i denne sammenheng er forholdet mellom styring og kunnskap. Foucault viser hvordan teorier om kriminalitet og avvik har vokst ut fra ulike kontrollinstitusjoner. Han fremhever hvordan moderne styring hviler på kunnskap som ofte hentes fra vitenskapelige disipliner. Dette fører igjen til at det oppstår en uadskillelig forbindelse mellom styringsteknikker og kunnskapsregimer. Ifølge Foucault skal ikke denne sammenvevingen forstås som at makten allierer seg med vitenskapen for å legitimere egen virksomhet. Det er tvert imot snakk om en gjensidig relasjon. Makten finner støtte i vitenskapen, mens vitenskap oppstår i tilknytning til forvaltning- og styringspraksis (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 21).

Ungdomsstraff som kontrollteknologi bidrar altså med produksjon av begreper og forståelser som deretter kan bli absorbert som bestanddeler i kunnskap om ungdomskriminalitet og avvik. Den diskursive praksisen som pågår gjennom utøvelsen av ungdomsstraff vil dermed få konsekvenser som strekker seg langt utover et gitt oppfølgingsløp. Ungdomsstraff utgjør et bidrag i virkelighetsproduksjonen som danner grunnlag for det overordnede synet på ungdomskriminalitet. Dette får konsekvenser for alle ungdommer som befinner seg på utsiden av loven og samfunnets moral.

Som redegjort for i kapittel to handler diskursanalyse blant annet om å avdekke mulighetsfeltet hvor diskursens subjekter kan eksistere. I tråd med Foucaults teori om «diskursiv praksis» viser analysen hvordan ungdomsstraff som kontrollteknologi har makt til å forme subjektet gjennom subjektposisjonene «egnet» eller «uegnet» for oppfølging. Fagdiskursen og kontrolldiskursen får dermed konkrete sosiale konsekvenser for de straffedømte ungdommene som risikerer å bli ekskludert fra oppfølgingsregimet dersom de ikke lever opp til velferdsstatens idealer.

4.2.2 Fremstillingenes paradoks

Slik jeg ser det inneholder de to diskursene i denne sammenhengen et paradoks.

Ungdomsstraff er først og fremst ment som en inkluderende straffart som fokuserer på

veiledning og hjelp fremfor straff og sanksjon. Kategoriseringen av ungdommene som «egnet» eller «uegnet» viser imidlertid at straffarten oppstiller en rekke forutsetninger for oppfølging og hjelp. Disse er blant annet at den unge lovbyteren har ressursene til å mestre et oppfølgingsløp og på denne måten leve opp til velferdsstatens ideal om det «ansvarlige individ». De som ikke lykkes med dette risikerer dermed å bli gjenstand for en mer omfattende kontroll. Christie (1982) påpeker at velferdsstaten som samfunnsanordning fungerer som garantist for grunnleggende livsmidler. Det betyr imidlertid ikke at den skaper likhet for alle på tvers av samfunnets kulturelle og økonomiske spekter. Klasse og sosial bakgrunn har sterk innvirkning på hvilke ressurser et ungt menneske har til disposisjon i sin livsutfoldelse (Christie, 1982, s. 22-23). Når kriminalitet på den ene siden fremstilles som et uttrykk for sårbarhet, samtidig som det stilles tydelige krav til egnethet for å motta hjelp, vil de med færrest ressurser på forhånd være ekskludert fra muligheten til å motta oppfølging. Det samme gjelder for de som praktiserer en form for «cowboymaskulinitet» hvor selvbildet som resurssterk lovbyter råder (Jon, 2014). Fra et slikt perspektiv vil tilbudet om hjelp og oppfølging trolig fremstå lite besnærende. Konstitueringen av subjektposisjonene «egnet» eller «uegnet» for oppfølging etterlater dermed et viktig spørsmål. Ungdom med de nødvendige forutsetningene for å lykkes i et oppfølgingsløp vil sannsynligvis ikke ha behov for oppfølging i det hele tatt. Det kan derfor være verdt å spørre seg hvem straffarten egentlig er ment for.

4.2.3 Avskrekking

Som nevnt tidligere påpeker Garland hvordan det nye paradigmet for kriminalitetskontroll i større grad bygger på et teoretisk rammeverk hvor lovbyters rasjonalitet står i fokus. På engelsk omtales teorien som «Rational choice theory». Her blir kriminalitet forklart fra et kost/nytte perspektiv. Mennesket velger det handlingsalternativet som gir mest gevinst etter at man har tatt kostander og risiko i betraktning (Ehrlich, 1973). I kontrolldiskursen blir kriminalitet i større grad fremstilt som et resultat av den enkelte ungdoms tilbøyeligheter. Fokus flyttes vekk fra de bakenforliggende årsakene til kriminalitet og over på enkeltindividet. Ungdommene blir i større grad fremstilt som handlende og rasjonelle aktører hvor den avskrekkende effekten av politiets virkemidler fremheves.

P.1 - På grunn av god lokalkunnskap fra menneskene som jobber i området så kommer vi til bunns i de alle fleste straffesaker. Og det å komme til bunns i de, og at signalet til miljøet er at hvis du begår alvorlig kriminalitet så blir du tatt, så er det forebyggende. Da får du for det første inkapasitert sentrale personer i lengre tid av

gangen. Noe som skaper ro ute i miljøet. Samtidig som du sender signaler ut i miljøet om at det ikke er kult å holde på sånn som de gjør da.

I sitatet over kan vi se hvordan respondenten fremhever verdien av å komme i mål med etterforskninger, og den avskrekkende effekten dette kan ha. Denne typen fremstillinger er forankret i rasjonalitetsbetraktninger som antar at den unge lovbryster vil ta oppdagelsesrisiko og lovbruddets omkostninger med i beregningen når ulike handlingsalternativer skal vurderes. I sitatet over, og i det neste sitatet, fremheves verdien av å inkapasitere kriminelle forbilder. I tråd med det nye paradigmet begrunnes inkapasitering i konsekvensene det har for omstendighetene i den kriminelle situasjonen. Inkapasitering er altså en form for situasjonell forebygging (Garland, 2001, s. 130). Lovbryterens sosiale og patologiske disposisjoner er ikke en del av argumentet. Inkapasitering utgjør et ledd i å beskytte ungdommer fra et miljø som potensielt kan være kriminelt. Dette er et eksempel på hvordan den proaktive logikken henger sammen med en straffelogikk. Straffens effekt på lovbryster er av liten betydning. Det er den allmennpreventive effekten som står i fokus.

P.3 - Hvis man tar ut en stor aktør i et stort kriminelt miljø som har vært et kriminelt forbilde for 12, 13-åringer i mange år, som har tjent millioner av kroner og gitt ungdommer dyre klær for at dem på en måte skal bli med. Også blir han puttet i fengsel i ti år. Så vil jo jeg si at det er lite som er et mer forebyggende tiltak enn det da. For å på en måte hindre rekruttering. Se hvordan det går med han. Når han driver sånn som han driver. Hvis politiet bestemmer seg så ryker dem inn på en måte.

Fremstillingen av ungdommene som rasjonelle og handlende aktører kommer til uttrykk når respondentene fremhever den avskrekkende effekten av politiets virkemidler. I tillegg kan vi i de to sitatene ovenfor se hvordan kontrolldiskursen tildeler et nytt meningsinnhold til forebyggingsbegrepet. I fagdiskursen handlet kriminalitetsforebygging om å stryke sårbare familier og utjevne sosiale forskjeller. Kontrolldiskursen påkaller derimot en mer reaktiv forståelse. Her knyttes kriminalitetsforebygging først og fremst til politiets virkemidler. En kjent utfordring med forebyggingsbegrepet er at det er vidt og vagt slik at enhver kan legge sine utvalgte oppfatninger inn i det (Giertsen, 1994, s. 295). I kontrolldiskursen er det den forebyggende effekten av å inkapasitere sentrale skikkelser i de kriminelle miljøene som står i fokus. Hjelpetiltak og oppfølgingsarbeid får mindre plass. Når verdien av etterforskningens avskrekkende effekt fremheves, bygger dette opp under fremstillingen av ungdommene som handlende aktører som tar rasjonelle valg. Posisjonen som hjelpetrengende nedtones og nødvendigheten av straff og konsekvens kommer til syne. Stemplingstematikken blir også lagt

til side, noe som kan tolkes som et uttrykk for at respondentene opplever at stemplingen allerede har skjedd. Selv om respondentene ikke bruker betegnelsen «kriminell» om denne gruppen, bygger fremstillingen på elementer som iscenesetter ungdommene som aktive lovbrøyttere som ikke nyttiggjør seg av hjelpetiltak, og som må stoppes med straffeprosessuelle virkemidler.

4.2.4 Brudd på straffegjennomføringen

Et annet funn som også bygger opp under fremstillingen av den unge lovbrøytteren som en handlende og rasjonell aktør, kommer til uttrykk gjennom respondentenes syn på nødvendigheten av å avslutte ungdomsstraffen når det er begått ny kriminalitet. I mitt datamateriale peker respondentene fra politiet og barneverntjenesten gjennomgående på at de opplever konfliktrådet som passive når det kommer til dette. Intensjonen bak å avslutte ungdomsstraffen ser ut til å ha en symbolsk karakter hvor det handler om å gi ungdommen en lærepenge ved å synliggjøre at handlinger får konsekvenser. En slik logikk tar utgangspunkt i at ungdommen vil korrigere atferden sin for å unngå negative konsekvenser.

B.1 - Men det jeg savnet, kan jeg også si, var jo at når det var gjentakende brudd så fikk ungdommen veldig mange sjanser. Og de så jo til slutt at det ikke fikk noen konsekvenser selv om de brøt noen av disse vilkårene. Gjentatte ganger på en måte. Så det har jeg stusset litt på. Jeg har jo vært med på to runder hvor de til slutt måtte avslutte ungdomsoppfølgingen også fikk de jo bot, også sa de; ja, ja, men foreldrene betaler. Det var en opplevelse jeg hadde. Forstod de på en måte Alvoret i det?

Respondentene peker imidlertid også på at brudd kan handle om å ivareta straffens integritet. Her tolker jeg det som at frykten for normoppløsning blir en viktig begrunnelse for at brudd anses som nødvendig. Sitatet fra denne politirespondenten illustrerer dette:

P.1 - Så jeg tenker at brudd må sanksjoneres. Og det må alltid vurderes hvor alvorlig det er på en måte. Men jeg synes, i enkelte tilfeller, synes jeg det er noen som får litt for mange sjanser. Og da forsvinner hele legitimiteten til ungdomsoppfølgingen og ungdomsplanen. De punktene som vedkommende har signert på. Når de skjønner at det ikke får noen konsekvenser så mister hele greia verdien. Det er bare et papir, det er et dokument som ikke betyr en shit.

Nødvendigheten av brudd ser ut til å være forankret i en forestilling om at når ungdomsstraffen avsluttes, vil dette kunne gi ungdommen en lærepenge. Dersom man ikke er konsekvent med håndhevelse så kan dette føre til en manglende respekt for loven og

rettssystemet. Denne logikken bygger opp under fremstillingen av ungdommens rasjonalitet hvor atferd vil la seg kunne korrigeres av konsekvenser og lover. Respondentene begrunner imidlertid også nødvendigheten av brudd med at andre reaksjoner vil kunne være mer egnet for å tilby hjelp. Innenfor denne fremstillingen er det fremdeles subjektposisjonen som hjelpetrengende som råder.

4.2.5 Bruk av ungdomsfengsel

Innenfor kontrolldiskursen er respondentene som nevnt mer tilbøyelige til å fremheve fengsel som et nødvendig tiltak ovenfor ungdom som ikke er egnet for oppfølging. Bruk av ungdomsfengsel begrunnes imidlertid gjennomgående i at det for mange er den eneste måten samfunnet kan komme i posisjon for å hjelpe. Straff fremstilles derfor først og fremst som et verktøy for å tilby hjelp, og ikke som en sanksjon som skal ha avskrekkende effekt eller som et ledd i å gjenopprette rettferdighet:

P.2 - Og den tvungne hjelpen han kan få fra for eksempel barnevernet, det er ikke nok elementer av tvang til at han faktisk har utbytte av det, fordi at for eksempel på en barnevernsinstitusjon så kan de ikke holde ham tilbake. Og så lenge han har et så stort rusproblem, og så store sinnproblemer, så lar det seg ikke forene med å få hjelp. Så det eneste som egentlig har kunnet hjelpe han er at han har havnet i et ungdomsfengsel. Som har ganske sånn omfattende oppfølging av, ja egentlig alle aspekter i livet. Alt fra skole, han får mulighet til å gå til psykolog, sosiale relasjoner, en del sånne ting da. Så det er et eksempel på at straff noen ganger kan være den eneste måten å faktisk hjelpe en del av de ungdommene som sliter aller mest.

Som nevnt i kapittel tre er et definerende trekk ved det nye paradigmet at den moralske siden av lovbruddet er mindre fremtredende enn lovbruyeres egeninteresse av å leve et liv som samsvarer med myndighetens mål. Lovbruyteren oppfordres ikke til å avstå fra kriminalitet fordi det er galt, men fordi det er til fordel for vedkommende. Styring handler dermed om å appellere til lovbruyeres egeninteresser av å leve et liv som samsvarer med myndighetenes mål (Garland, 1999, s. 24). I tråd med Garlands beskrivelse av meningsinnholdet i det nye paradigmet begrunnes ikke fengsel i den moralske siden av lovbruddet. Det er ungdommens ve og vel som står i fokus. Respondenten fra barnevernet trekker også frem at fengsel i enkelte tilfeller kan være den eneste måten å tilby hjelp.

B.2 - Men, og det her er litt som å banne i kirken i barnevernet, men jeg tenker at det er veldig mange som hadde hatt nytte av fengsel. Eller noe tilsvarende. Egentlig så

mangler vi i Norge en sånn mellomting mellom barnevern, eller hvert fall barnevernsinstitusjon, og fengsel. Fordi at en del av disse ungdommene, i hvert fall de som har pådratt seg ganske mange straffesaker, havner midt mellom to stoler. For det er egentlig ikke barnevern, men så er det jo da tydeligvis ikke nok til fengsel.

Garland påpeker at formålet med rehabilitering innenfor det nye paradigmet i stadig større grad sentreres rundt risikohåndtering. Behandling kan bare gjennomføres dersom den har effekt i form av redusert risiko. Rehabilitering er ikke lengre et overordnet formål i seg selv, men en spesifikk form for intervensjon som rettes mot de individene som har best forutsetninger for å nyttiggjøre seg av behandlingsregimet (Garland, 2001, s. 176). Rehabilitering forstås som en investering som overvåkes og evalueres for å sikre at den gir avkastning. Garland ser derfor ikke oppfølgingsarbeidet som en renessanse for behandlingsoptimisme. Han ser det som et middel for å redusere risiko med minst mulig ressurser. Dersom oppfølgingen ikke fungerer, åpnes det for bruk av mer inkapasiterende virkemidler slik som fengsel (Garland, 2001, s. 176). Fremstillingen av fengsel som nødvendig for å komme i posisjon til å hjelpe er tydeligst hos respondentene fra politi og barnevern.

P.1 - Og i noen tilfeller, og jeg har fulgt opp faktisk flere av de, så er fengsel eneste løsning. Det er eneste veien til endring. Jeg har et eksempel akkurat nå. En gutt som har blitt dømt til ett års ubetinget fengsel, ikke sant. Og han har jeg fulgt opp i mange år. Han har gjort masse, masse drøyt. Han har hatt masse alvorlige voldshendelser. Et eskalerende voldspotensial gjennom hele ungdommen. Og selv i ungdomsstraff, mens han var under ungdomsstraff, så hadde han med, hogget han med machete etter en ungdom. Og etter å ha sittet inne i fengsel for dette macheteangrepet, så var han i besittelse av et skarpt skytevåpen, seks måneder etterpå. Så han ble, det ble ett års fengsel. Der kom retten fram til at det var til barnets beste å sitte i fengsel. Tenk på det? De tok en vurdering av barnets beste og fant ut at her får han oppfølgingen som han trenger. Her har han rammene som han må, de eneste rammer tilgjengelig i det norske samfunnet som kan gi han den oppfølging som han må ha.

En sentral karakteristikk ved det nye paradigmet er at fokuset i større grad rettes mot lovbruddet og den straffbare situasjonen. I motsetning til det gamle paradigmet, hvor lovbruddet ble sett på som et symptom på bakenforliggende utfordringer, åpnes det her for at den straffbare handlingen er problemet som skal adresseres (Garland, 2001, s. 176). I sitatet ovenfor kan vi se hvordan respondenten først og fremst fokuserer på lovbruddet gjennom

formuleringer som «hogget han med machete» og «han var i besittelse av et skarpt skytevåpen». I kontrolldiskursen skal det straffbare forholdet i større grad beskrives enn forklares.

4.2.6 Politiets symbolske funksjon

Hovedformålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan deltakeren i oppfølgingsteam forstår kriminalitet og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff. Deretter er det et mål å drøfte politiets rolle i dette arbeidet. Det empiriske materialet inneholder refleksjoner som fremhever den symbolske effekten av politiets bidrag. Som nevnt innledningsvis kan politiets rolle i samfunnet forstås som et uttrykk for det Manning (1997) omtaler som politimyten. Det vil si en mytologisk fortelling om kampen mellom det gode og det onde hvor politiet iscenesettes som kriminalitetsbekjemper og samfunnets viktigste vern mot kriminalitet. I denne fortellingen er det først og fremst de symbolske sidene av politiets virksomhet som står i fokus.

Mannings tenkning bygger blant annet på sosiologiske interaksjonsperspektiver og mer spesifikt Goffmans dramaturgiske metafor på samfunnet. I følge Goffman er sosial orden ikke bare et resultat av samfunnsstrukturer, men av samhandling mellom mennesker. Goffman er særlig kjent for sin teateranalogi som illustrerer hvordan mennesker iscenesetter seg selv på ulike måter for å påvirke andres oppfatning (Goffman, 1959). I lys av Goffman påpeker Manning hvordan politiets virksomhet også kan forstås på denne måten. Manning ser politivirksomhet som et sosialt drama hvor hovedformålet er å skape et inntrykk hos publikum av politiet som kriminalitetsbekjemper. Manning er som nevnt tidligere en av de mer kritiske politiforskerne. Han hevder at denne iscenesettelsen i realiteten er et forsøk på å skjule politiets mangelfulle evne til faktisk å forebygge kriminalitet (Manning, 1997, s. 29-30). Mannings forståelse er dermed i tråd med Bayley som omtaler politiets løfte om å forebygge kriminalitet som «dishonest law enforcement» dersom politiet i realiteten først og fremst befatter seg med repressiv kontrollvirksomhet (Bayley, 1994, s. 124). Som nevnt i oppgavens innledning kan den symbolske siden av politiets virksomhet forstås som mer enn en forledende retorikk. Holmberg (1999) påpeker at den symbolske effekten av politiets virksomhet er en nødvendig forutsetning for borgerens trygghetsfølelse. Den dramaturgiske effekten av politiet som sosial institusjon sender et signal til borgerne om at staten har midlene til å ta vare på sine innbyggere. Ifølge Holmberg skal denne effekten ikke undervurderes (Holmberg, 1999, s. 205 og 226). I mitt datamateriale fremhever respondentene

fra barneverntjenesten og konfliktrådet den symbolske verdien av politiets bidrag i oppfølgingsarbeidet.

K.1 - Og at vi kanskje akkurat i den settingen ønsker at politiet skal være, kall det mer tradisjonelt politi da. Ikke sant? Fordi vi kan bli utsatt for ganske mye ufyselig oppførsel, og da ha en alliert. Ikke sant? Der må man spille hverandre gode. Og at politiet ikke der tar en altfor passiv rolle på en måte. Det er en passende anledning til å være litt autoritær tenker jeg.

I sitatet over kan vi se hvordan respondenten fra konfliktrådet fremhever at hun i enkelte situasjoner verdsetter politiets autoritet som et verktøy oppfølgingsteamet kan nyttiggjøre seg av. Når verdien av at politiet opptrer tradisjonelt og med autoritet fremheves, er det den symbolske makten som politikontakten har i kraft av å opptre som politi som står i fokus. Noe av det samme kan vi se hos respondenten fra barneverntjenesten.

B.1 - Og foreldre opplever jeg. Mange av dem er veldig sånn som backer barna sine. Ungdommene sine. Ja, ja, ja. Det stemmer det han sier, eller hun sier. Han har ikke gjort det. Også videre. Og det er jo også litt vanskelig. Også blir det andre gang. Andre gang så pleier jeg å ha med meg en fra forebyggende politi. Og liksom understreker alvoret.

Respondenten fra barneverntjenesten trekker frem at politiets tilstedeværelse i en samtale kan bidra til å understreke alvoret i situasjonen. Formålet med politiets bidrag blir altså å gi mening til ungdommens handlinger. Det er først og fremst assosiasjonene som utløses av politiets tilstedeværelse som står i fokus. Begge de to sitatene kan ses i lys av Goffman som skriver;

“Power of any kind must be clothed in effective means of displaying it, and it will have different effects depending upon how it is dramatized” (Goffman, 1959, s. 241).

Politiets bidrag i oppfølgingsteam har altså et tydelig innslag av symbolikk. Når effekten av barnevernet og konfliktrådets autoritet ikke er tilstrekkelig, kan oppfølgingsteamet iscenesette sin makt med større styrke gjennom politikontakten i håp om at denne fremføringen av autoritet vil ha bedre effekt.

4.2.7 Oppsummering av innholdet i diskursene

Målet for diskursanalysen i dette prosjektet har vært å kartlegge hvordan de ulike yrkesgruppene i oppfølgingsteam fremstiller ungdomskriminalitet og ungdom som

gjennomfører ungdomsstraff. Analysen har vist at fremstillingene i det vesentlige er like på tvers av profesjonene. Ved å benytte Garland (2001) sin gjennomgang av kriminalpolitikken utvikling som rammeverk, har analysen identifisert to diskurser. Disse har jeg valgt å kalle «fagdiskursen» og «kontrolldiskursen». Fagdiskursen bygger først og fremst på de meningsbærende elementene i forståelsen av kriminalitetskontroll slik de ble materialisert i det gamle paradigmet. Det vil si at respondentene forstår kriminalitetens årsaker som komplekse og sammensatte i henhold til et idéhistorisk bakteppe med røtter i positivistisk kriminologi. Kriminalitet forklares som et uttrykk for strukturelle trekk ved samfunnet slik som fattigdom og utenforskap. Fokuset er først og fremst rettet mot lovbrüterens sosiale og patologiske disposisjoner, og hjelpetiltak fremheves derfor som mer hensiktsmessig enn straff. Verdien av politiets bidrag ser ut til å knytte seg til relasjons- og tillitsbygging fremfor tradisjonell kriminalitetsbekjempelse. Ofrene for kriminalitet, og kriminalitetens skadevirkninger, vies liten plass. Til tross for at fagdiskursen først og fremst bygger på meningsinnholdet i det gamle paradigmet, inneholder diskursen også tankegodt som i større grad assosieres med samtidens forståelse av kriminalitetskontroll. Blant annet ved at den i svært liten grad tematiserer de moralske sidene av lovbrudd. I tillegg er den fremtidsrettet, risikoorientert og konstrueres ved hjelp av et analytisk og interdisiplinært språklig repertoar. Kontrolldiskursen påkaller i større grad meningsinnholdet i det nye paradigmet. Blant annet fordi den bygger på et teoretisk rammeverk som fremhever lovbrüters rasjonalitet. Dette innebærer at verdien av kontroll og sanksjon vektlegges i større grad. Kriminalitetens kompleksitet blir dermed et mindre fremtredende tema. I kontrolldiskursen er det historien om de ungdommene som oppfølgingsteamet ikke klarer å hjelpe som står i fokus. I tråd med de økonomiske rasjonalitetene som preger det nye paradigmet for kriminalitetskontroll, omtales ikke ungdommene som «kriminelle» eller «lovbrütere», men som «egnet» eller «uegnet» til å motta oppfølging. Den diskursive praksisen bidrar dermed til å konstituere nye subjektposisjoner som ungdommene kan bli en del av. På denne måten utvikles det et nytt språk for hvordan vi forstår og snakker om ungdomskriminalitet. Kategoriseringen av ungdom som «egnet» eller «uegnet» for oppfølging, er med andre ord et uttrykk for hvordan makten opererer gjennom ungdomsstraff som kontrollteknologi.

På lik linje med fagdiskursen, fremholder kontrolldiskursen at hovedformålet med kriminalitetskontroll er å hjelpe den straffedømte ungdommen. Når kontrolldiskursen aktiviseres utvides imidlertid hjelpebegrepet til å omfatte flere elementer av kontroll og sanksjon. Ungdomsfengsel fremheves blant annet som et nødvendig tiltak for å tilby hjelp til

de mest aktive lovbrysterne. Diskursen skiller seg fra meningsinnholdet i det nye paradigmet ved at den i liten grad fokuserer på ofrene for kriminalitet og kriminalitetens skadevirkninger. Dette mener jeg kan ses i sammenheng med vitenskapeliggjøringen av kriminalitetskontroll som ligger til grunn for den norske modellen for kriminalitetsforebygging. Fagdiskursen og kontroldiskursen oppstår når meningsinnholdet i det nye og det gamle paradigmet smelter sammen med idealene som preger kriminalitetskontroll i den norske velferdsmodellen. Blant annet fordi den bygger på en kompleks forståelse av kriminalitet, og fordi prinsippet om inkludering står sterkt fra et sosialdemokratisk perspektiv. Lovbryter blir derfor først og fremst sett på som et offer som velferdsstaten skal hjelpe. Den domfelte må imidlertid være forberedt på å legge ned en kraftig egeninnsats for å leve opp til velferdsstatens idealer som en ansvarlige borger. Hvis ikke vil hjelp og oppfølging bli byttet ut til fordel for langt mer inngripende kontrollregimer.

Kapittel 5 - Realisering av vitenskapelige anbefalinger

Fagdiskursen er innkapslet i de sosiokulturelle rammene av det sosialdemokratiske velferdsprosjektet og den norske modellen for kriminalitetsforebygging. Innenfor disse rammene tildeles politiet som sosial institusjon et nyansert meningsinnhold som i stor grad stemmer overens med vitenskapelige anbefalinger. I dette kapitlet vil jeg drøfte hvilke implikasjoner fagdiskursen har for politiets rolle i oppfølgingsteam. Ved å trekke paralleller til politiets historiske utvikling vil jeg argumentere for at denne typen oppfølgingsarbeid er en naturlig konsekvens av kunnskapssparadigmet som ligger til grunn for samtidens forståelse av kriminalitetskontroll.

5.1. Samhandling, inkludering, tillit og legitimitet

Som nevnt tidligere i oppgaven bygger standardmodellen på en forståelse av politiet som samfunnets viktigste vern mot kriminalitet. Fra akademisk hold har denne forståelsen blant annet blitt kritisert for at den i liten grad tematiserer nødvendigheten av samhandling i det kriminalitetsforebyggende arbeidet (se bl.a. Bayley, 1994). Som et svar på denne kritikken, ble det fra 1970-tallet og utover utviklet flere politistategier som i større grad inkorporerer prinsippet om tverrfaglighet (Weisburd & Braga, 2019). Lokalorientert politiarbeid er et eksempel på en slik strategi. Samhandlingsprinsippet er i tillegg en av fire grunnpilarer i den norske modellen for forkriminalitetsforebygging (Gundhus & Egge, 2012). Gjennom deltakelse i oppfølgingsteam får politiet mulighet til å inngå i et lokalorientert prosjekt hvor ansvaret for kriminalitetshåndtering fordeles mellom politiet og andre offentlige og private aktører. I norsk sammenheng er det bred enighet om at tverrfaglighet er en hensiktsmessig tilnærming til kriminalitetsforebyggende praksis (Nøkleberg et al., 2022). Oppfølgingsteam legger på denne måten til rette for at den vitenskapelige anbefalingen om samhandling og tverrfaglighet i det kriminalitetsforebyggende arbeidet kan realiseres.

Et annet sentralt tema i politiforskningen, er hvilke forutsetninger som ligger til grunn for politiets legitimitet i befolkningen. Som nevnt i kapittel to har studier av tillitsrelasjonen mellom politi og publikum vist at opplevelsen av å bli behandlet rettferdig er av større betydning enn politiets evne til å bekjempe kriminalitet (Tyler & Meares, 2019). Disse perspektivene utgjør det teoretiske bakteppet som danner grunnlag for politistategier som lokalorientert politiarbeid og rettferdig politi (Skogan, 2019; Tyler & Meares, 2019). Gjennom deltakelse i oppfølgingsteam får politiet mulighet til å møte den straffedømte ungdommen i en

udramatisk situasjon. Oppfølgingsteamet utgjør på denne måten en arena hvor tillitsfremmende arbeid kan få en sentral plass. Ungdomsstraff inneholder i tillegg et sterkt innsalg av gjenopprettende prosess. Oppfølging og forsoning skal fremme inkludering og begrense straffens marginaliserende effekter. Prinsippet om inkludering er som nevnt en verdimeessig grunnpilar for utøvelse av kriminalitetskontroll i den norske velferdsstaten (Gundhus & Egge, 2012). Gjennom deltakelse i oppfølgingsteam, blir dette prinsippet internalisert i politiets egen virksomhet. Innenfor de sosiokulturelle rammene av norsk kriminal- og velferdspolitik, er dette en viktig forutsetning for legitimitet.

5.2 Utvidet forståelseshorisont

Som redegjort for tidligere i oppgaven har politiets kunnskapsarbeid blant annet blitt kritisert for at den erfaringsbaserte og praksisnære kunnskapen ofte blir tillagt mer vekt enn vitenskapelige kunnskapsformer (Chan, 2003; Gundhus, 2009). En av de mest fremtredende argumentene for tverrfaglige samarbeidsmodeller er at de tilrettelegger for kunnskapsutveksling på tvers av ulike organisasjoner (Plecas, McCormick, Levine, Neal & Cohen, 2011). Gjennom deltakelse i oppfølgingsteam blir politiet eksponert for andre perspektiver enn sine egne. Når politiets verdensbilde brytes mot andre fagtradisjoner kan det oppstå uenighet og motstand som igjen kan føre til refleksivitet og læring (Crawford & L'Hoiry, 2017, s. 650). Deltakelse i oppfølgingsteam representerer med andre ord en mulighet for politiet til å utvide egen forståelseshorisont. På denne måten kan arbeidet forstås som et bidrag til prosessen med å utvikle et kunnskapsbasert politi.

5.3 Mer enn en kriminalitetskriger

På et overordnet nivå handler en analyse av politiets rolle i oppfølgingsteam om hva slags meningsinnhold vi tildeler politiet som sosialt fenomen. Dette er på ingen måte entydig eller historisk uforanderlig (Finstad, 2014, s. 230). Som redegjort for i kapittel to har det siden Peel etablerte The New Metropolitan Police eksistert et bredt spekter av ulike oppfatninger om hva politiet skal være. Standardmodellen representerer et ytterpunkt på denne skalaen. Her avgrenses forståelsen av politiet til rendyrket kriminalitetsbekjempelse i tråd med fortellingen som ligger til grunn for politimyten (Manning, 1997; Weisburd & Braga, 2019). Den norske politimodellen utgjør på mange måter en motpol til denne forståelsen. Kunnskapsparadigmet som ligger til grunn for kriminalitetskontroll innenfor rammene av den sosialdemokratiske velferdsstaten materialiseres i form av en politimodell som jeg vil omtale med betegnelsen «*velferdspolitiet*».

Begrepet velferdspoliti stammer fra 1800-tallets debatter om hva slags meningsinnhold politimakten skulle tildeles. Dette var blant annet et sentralt tema i kjølvannet av Eidsvollsforsamlingen hvor det ble besluttet at politivirksomheten skulle tilpasses den nye statsformen (Ellefsen, 2018, s. 428). Fordi politimaktens mandat ble utledet fra regjeringsretten ble det foreslått at formålet med politiets virksomhet skulle speile det overordnede målet til regjeringen. Det vil si å sørge for borgerens sikkerhet og velferd for øvrig (Ellefsen, 2021, s. 103). I datidens utredninger ble det som følge av dette skissert en inndeling av politimakten i et «sikkerhetspoliti» og et «velferdspoliti». Velferdspolitiets oppgaver skulle omfatte alt i fra helse og utdanning til næringsvirksomhet og transport (Ellefsen, 2021, s. 104). Diskusjonen knyttet til bredden i politiets oppgaveportefølje er med andre ord ikke noe nytt. Dette har vært et tilbakevendende tema i utviklingen av nåtidens politiorganisasjon (Mawby, 2000; Millie, 2014). Selv om 1800-tallets velferdspoliti aldri ble noe av, vil jeg argumentere for at noe av tankegodset allikevel kommer til uttrykk i dagens politimodell.

Velferdspolitiet kan ses i sammenheng med fremveksten av den sosialdemokratiske velferdsstaten. I et historisk perspektiv kjennetegnes denne ved at statens oppgaver har blitt voldsomt utvidet. I motsetning til en tradisjonell rettsstat er formålet med velferdsstaten ikke bare å ivareta lover og beskytte borgernes rettigheter. Velferdsstaten skal i tillegg fungere som en garantist for at borgerne kan leve trygge og gode liv (Diderichsen, 2011, s. 213). Den sosialdemokratiske velferdsstaten representerer med andre ord en videreutvikling og utvidelse av den tradisjonelle rettsstaten. Velferdsstaten bruker rettstatens midler, det vil si lovverk og lovfestede rettigheter, til å regulere et bredt spekter av samfunnslivet med det formål å legge til rette for borgernes generelle livskvalitet og velferd for øvrig (Diderichsen, 2011, s. 214). Innenfor rammene av det moderne velferdsprosjektet inngår politiet dermed som ett av flere verktøy i en overordnet styringskunst hvor formålet er å forme borgerne i henhold til velferdsstatens idealer. Dette får konsekvenser for politiets nedslagsfelt og oppgaveportefølje. Som nevnt kapittel to konstitueres velferdsstaten med utgangspunkt i et kunnskapsparadigme som fremhever at samfunnsutviklingen kan formes med basis i vitenskapelig rasjonalitet (Hammer, 2020). Samfunnsvitenskapen har altså vært en sentral driver i utviklingen av den norske politimodellen og kriminalpolitikken for øvrig. Som politimodell oppstår velferdspolitiet gjennom en sammenveving av de ulike teoretiske perspektivene på politiets rolle i samfunnet. Denne sammenvevingen kulminerer i kunnskapsparadigmet som ligger til grunn for kriminalitetskontroll innenfor de sosiokulturelle rammene av den sosialdemokratiske

velferdsprosjektet. Dette åpner for en omfattende og nyansert forståelse av hva politiet skal være, som i stor grad stemmer overens med vitenskapelige anbefalinger. Velferdspolitiet har derfor en bredere oppgaveportefølje enn enkelte av de klassiske politimodellene. Deltakelse i tverrfaglig oppfølgingsløp, slik som for eksempel ungdomsstraff, blir av den grunn en naturlig del av velferdspolitiets funksjon.

Idégrunnet som ligger til grunn for konstruksjonen av velferdspolitiet, er ikke en mytisk fortelling om kriminalitetsbekjempelse og kampen mellom det gode og det onde. Modellen er vitenskapelig fundert, og åpner for en kunnskapsbasert, tverrfaglig og inkluderende praksis. Politikorpset som utgjør velferdspolitiets styrke, består av høyt utdannede politibetjenter som reflekterer kritisk rundt egne muligheter og begrensninger. Flere av de klassiske trekkene ved politikultur får dermed lite gunstige levevilkår. Velferdspolitiet konstrueres gjennom en symbiose av ulike teoretiske og ideologiske perspektiver som opphøyer forståelsen av politiet til noe mer enn en rendyrket kriminalitetskriger. De er «verdens beste politi» i «verdens beste land» og fremstår som en materialisering av verdigrunnet som ligger til grunn for det norske sosialdemokratiet. Dette fører til at velferdspolitiet ikke bare kan brukes til tradisjonell kriminalitetsbekjempelse, men også som et verktøy for inkludering. Fagligheten som ligger til grunn for utviklingen av velferdspolitiet er åpenbart en ønsket tilstand. Modellen er et resultat av 70 år med vitenskapelige anbefalinger og utvikling. Målt oppimot andre og mindre sofistikerte politimodeller fremstår velferdspolitiet som en forsvarlig og faglig forankret politiinnovasjon som har gode forutsetninger for å lykkes med kriminalitetsforebygging, samtidig som potensialet for utilsiktede konsekvenser reduseres. Formålet med en kritisk diskursanalyse er imidlertid å rette et spørrende blikk mot de rådende maktstrukturene i samfunnet (Grue, 2011, s. 113). I det neste kapittelet vil jeg derfor utfordre deler av meningsinnholdet som ligger til grunn for konstitueringen av politiets rolle i den norske forebyggingsmodellen.

Kapittel 6 - Den grenseløse forebyggingsstaten

Som redegjort for i kapittel fem kan velferdspolitikken forstås som et uttrykk for kunnskapsparadigmet som ligger til grunn for den norske forebyggingsmodellen. Fagligheten som preger norsk kriminalpolitikk, åpner for en nyansert forståelse av hva politiet skal være, som i stor grad harmonerer med samfunnsvitenskapelige anbefalinger. En slik forståelse kan ha en rekke positive effekter for politiets samfunnsoppdrag som for eksempel at den bidrar til mer treffsikker kriminalitetsforebygging, og at den legger til rette for økt tillit og legitimitet i befolkningen. Formålet med en kritisk diskursanalyse er imidlertid som nevnt å kritisere de rådende maktstrukturene i samfunnet (Grue, 2011, s. 113). I dette kapittelet vil jeg derfor utfordre deler av meningsinnholdet som ligger til grunn for konstruksjonen av velferdspolitikken og den norske forebyggingsmodellen.

6.1 Forebygging som kontrollteknologi

Velferdspolitikken er ikke bare et produkt av vitenskapelige anbefalinger. Modellen er også et uttrykk for de meningsbærende strukturene som ligger til grunn for det Peeters (2013) omtaler som «forebyggingsstaten». Det vil si et nytt kapittel i historien om «gouvernementality» hvor forebygging har blitt et sentralt verktøy for styring (Peeters, 2013, s. 376). Det ideologiske utgangspunktet for den forebyggende logikken kan ses i sammenheng med Beck (1997) sin analyse av den nye moderniteten og fremveksten av risikosamfunnet. Fra et risikoorientert perspektiv blir identifisering av fremtidig fare et sentralt anliggende for offentlige myndigheter. Risikosamfunnet åpner på denne måten for at politiet kan involvere seg i et bredt spekter av samfunnslivet med risikoidentifisering og kriminalitetsforebygging som begrunnelse (Millie, 2013, s. 53). På lik linje med kunnskapsparadigmet i den norske forebyggingsmodellen, bidrar risikologikken til en utvidelse av politiets oppgaveportefølje. Fokuset på risikohåndtering åpner dermed for at alle oppgaver som potensielt sett kan bidra til å redusere risiko for kriminalitet faller inn under politiets mandat (Millie, 2014, s. 56). Deltakelse i oppfølgingsteam innlemmes derfor som en naturlig del av politiets ansvarsområde, fordi oppfølgingsløpet kan fungere som et kriminalitetsforebyggende tiltak som reduserer risiko for tilbakefall til en kriminell løpebane hos den domfelte ungdommen (Millie, 2014, s. 56).

Ungdomsstraff kan forstås som en del av «what works» bevegelsen. Det vil si en tilnærming til kriminalitetskontroll som bygger på psykologiske prinsipper om at lovbrøtere kan

rehabiliteres gjennom ulike behandlingsregimer (Cullen & Gendreau, 2001). En kjent kritikk av denne typen tiltak er at de er resultatorienterte. Det vil si at effekten av tiltaket skal kunne måles og evalueres (Hughes, 2007, s. 59). Den økonomiske styringsrasjonaliteten som ligger til grunn for samtidens kontrollkultur, kan bidra til at ungdomsstraff reduseres til et kriminalitetsforebyggende tiltak. Det faglige innholdet får dermed mindre fokus enn de markedsliberalistiske prinsippene om at effekten av straffarten skal kunne måles. Formålet med politiets deltakelse i oppfølgingsteam blir dermed ikke hovedsakelig å heve den faglige kvaliteten på oppfølgingsarbeidet, men å tilføre et risikoreducerende verktøy til politiets oppgaveportefølje som kan måles i tråd med det økonomiske styringsidealet som preger samtidens kontrollkultur. Praksis som i utgangspunktet var et produkt av vitenskapelige anbefalinger reduseres dermed til et spørsmål om målbarhet og styring. En slik tilnærming kan bidra til at det oppstår en blindsoner som ikke tar hensyn til eventuelle utilsiktede konsekvenser av at politiet inngår i denne typen oppfølgingsarbeid. I dette kapitlet vil jeg derfor utfordre den forebyggende og risikoorienterte mentaliteten som bidrar til å naturligjøre politiets deltakelse i oppfølgingsteam.

6.2 Fiskegarnet utvides

Det første poenget jeg vil trekke frem, handler om påvirkning politiets tilstedeværelse kan ha på innholdet i oppfølgingsarbeidet. Flere studier av ungdomskriminalitet har blant annet vist at ungdommer som kommer i kontakt med politiet etter å ha begått lovbrudd, har større sannsynlighet for tilbakefall enn de som begår samme type kriminalitet uten å bli gjenstand for politiintervensjon (se bl.a. Liberman, Kirk & Kim, 2014; McAra & McVie, 2010). Det er ikke entydig hvorfor det er slik. Én av flere teorier er imidlertid at tilbakefall blant annet skyldes de gjensidige forventningene som oppstår i relasjonene mellom en registrert lovbrøyer og politiet. Ungdommens historikk bidrar til at politiet anser det som sannsynlig at den domfelte ungdommen vil begå ny kriminalitet i fremtiden. Samtidig anser ungdommen det som realistisk at den vil bli gjenstand for nye politiintervensjoner (Liberman et al., 2014, s. 364). Tendensen kommer også til uttrykk i mitt datamateriale. Som nevnt i kapittel tre bygger ungdomsstraff i stor grad på et teoretisk bakteppe med røtter i Foucaults teorier om «governmentality» og «pastoral makt» (Foucault, 2002). I tråd med Foucault påpeker Førde og Andersen (2021) at politiets arbeid med ungdom i stor grad veksler mellom kontroll og overvåkning på den ene siden, og omsorg på den andre (Førde & Andersen, 2021, s. 320-321). Arbeidet kan altså forstås som en form for pastoral makt. Førde og Andersen fremhever at en slik sammenblanding av hjelp og kontroll kan bidra til at konflikten mellom velferd og

kriminalitetskontroll tilsløres. På denne måten står omsorgsaspektet i fare for å bli et verktøy for kontroll (Førde & Andersen, 2021, s. 115 og 324). Politiets deltakelse i oppfølgingsteam kan med andre ord bidra til å trekke oppfølgingsarbeidet i en mer reaktiv retning hvor kontroll og overvåkning får en fremtredende rolle.

P.1 - Politiet er jo et kontrollorgan. Det er det vi driver med. Vi opprettholder en kontroll i samfunnet. Og min rolle i et oppfølgingsteam blir jo det. Jeg har tilgang til systemer og kan følge opp den biten. Og det er min rolle i det teamet. Jeg har oversikt i politiets systemer og jeg er også ute på kveldstid. Jeg følger med og oppdaterer teamet på nye, enten straffesaker og politilogger og alt som er av bekymringsverdige ting som dukker opp.

I samme ånd påpeker Loader (2020) hvordan en vag forståelse av politiets samfunnsoppdrag kan føre til den han omtaler som «ambient policing». Det vil si at en sikkerhets- og overvåkningsorientert logikk får en gjennomgripende rolle i samfunnsområder hvor slik praksis i utgangspunktet ikke har noen legitim funksjon (Loader, 2020, s. 12).

B.1 - Nei, altså vi har et godt samarbeid i utgangspunktet med politiet, men i disse oppfølgingene så er det min erfaring at politiet er mest opptatt av om det begås en ny straffbar handling på en måte. At de bryter vilkårene, og ikke så veldig opptatt av liksom oppfølgingen. Har jeg inntrykk av.

Dette kan ses i sammenheng med fiskegarnmetaforen til Cohen (1985), og hvordan det nye paradigmet for kriminalitetskontroll har ført til en utvidelse av kontrollapparatet. I forlengelsen av Cohen påpeker Garland (2001) hvordan det mest påfallende trekket ved kontrollkulturens utvikling er fremveksten av det han omtaler som en «tredje statlig sektor for kriminalitetskontroll» (Garland, 2001, s. 170). I tillegg til politietaten og straffeinstituttet, består samtidens kontrollapparat av en forebyggende sektor. Garland ser denne sektoren i sammenheng med samhandlingsprinsippet, og peker på hvordan den forebyggende sektoren fører til en sammenkobling av ulike etater som på hver sin måte er tildelt et ansvar for sosial kontroll. En konsekvens av dette er at de formelle avgrensningene knyttet til hvem som utøver kriminalitetskontroll er i ferd med å bli visket ut (Garland, 2001, s. 170). Det blir altså vanskeligere å skille mellom etater som tilbyr hjelp, og etater som utfører kriminalitetskontroll.

P.1- Men når vi er veldig tett på en ungdom, så kan det være utfordrende fordi det er nå engang sånn at vi har en større handlingsplikt opp mot kriminelle forhold som vi

blir gjort kjent med enn det andre etater har til å anmelde. Og det setter oss i en vanskelig relasjonell situasjon. Det gir oss en utydelig rolle og det kan gjøre det vanskelig for ungdommen å forholde seg til oss da.

Som nevnt får prinsippet om tidlig intervensjon en sentral plass innenfor rammen av den norske modellen for kriminalitetsforebygging. I følge Peeters (2013) er en naturlig konsekvens av tanken om tidlig intervensjon at staten ikke venter på at borgerne skal søke hjelp eller støtte. Staten griper inn i livene til familier i risikozonen med den begrunnelse at de har behov for omsorg. Fordi grunnlaget for problematferd ofte etableres i ung alder, blir ungdom naturlige mål for statens forebyggende virksomhet. I tillegg tolkes problematferd ofte som et symptom på utilfredsstillende omsorgsevne hos foreldrene. Offentlig involvering legitimeres med den begrunnelsen at staten må kompensere for manglende ressurser hos ungdommens omsorgspersoner. Som Gundhus påpeker installerer den forebyggende logikken på denne måten mulighet for «grenseløs intervensjon» (Gundhus, 2009, s. 253).

Ungdomsstraff fletter prinsippet om tidlig intervensjon sammen med overvåkning og kontroll. Denne sammenvevingen kan føre til at fiskegarnet utvides, og at grensene for hvem som blir gjenstand for kriminalitetskontroll presses nedover og utover.

6.3 Politiet som utenforskapenes rekvisitt

Det neste poenget handler om det Crawford (1997) omtaler som «kriminalisering av sosialpolitikk». Som tidligere nevnt åpner risikoperspektivet for at oppfølgingsarbeid innlemmes som en naturlig del av politiets oppgaveportefølje. Dette er oppgaver som i utgangspunktet faller inn under andre etaters mandat slik som for eksempel kriminalomsorgen, barnevernet eller konfliktrådet. Kriminalitetsforebyggende strategier må evalueres etter hvilke effekter de har, men eventuelle utilsiktede konsekvenser må også tas i betraktning. I kapittel fire siterte jeg en politirespondent som pekte på hvordan politiets kontrollvirksomhet kan ha stigmatiserende effekter. Respondentens refleksjoner var tydelig forankret i kriminologiens stemplingsteorier (Hauge, 2007). Det stigmatiserende elementet ved politiintervensjoner kan belyses ytterligere gjennom å benytte narrativ kriminologi som analytisk linse. Narrativ kriminologi er en teoretisk innfallsvinkel som tematiserer hvordan historier påvirker menneskelig handling og livsutfoldelse (Presser & Sandberg, 2019, s. 131). Rammeverket har et særlig fokus på hvordan historiefortelling utgjør et sentralt bidrag til å forstå hvilke mekanismer som ligger til grunn for at enkelte avstår fra kriminalitet, mens andre begår den (Sandberg & Ugelvik, 2016, s. 129).

Sandberg og Pedersen (2006) påpeker hvordan unge lovbrytere identifiserer seg selv langs to diskursive akser. Disse omtaler de som «gangsterdiskursen» og «undertrykkesdiskursen». Formålet er å vise hvordan marginalisert ungdom, innenfor rammen av den norske velferdsstaten, mobiliserer ulike forståelsesrammer avhengig av hva som er mest formålstjenlig i en gitt situasjon. I møter med hjelpeapparatet vil det for eksempel være hensiktsmessig å iscenesette seg selv som et offer for ulike utstøtingsmekanismer. For å oppnå status i en gatekultur vil det være mer formålstjenlig med en representasjon av seg selv som en farlig kriminell (Sandberg & Pedersen, 2006).

Velferdspolitiet bygger som sagt på en nyansert forståelse av politiets rolle i samfunnet. Innenfor denne forståelsesrammen blir deltakelse i oppfølgingsteam en naturlig del av politiets oppgaveportefølje. Som sosial institusjon er imidlertid velferdspolitiet konstruert etter et rammeverk som tar utgangspunkt i avanserte teorier om kriminalitetskontroll og kriminalitetens årsaker. Fra dette perspektivet blir ikke politiet sett på som en stigmatiserende kraft, men som en del av et inkluderende og omsorgsfullt kriminalitetsforebyggende apparat. Dermed oppstår det en blindsonerom som ikke tar hensyn til at det eksisterer andre fortellinger om politiet som har en mer eventyraktig natur hvor kampen mellom det gode og det onde fremdeles eksisterer i beste velgående. Fortellingen som ligger til grunn for gangsterdiskursen er en klassisk historie om politi og røver. I denne fortellingen er den kriminelle og politiet jevnbyrdige motstandere som forutsetter hverandre (Sandberg, 2009, s. 502).

Sandberg fremhever hvordan personer som tilhører en marginalisert gatekultur, benytter møter med representanter fra det offentlige for å rettferdiggjøre egen situasjon (Sandberg, 2009, s. 493). Lovbryteren er avhengig av politiets oppmerksomhet for å kunne bekrefte posisjonen som kriminell. For enkelte kan derfor kontakt med politiet gjennom oppfølgingsteam bli et vitnesbyrd på at vedkommende fortjener politiets oppmerksomhet. Innenfor gangsterdiskursen vil dette bidra til å forsterke subjektposisjonen som «kriminell». Fortellinger er ofte beskrivelser av handling. Narrativ kriminologi fremhever imidlertid, på lik linje med diskursteori, hvordan historier i enkelte tilfeller kommer først (Presser & Sandberg, 2019, s. 131 og 139). Ironien blir dermed at til tross for gode intensjoner, kan kontakt med politiet gjennom oppfølgingsteam være med på å forsterke sannhetskravene i gangsterdiskursen. På denne måten blir politiet en rekvisitt som ungdommen kan benytte i representasjonen av seg selv som en farlig kriminell.

6.4 Kunnskapsbasert praksis eller sedvane?

Deltakelse i oppfølgingsteam er en del av politiets overordnede innsats for å håndtere ungdomskriminalitet. Et særtrekk i utviklingen av dette arbeidet er at det i stor grad har vokst ut av praksisfeltet, og er et produkt av ulike «forebyggerkulturer» (Larsson, 2005, s. 272).

Politiets bekymringssamtale er et eksempel på dette. Metoden ble utviklet på Manglerud politistasjon på midten av 1990-tallet, og har senere blitt lovfestet og etablert som et sentralt, individrettet kriminalitetsforebyggende tiltak (Lie, 2015; Politidirektoratet, 2011; Politiloven, 1995). En kritikk av bekymringssamtalen er imidlertid at den i liten grad har blitt forsket på. Det er dermed vanskelig å si noe konkret og endelig om effekten av den (Runhovde & Skjevraak, 2018). Det samme gjelder for mye av den forebyggende virksomheten som politiet utfører overfor barn og ungdom for øvrig (Larsson, 2005, s. 272).

Oppfølgingsteam kan forstås som en tverrfaglig tilnærming til individrettet kriminalitetsforebygging. Prinsippet om samhandling og tverrfaglighet innebærer at ansvaret for det kriminalitetsforebyggende arbeidet fordeles mellom politiet og andre offentlige og private aktører i samfunnet (Loader, 2016, s. 434). Samhandlingsprinsippet behøver imidlertid ikke å bety at politiet skal inngå som deltaker i alle deler av denne virksomheten.

Kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging forutsetter at politiet lykkes i å etablere og opprettholde ulike former for samarbeid. Dette må imidlertid skje uten at politiet går ut over sitt eget mandat eller overstyrer andre aktørers bidrag (Loader, 2016, s. 434). Det er ikke åpenbart at politiet skal inngå som deltaker i et individrettet oppfølgingsløp som for eksempel oppfølgingsteam. Som redegjort for i dette kapittelet kan politiets tilstedeværelse i denne typen arbeid ha flere utilsiktede konsekvenser. Politiets posisjon i oppfølgingsteam kan forstås som et resultat av sedvane og et behov for å «gjøre noe» heller enn vitenskapelige anbefalinger (Larsson, 2005, s. 272). Fordi kriminalitetsforebyggende tiltak kan ha store konsekvenser for enkeltindivider, og samfunnet som helhet, må denne typen virksomhet underlegges demokratisk kontroll (Sahlin, 2000, s. 167). Dersom det hersker usikkerhet rundt effekten av politiets tilstedeværelse i oppfølgingsteam, bør politiet heller ikke inngå som deltaker i dette arbeidet.

6.5 Tilbake til kjerneoppgaven

Den nyanserte forståelsen av politiet som ligger til grunn for konstruksjonen av velferdspolitiet er som nevnt ikke noe nytt. Bredden i politiets oppgaveportefølje har vært et tilbakevendende tema i utviklingen av dagens politimodell (Ellefsen, 2018; Ellefsen & Larsson, 2014; Millie, 2014). Som nevnt tidligere i kapittelet kan den utvidede forståelsen av

politiets samfunnsoppdrag bidra til å mykne forestillingen om hva politiet skal være, og legge til rette for en bredere kontaktflate med samfunnet. Dette kan bidra til å styrke båndet mellom politi og samfunn, som igjen er en viktig forutsetning for tillit og legitimitet. Samtidig vil jeg hevde at en viss avgrensning av politiets mandat kan være hensiktsmessig.

Som nevnt i kapittel to risikerer betjenter med et særskilt ansvar for oppfølging av lokalmiljøet å tilbringe mindre tid ute på gata en betjenter som jobber med ordinær patruljetjeneste. I tillegg kan tette relasjoner føre til utfordringer knyttet til objektivitet (Wycoff, 1988, s. 116). En helhetlig og kunnskapsbasert tilnærming til kriminalitetsforebygging er avhengig av en avdekkende funksjon (Bjørge, 2015). Det er mange som kan tilby hjelp og oppfølging, men det er bare ett organ som kan avdekke og straffeforfølge kriminalitet. Dersom politiets førstelinjearbeid utvides til å omfatte arbeidsoppgaver som i utgangspunktet faller inn under andre aktørers mandat, kan dette bidra til at organisasjonens totalkapasitet når et bristepunkt (Millie, 2014, s. 59).

En kunnskapsbasert tilnærming til kriminalitetsforebygging må som kjent innebære at ansvaret for arbeidet fordeles mellom politiet og andre offentlige og private aktører. Samtidig er det ikke gitt at politiet skal inngå som deltaker i alle deler av denne virksomheten. Når det kommer til ungdomsstraff, kan man derfor se for seg en organisering hvor politiet forplikter seg til å bidra til ordningen ved å utpeke politibetjenter som kan fungere som innslagspunkt for oppfølgingsteamet. Disse betjentene får ansvar for å sørge for at nødvendig informasjon fra politiet videreformidles til oppfølgingsteamet. Betjentene behøver imidlertid ikke delta i de månedlige møtene som oppfølgingsteamet arrangerer, eller ha selvstendige samtaler med den domfelte ungdommen. På denne måten vil prinsippet om tverrfaglighet og samarbeid ivaretas, samtidig som de utilsiktede effektene av politiets tilstedeværelse begrenses.

6.6 En politikultur i utvikling

Et mål for denne oppgaven har vært å undersøke om de klassiske forestillingene om politiets verdensbilde fremdeles eksisterer. Som nevnt innledningsvis har flere studier av politikultur vist at politifolk har en tendens til å forherlige den erfaringsbaserte og gatenære kunnskapen fremfor mer vitenskapelige kunnskapsformer (Gundhus, 2018, s. 150). Noe av grunnen til dette er, som Lofthus (2009) påpeker, at den praktiske kunnskapen i større grad kan kobles til forestillingen om politiets kjernekompetanse. Det vil si den eksklusive retten til å bruke makt. Akademisk kunnskap har derfor blitt sett på som mindre meningsfull, fordi den ikke i like stor grad kan omsettes til instrumentell kriminalitetsbekjempelse. Med samme begrunnelse har

politikulturen tradisjonelt tildelt den forebyggende virksomheten lavere status enn arbeidsoppgaver som medfører realisering av voldsmonopolet.

I tråd med de klassiske forestillingene om hva politiet opplever som givende, er politirespondentene i denne studien skeptiske til politiets bidrag i oppfølgingsteam.

Begrunnelsen er imidlertid ikke at oppgavene oppleves som lite meningsfulle. De anser dette arbeidet som viktig, og påpeker at oppfølgingsteam er en god arena for tillitsbygging og samhandling. Politirespondentene fremhever imidlertid at deltakelse i oppfølgingsteam først og fremst er problematisk fordi politiutdannede ikke har kompetanse til å utføre denne typen oppfølgingsarbeid.

P.2 - Jo lenger jeg har jobbet, jo mer usikker blir jeg på hvor riktig det er at vi skal ha tett oppfølging og samtaler med ungdom. Fordi jeg ser absolutt at det har en funksjon at de blir kjent med politiet. At de får sett noen andre perspektiver på kriminalitet enn de kanskje får i det daglige. At de kan se at politiet også er mennesker, og at vi ikke ønsker å ta dem for den de er, men for det de gjør. Men utover det så har vi hverken utdanning, kompetanse eller ressurser til å bidra med noe form for behandling eller oppfølging.

En konsekvens av fagligheten som preger forståelsen av kriminalitetskontroll i Norge er, som redegjort for tidligere, en utvidet forståelse av politiets rolle i samfunnet. Loader (2020) argumenterer for at dette kan føre til at politibetjenter blir satt til å utføre oppgaver som faller utenfor deres kompetanseområde. Det vil si oppgaver som andre etater er mer skolert til å håndtere, slik som for eksempel barnevernet eller helsevesenet. Denne tendensen ser det ut til at politirespondentene er bevisste på. Når respondentene fra politiet utfordrer forestillingen om politiets rolle i det forebyggende arbeidet, kan dette forstås som en refleksivitet knyttet til egen virksomhet, og politiets muligheter og begrensninger. Dette kan ses i lys av Gundhus som påpeker at ambisjonen om det kunnskapsbasert politiet har materialisert seg i form av to ulike perspektiver. Det første er et styringsperspektiv som handler om kontroll av politiet. Det andre perspektivet handler om satsning på politiets utdanning for å bygge profesjonelle yrkesutøvere (Gundhus, 2013, s. 179). Stadig flere studier har vist at politikulturen er i utvikling (se bl.a. Lie, 2022). Dette innebærer blant annet at politiets forhold til kunnskap har utviklet seg. I følge Ratcliffe (2016) bør dagens polititjenestepersoner derfor i større grad betraktes som *kunnskapsarbeidere* som aktivt benytter seg av ulike kunnskapskilder for å utvikle bredere innsikt om kriminalitet og kriminalitetskontroll (Ratcliffe, 2016, s. 70). Denne studien har vist at respondentene fra politiet er vel så oppdatert på samfunnsvitenskapelige

teorier om kriminalitet som sine samarbeidspartnere i barneverntjenesten og konfliktrådet. Den klassiske forståelsen av politifolks tendens til å forherlige den erfaringsbaserte kunnskapen kommer ikke til uttrykk i mitt materiale. Økt forståelse blant polititjenestepersoner knyttet til politiets muligheter og begrensninger, fører altså til en selvbevissthet som stiller spørsmålstegn ved egen virksomhet. Ironien blir dermed at kunnskapssparadigmet som ligger til grunn for norsk politivirksomhet, bidrar til at politifolk retter et kritisk blikk mot en politimodell som i stor grad er frembrakt av teoretiske perspektiver. Politibetjentenes refleksivitet kan imidlertid også tolkes som et uttrykk for at de mest grunnleggende trekkene ved politiets yrkeskultur fremdeles eksisterer i beste velgående. I tråd med tidligere studier av politikultur har dette prosjektet vist at politirespondentene har en tendens til å avgrense forståelsen av samfunnsoppdraget slik at det først og fremst omfatter kriminalitetsbekjempelse.

P.3 - Og det er litt sånn tilbake til at jeg føler at man på forebyggendefaget generelt er veldig dårlig på å se seg selv i kortene da. På hva er egentlig funksjonen min? Hva er egentlig målet mitt. Jo, jeg skal gjøre noe med kriminaliteten i samfunnet jeg. Jeg skal ikke gjøre noe med de bakenforliggende faktorene sånn egentlig. For det er det andre etater som gjør. Vi kan på en måte videreformidle hvis vi ser en ungdom ute, og han sliter med det. Ja, da snakker vi med han. Fordi vi er liksom bindeleddet i lokalsamfunnet. Vi kjenner flere forskjellige aktører og sånn.

Fra et akademisk perspektiv har polititjenestepersoners selvbilde som kriminalitetsbekjemper tradisjonelt blitt kritisert fordi det blant annet kan bidra til å trekke politivirksomheten i en mer reaktiv retning. Samtidig kan det hevdes at en slik avgrensning på mange måter er et resultat av relativt naturlige prosesser. Politibetjentene gjør det som de fleste andre yrkesgrupper gjør. De fremhever og feirer det som blir definert som profesjonens *kjernevirksomhet*. Det vil si de aspektene ved faget som oppleves som den *egentlige* delen av jobben. Eller sagt på en annen måte; det som oppleves som «ekte politiarbeid» (Manning 1980 sitert i Waddington, 2005, s. 375). På denne måten har selvbildet som kriminalitetsbekjemper ironisk nok en begrensende effekt som kan være hensiktsmessig for politiets samfunnsoppdrag. Iscenesettelsen som kriminalitetsbekjemper bidrar til å forhindre at politivirksomheten eser ut, og at polititjenestepersoner tar ansvar for arbeidsoppgaver som de verken har mandat eller kompetanse til å utføre.

Kapittel 7 – Avslutning

7.1 Oppsummering

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan tre av de mest sentrale deltakerne i oppfølgingsteam fremstiller ungdomskriminalitet og ungdom som gjennomfører ungdomsstraff. Analysen har vist at fremstillingene i all hovedsak er lik på tvers av de ulike profesjonene. Respondentenes virkelighetskonstruksjoner ser ut til å være forankret i et ideologisk bakteppe som oppstår gjennom en sammenveving av den nyliberalistiske forståelsen av kriminalitetskontroll, og vitenskapsparadigmet som ligger til grunn for den norske modellen for kriminalitetsforebygging. Fagligheten som preger kriminalpolitikken innenfor rammen av den norske velferdsstaten, gir liv til det jeg har valgt å omtale som «velferdspolitiet». Velferdspolitiet er en konseptuell forestilling om hva politiet skal være, som i stor grad harmonerer med vitenskapelige anbefalinger. Dette innebærer en nyansert forståelse av politiets samfunnsoppdrag, som åpner for en kunnskapsbasert praksis med fokus på samhandling, inkludering og tidlig intervensjon. Som politimodell har velferdspolitiet en rekke effekter som kan være hensiktsmessige for politiets samfunnsoppdrag. Som for eksempel at den legger til rette for en tverrfaglig tilnærming med fokus på tillitsbygging, som igjen kan føre til mer hensiktsmessig kriminalitetsforebygging og økt legitimitet. Samtidig vil jeg hevde at forestillingen om det norske velferdspolitiet materialiseres på en slik måte at modellen ikke tar inn over seg de universelle kjernekaraktistikkene ved politiets samfunnsoppdrag, som har sterk innvirkning på hvordan politivirksomhet utfolder seg i praksis. Disse karakteristikkene utledes fra den særskilte rollen som politiet besitter i kraft av å forvalte statens voldsmonopol. Tiltak som i utgangspunktet skal ha en inkluderende natur, får dermed et tydelig innslag av overvåkning og kontroll når politiet inngår i arbeidet. På denne måten har historien om velferdspolitiet noen likhetstrekk med politimyten. Politiet er helten, og det er lite fokus på de problematiske sidene som følger av politiets virksomhet.

7.2 Vitenskapens horisont

Velferdspolitiet som sosial institusjon er blant annet et produkt av kunnskapsparadigmet som ligger til grunn for norsk kriminalpolitikk. Med dagens øyne kan dette fremstå som en vitenskapelig forankret polisiær praksis. I tråd med Garland vil jeg imidlertid argumentere for at vitenskap bør forstås som uløselig sammenvevd med kultur. Fordi vitenskapelige diskurser ikke oppstår i et vakuum, bør de ikke utelukkende betraktes som sannhet, men også som et

uttrykk for ulike kulturelle prosesser. Dette betyr ikke at man skal avfeie diskursenes sannhetskrav, men anerkjenne at den er «smidd i den kulturelle sfæren vi omtaler som vitenskap» (Garland, 1990, s. 209). Som nevnt tidligere i oppgaven har vitenskapelig arbeid makt til å påvirke samfunnsutviklingen, og på denne måten bidra til en mer faglig forankret og forsvarlig kriminalpolitikk. Samtidig utsettes vitenskapens sannhetsregimer for påvirkning fra de samme kreftene den er satt til å utvikle. Vitenskapelige paradigmer bør derfor betraktes med en viss akademisk skepsis. Vår tids forståelse av politiet er både et resultat av samfunnsvitenskapelige anbefalinger, og de ideologiske premissene som ligger til grunn for den risikoorienterte og nyliberalistiske styringsrasjonaliteten som preger samtidens kontrollkultur. Når vitenskapelige anbefalinger omsettes i kriminalpolitisk praksis, skjer det altså en tilførsel og en reduksjon av mening som får konsekvenser for hvordan anbefalingen materialiseres. Fordi konsekvensene av dette først blir synlige i fremtiden, må vitenskapen erkjenne at den ikke kan se forbi sin egen horisont. Eller som den franske sosiologen Latour sier det;

«Science has two faces: one that knows, the other that does not know yet» (Bruno Latour, 1987, s. 7).

Politiforskningens rolle er derfor blant annet å overvåke hvordan akademiske anbefalinger omsettes i praksis. Selv om kunnskapsparadigmet som ligger til grunn for utviklingen av velferdspolitiet ser ut til å harmonere med en slags vitenskapelig sannhet, er det ikke gitt at denne sannheten vil se slik ut i fremtiden. Fordi kriminalitetsforebygging kan ha store konsekvenser for enkeltindivider, og for samfunnet som helhet, er vi moralsk forpliktet til å fortsette å utfordre de rådende forstillingene om hva som er godt og vitenskapelig forankret kriminalitetsforebyggende politiarbeid.

Kapittel 8 - Bibliografi

- Andrews, T. & Eide, A. K. (2019). *Mellom hjelp og straff – fungerer nye straffereaksjoner for ungdommer etter intensjonen?* (2/2019). Hentet fra <https://www.nordlandsforskning.no/sites/default/files/files/NF-rapport%202-2019.pdf>
- Bakosgjelten, A. & Kjenn, B. L. (2022). *Risiko og livssammenheng for unge kriminelle i Oslo - En ustødig grunnmur for mestring*. Oslo: Oslo kommune.
- Banton, M. (1964). *The policeman in the community*. London: Tavistock.
- Barstad, H. N. & Glasø, K. H. (2021). *Kunnskapsbasert politiarbeid. Teori og praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bayley, D. H. (1994). *Police for the future*. Oxford: Oxford University Press.
- Beck, U. (1997). *Risikosamfundet : på vej mod en ny modernitet*. København: Hans Reitzel.
- Bittner, E. (1970). *The Functions of the Police in Modern Society* National Institute of Mental Health. Center for Studies of Crime and Delinquency
- Bittner, E. (1990). *Aspects of Police Work*. Boston: Northeastern University Press.
- Bjørge, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bjørge, T. & Myhrer, T.-G. (2015). Politihøgskolens forskningsetiske veileder. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/2652799/Forskningsetisk%20veileder.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Braga, A. A. & Weisburd, D. (2019a). Conclusion. I A. A. Braga & D. Weisburd (Red.), *Police Innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge Cambridge University Press.
- Braga, A. A. & Weisburd, D. (2019b). Critic: Problem-Oriented Policing: The Disconnection between Principles and Practice. I *Police innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bukve, O. (2021). *Forstå, forklare, forandre: Om design av samfunnsvitenskapelige forskningsprosjekt*. (2. utgave. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Chan, J. B. L. (1997). *Changing police culture : policing in a multicultural society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chan, J. B. L. (2003). Police and new technologies. . I T. Newburn (Red.), *Handbook of Policing*. Cullompton: Willan Publishing.
- Christie, N. (1982). *Hvor tett et samfunn*. Universitetsforlaget.
- Christie, N. (2004). *En passende mengde kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Cohen, A. K. (1955). *Delinquent Boys: The Culture of the Gang*. Glencoe. IL: Free Press.
- Cohen, S. (1985). *Visions of social control : crime, punishment and classification*. Cambridge: Polity Press.
- Crawford, A. (1997). *The Local Governance of Crime: Appeals to Community and Partnerships*. Oxford: Oxford University Press.
- Crawford, A. & L'Hoiry, X. (2017). Boundary crossing: networked policing and emergent 'communities of practice' in safeguarding children. *Policing & society*, 27(6), 636-654. <https://doi.org/10.1080/10439463.2017.1341508>
- Cullen, F. T. & Gendreau, P. (2001). From nothing works to what works: changing professional ideology in the 21st century. *The prison journal*, 81(3), 313-338.
- Dahl, J. Y., Fyfe, N. R., Gundhus, H. O. I., Larsson, P., Skjevraak, P. E., Runhovde, S. R. & Vestby, A. (2022). Old, New, Borrowed and Blue – Shifts In Modern Policing. *British Journal of Criminology*, 62(4), 931-947. <https://doi.org/10.1093/bjc/azab085>

- Davis, J. (1992). The Kent-Kendall debate of 1949. *Studies in intelligence*, 35(2). Hentet fra https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol35no2/html/v35i2a06p_0001.htm
- Diderichsen, A. (2011). *Etik for politifolk*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Ehrlich, I. (1973). Participation in Illegitimate Activities: A Theoretical and Empirical Investigation. *Journal of Political Economy*, 81(3), 521-565.
- Eide, A. K. & Andrews, T. (2020). Gjenopprettende prosess i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging: En analyse av teoretisk og ideologisk bakteppe. *Tidsskrift for strafferett*, 20(3), 290-313.
- Ellefsen, H. B. (2018). *Politens politikk og politikkenes politi. Norske politireformer i perioden 1682-1866 (doktorgradsavhandling)* Universitetet i Bergen.
- Ellefsen, H. B. (2021). Embetsmannsstatens politipolitikk 1814–1842. *Historisk tidsskrift*, 100(2), 101-115. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2944-2021-02-02>
- Ellefsen, H. B. & Larsson, P. (2014). Skandinavisk politihistorie. I R. Granér (Red.), *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Fairclough, N. (1993). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Finnane, M. (2005). A "new police" in Australia. I T. Newburn (Red.), *Policing Key Readings*. New York: Routledge.
- Finstad, L. (2013). *Politiblikket*. Oslo: Pax.
- Finstad, L. (2014). Det konfliktfylte politiarbeidet. I R. Granér (Red.), *Innføring i Politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Finstad, L. (2018). *Hva er politi*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Flick, U. (2021). *Doing Interview Research* Sage.
- Foucault, M. (1999). *Diskursens orden* (O. a. E. Scaaning, Overs.). Oslo: Spartacus Forlag.
- Foucault, M. (2002). *Forelesninger om regjering og styringskunst* (I. B. Neumann, Overs.). Oslo: Cappelen Forlag as.
- Førde, K. E. & Andersen, A. J. (2021). «Basically, I am here to help you» Police conversation interventions in the prevention of radicalisation and violent extremism as a pastoral technique of power. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 2, 311-326.
- Garland, D. (1990). *Punishment and modern society*. Oxford: Oxford University Press.
- Garland, D. (1999). "Governmentality" and the Problem of Crime. I R. Smandych (Red.), *Governable places: readings on governmentality and crime control*. Aldershot: Dartmouth Publishing Company Limited.
- Garland, D. (2001). *The Culture of Control - Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Gelder, K. & Thornton, S. (1997). *The Subcultures Reader*. London: Routledge.
- Giddens, A. (1999). Risk and Responsibility. *The Modern Law Review*, 62(1), 1-10.
- Giertsen, H. (1994). Forebygging av kriminalitet: Altfor bredt og altfor smalt. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 81(295-313).
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Garden City: Doubleday Anchor.
- Goldstein, H. (1979). *Improving policing: A problem oriented approach*. Sage.
- Grue, J. (2011). Hva er kritisk diskursanalyse? I T. R. Hitching, A. B. Nilsen & A. Veum (Red.), *Diskursanalyse i praksis - metode og analyse*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Gundhus, H. O. I. (2009). *For sikkerhets skyld* Fagbokforlaget.
- Gundhus, H. O. I. (2013). Experience or knowledge?: Perspectives on new knowledge regimes and controll of police professionalism. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 7(2).
- Gundhus, H. O. I. (2018). Smart politiarbeid? Når skillene mellom etterretning, forebygging og etterforsknings viskes ut. I A. Rønne & H. Stevnsborg (Red.), *Ret smart: Om smart teknologi og regulering*. Jurist- og Økonomforbundet.
- Gundhus, H. O. I. & Egge, M. (2012). Social crime prevention in Norway. I E. Baillergeau & P. Hebberecht (Red.), *Social crime prevention in late modern Europe* (s. 255-277). Brussel: Brussel University Press.

- Hammer, S. (2020). *Sosialdemokrati versus nyliberalisme : norsk styringskunst og samfunnsforming 1814-2020*. Oslo: Solum Bokvennen.
- Harcourt, B. (2001). *Illusion of order: the false promise of broken windows policing*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Hauge, R. (2001). *Kriminalitetens årsaker: Utsnitt av kriminologiens historie* Universitetsforlaget.
- Hauge, R. (2007). Stempling og stigmatisering. I L. Finstad & C. Høigård (Red.), *Kriminologi* (s. 300-324). Oslo: Pax forlag AS.
- Hestehave, N. K. (2018). Predicting Crime? On challenges to the police in becoming knowledgeable organizations. I N. R. Fyfe, H. O. I. Gundhus & K. V. Rønn (Red.), *Moral issues in intelligence-led policing*. Routledge.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkley: University of California Press.
- Hitching, T. R., Nilsen, A. B. & Veum, A. (2011). *Diskursanalyse i praksis - metode og analyse*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Hofseth, C., Sætre, M., Bakosgjelten, A. & Kjenn, B. L. (2021). *Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo. Rapport basert på data fra 2021*. Oslo: Oslo politidistrikt.
- Holmberg, L. (1999). *Politiets skøn i retts sosiologisk belysning (Doktorgradsavhandling, Københavns universitet)*. Københavns universitet, København.
- Holmboe, M. (2016). Reelt og informert samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. *Tidsskrift for strafferett*, 16(3), 215-237.
- Hughes, G. (2007). *The Politics of Crime and Community*. New York: Palgrave Macmillan.
- Johannesen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Johannesen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Johansen, N. B. (2015). *Det nyliberale janusansikt. Straff i frihetens tid*. Novus AS.
- Jon, N. (1994). *Ungdomsarbeid i Skien kommune. En studie av prosjektet "Samordning av Lokale Tiltak" (SLT)*. Oslo: Det kriminalitetsforebyggende råd.
- Jon, N. (2007). *En skikkelig gutt: arbeidet med å forme en passende maskulinitet på Foldin verneskole 1953-1970*. Unipub, Oslo.
- Jon, N. (2014). Transforming Cowboy Masculinity into Appropriate Masculinity. I I. Lander, S. Ravn & N. Jon (Red.), *Masculinities in the Criminological field. Control, Vulnerability and Risk-Taking*. Surrey: Ashgate.
- Justisdepartement. (2021). *Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet* (Meld. St. nr. 34). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-34-20202021/id2857691/?ch=1>
- Justisdepartementet. (2005). *Politiets rolle og oppgaver* (St. meld. nr. 42). Oslo: Det kongelige justis- og politidepartementet.
- Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag Samfundslitteratur.
- Kelling, G. L., Pate, T., Dieckman, D. & Brown, C. E. (1974). *The Kansas City Preventive Patrol Experiment: A Summary Report*. Washington DC: The Police Foundation.
- Kent, S. (1965). *Strategic intelligence for American world policy*. Hamden, Connecticut: Archon books.
- Klockars, C. B. (1983). *Thinking About Police: Contemporary Readings* McGraw-Hill Companies.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Larsson, P. (2005). Kriminalitetsforebygging og politirollen. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 92(3).
- Liberman, A. M., Kirk, D. S. & Kim, K. (2014). Labeling effects of first juvenile arrests: secondary deviance and secondary sanctioning. *Criminology*, 52(3), 345-370.
- Lie, E. M. (2015). *I forkant : kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Lie, E. M. (2022). *Annerledespolitiet : idealer og dilemmaer i politiets forebyggende dialogarbeid*. Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Lilly, J. R., Cullen, F. T. & Ball, R. A. (2010). *Criminological theory : context and consequences*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Loader, I. (2016). In Search of Civic Policing: Recasting the 'Peelian' Principles. *Criminal law and philosophy*, 10(3), 427-440. <https://doi.org/10.1007/s11572-014-9318-1>
- Loader, I. (2020). *Revisiting the police mission*. The Police Foundation.
- Lofthus, B. (2009). *Police Culture in a Changing World*. Oxford: Oxford University Press.
- Lundgaard, J. M. (2011). *Nulltoleranse på norsk*. Oslo: Unipup.
- Manning, P. K. (1988). Community Policing as a drama of control. I J. R. Greene & S. D. Mastrofski (Red.), *Community policing : Rhetoric or Reality*. New York: Praeger.
- Manning, P. K. (1997). *Police Work: The Social Organization of Policing* (2. utg.). Prospect Heights: Waveland Press.
- Manning, P. K. (2010). *Democratic Policing in a Changing World*. Colorado: Paradigm Publishers.
- Martinson, R. (1974). What Works? – Questions and Answers About Prison Reform. *The Public Interest*, 35, 22-54.
- Mastrofski, S. D. (2019). Critic: Community Policing: A Skeptical View. I *Police innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press. .
- Mawby, R. I. (2000). Core policing: the seductive myth. I F. Leishman, B. Loveday & S. P. Savage (Red.), *Core issues in policing*. Harlow: Longman.
- McAra, L. & McVie, S. (2010). Youth crime and justice: Key messages from the Edinburgh Study of Youth Transitions and Crime. *Criminology & Criminal Justice (CCJ)*, 10(2), 179-209. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/1748895809360971>
- Medina, C. A. (2002). What to do when traditional models fail. *Studies in intelligence*, 46(3).
- Mik-Meyer, N. & Villadsen, K. (2007). *Magtens former : sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. København: Reitzel.
- Millie, A. (2013). The policing task and the expansion (and contraction) of British policing. *Criminology and Criminal Justice*, 13(2), 143-160.
- Millie, A. (2014). What are the police for? I J. M. Brown (Red.), *The Future of policing*. London: Routledge.
- Mitchell, R. J. (2019). A light introduction to evidence based policing. I R. J. Mitchell & L. Huey (Red.), *Evidence based policing : an introduction*. Bristol: Policy Press.
- Moen, R. (2020). Anbefalinger i politiets etterretningsprodukter: Et dilemma. *Nordic Journal of Studies in Policing*, 7(3).
- Muir, R. (2021). *Taking prevention seriously: The case for a crime and harm revention system*. The Police Foundation.
- NESH. (2021). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora.
- Neumann, I. B. (2020). *Innføring i diskursanalyse. Mening, materialitet, makt*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier: Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 1981: 35. *Politiets rolle i samfunnet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2008:15. (2008). *Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2008-15/id527241/?ch=1>
- Nøkleberg, M., Gundhus, H. O. I., Dyb, E. & Lid, S. (2022). *Evaluering av SaLTo-samarbeidet: Forutsetninger for effektivt tverretatlig og tverrfaglig samarbeid*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Oslo-kommune. (2019). *SaLTo-oppfølgning: En samarbeidsmodell for aktører rundt unge kriminelle gjengangere i Groruddalen*. Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13356335-1579171194/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Salto%20-%20sammen%20lager%20vi%20et%20trygt%20Oslo/SaLTo%20oppf%C3%B8lgning.pdf>
- Paulsen, J. E. & Frogner, P. (2017). Det normalvitenskapelige politiblikket. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(4), 301-316.

- Peeters, R. (2013). *The preventive gaze: How prevention transforms our understanding of the state*. The Hague: Eleven International Publishing.
- Plecas, D., McCormick, A. V., Levine, J., Neal, P. & Cohen, I. M. (2011). Evidence-based solution to information sharing between law enforcement agencies. *Policing : an international journal of police strategies & management*, 34(1), 120-134. <https://doi.org/10.1108/13639511111106641>
- Politidirektoratet. (2011). *Veileder for politiets bekymringsamtale. Dialog for ansvar og positiv endring*. Hentet fra https://www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_2333.pdf
- Politidirektoratet. (2014). Etterretningsdoktrine for politiet. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/etterretningsdoktrine.pdf>
- Politidirektoratet. (2022). *Mangfold, dialog og tillit. Handlingsplan for politiets arbeid*. . POD publikasjon 2022/03.
- Politi-loven. (1995). *Lov om politiet* (LOV-1995-08-04-53). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>
- Presser, L. & Sandberg, S. (2019). Narrative Criminology as Critical Criminology. *Critical criminology (Richmond, B.C.)*, 27(1), 131-143. <https://doi.org/10.1007/s10612-019-09437-9>
- Rachlew, A. (2010). Å forske på sine egne: Metodiske og etiske utfordringer knyttet til forskning på egen profesjon. I T. Myklebust & G. Thomassen (Red.), *Arbeidsmetoder og metodearbeid i politiet: Forskningskonferansen 2010*. Oslo: Politi-høgskolen.
- Ratcliffe, J. (2016). *Intelligence-led policing* (2. utg.)Routledge.
- Reiner, R. (2010). *The Politics Of The Police - Fourth Edition*. New York: Oxford University Press.
- Rose, N. & Miller, P. (1992). Political Power beyond the State: Problematics of Government. *The British Journal of Sociology*, 43(2), 173-205.
- Rosten, M. G. (2017). Territoriell stigmatisering og gutter som «leker getto» i Groruddalen. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(1), 53-70.
- Runhovde, S. R. & Skjevraak, P. E. (2018). *Kriminalitetsforebygging på norsk : en kunnskapsoversikt*. Oslo: Politi-høgskolen.
- Rønn, K. V. (2014). (Mis-) Informed Decisions? On Epistemic Reasonability of Intelligence Claims. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 27(2), 351-367.
- Sahlin, I. (2000). *Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen*. Lund: Arkiv förlag.
- Sandberg, S. (2009). A Narrative Search for Respect. *Deviant behavior*, 30(6), 487-510. <https://doi.org/10.1080/01639620802296394>
- Sandberg, S. (2010). What can “lies” tell us about life?: Notes towards a framework of narrative criminology. *Journal of Criminal Justice Education*, 21(4), 447-465. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10511253.2010.516564?scroll=top&needAccess=true>
- Sandberg, S. & Pedersen, W. (2006). *Gatekapital*. Oslo: Univeristetsforlaget.
- Sandberg, S. & Ugelvik, T. (2016). The past, present, and future of narrative criminology: A review and an invitation. *Crime, media, culture*, 12(2), 129-136. <https://doi.org/10.1177/1741659016663558>
- Schafft, A. (2007). Kriminalitet, sosial bakgrunn og kontroll. I L. Finstad & C. Høigård (Red.), *Kriminologi*. Pax forlag.
- Simensen, T. K. & Paulsen, J. E. (2019). Generalistens rolle i etterretningsstyrt politiarbeid. *Nordisk politiforskning*, 6(2), 169-181.
- Skilbrei, M.-L. (2019). *Kvalitative metoder: Planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon* Oslo: Fagbokforlaget.
- Skogan, W. (2019). Advocate: Community Policing. I D. Weisburd & A. A. Braga (Red.), *Police innovation: Contrasting Perspectives* (2. utg.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Sletten, M. A., Rosten, M. G. & Vogt, K. C. (2021). Svartmaling av gutter og sykliggjøring av jenter. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen*. Cappelen Damm Akademiske.

- Solhjell, R., Saarikkomäki, E., Haller, M. B., Wästerfors, D. & Kolind, T. (2019). "We are seen as a threat": Police stops of young ethnic minorities in the Nordic countries. *Critical Criminologi*, 27.
- Solli, S. M. (2018). Individualisme eller holisme. I E. Balsvik & S. M. Solli (Red.), *Introduksjon til samfunnsvitenskapene: Bind 2*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Spelman, W. & Brown, D. K. (1984). *Calling the Police : Citizen Reporting of Serious Crime*. Washington: US Government Printing Office.
- Sætre, M. (2010). En skamfull forsker? "Myndighetsforskerens" blikk på kriminologiens Ultima Thule. I H. O. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (Red.), *Politivitenskap på egne ben?* Oslo: Politihøgskolen.
- Saarikkomäki, E., Haller, M. B., Solhjell, R., Alvesalo-Kuusi, A., Kolind, T., Hunt, G. & Alm, V. B. (2020). Suspected or protected? Perceptions of procedural justice in ethnic minority youth's descriptions of police relations. *Policing and Society: An International Journal of Research and Policy, Latest article*.
- Taylor, R. B. (2019). Critic: Incivilities Reduction Policing. I D. Weisburd & A. A. Braga (Red.), *Police innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thacher, D. (2019). Critic: The Limits of Procedural Justice. I D. Weisburd & A. A. Braga (Red.), *Police innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tilley, N. (2008). Modern approaches to policing: Community, problem-oriented and intelligence-led. I T. Newburn (Red.), *Handbook of Policing*. Cullompton: Willan.
- Tjora, A. H. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tyler, T. R. (2001). Trust and law-abidingness: A proactive model of social regulation (working paper). *The Australian National University, Australian Taxation Office, Centre for Tax System Integrity*, 16.
- Tyler, T. R. & Meares, T. L. (2019). Advocate: Procedural Justice Policing. I D. Weisburd & A. Braga (Red.), *Police innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vestby, A. (2018). Policy-making without politics: Overstating objectivity in intelligence-led policing. I N. R. Fyfe, H. O. I. Gundhus & K. V. Rønn (Red.), *Moral issues in intelligence-led policing*. Routledge.
- Waddington, P. A. J. (2005). Police (canteen) sub-culture: an appreciation. I T. Newburn (Red.), *Policing Key Readings*. Cullompton: Willian Publishing.
- Weisburd, D. & Braga, A. A. (2019). Introduction: Understanding Police Innovation. I D. Weisburd & A. A. Braga (Red.), *Police innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wilson, J. Q. & Kelling, G. L. (1982). Broken windows: the police and neighborhood safety. *The Atlantic Monthly*, (March), 29-38.
- Wycoff, M. A. (1988). The benefits of Community Policing: Evidence and Conjecture. I J. R. Greene & S. D. Mastrofski (Red.), *Community Policing: Rhetoric or Reality*. New York: Praeger.
- Zedner, L. (2007). Pre-crime and post-criminology? *Theoretical criminology*, 11(2), 261-281. <https://doi.org/10.1177/1362480607075851>
- Zernova, M. (2007). *Restorative Justice: Ideals and Realities*. Surrey: Ashgate Publishing Limited
- Aas, G. (2010). Politisosiologi som forskningstradisjon. I H. O. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (Red.), *Politivitenskap på egne ben? En essaysamling*. Oslo: Politihøgskolen.
- Aase, H., Lønnum, K., Sørli, M.-A., Hagen, K. A., Gustavson, K. & Utgarden, I.-H. (2020). *Barn, unge og kriminalitet. Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane? Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering*.

Kapittel 9 - Vedlegg

Vedlegg nr. 1 – Meldeskjema til NSD

[Meldeskjema](#) / [Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. En analyse av rolleforståelse og s...](#) / Eksport

Meldeskjema

Referansenummer

922598

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Adresse eller telefonnummer
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Beskriv hvilke bakgrunnsopplysninger du skal behandle

Utdanning og yrkesbakgrunn.

Prosjektinformasjon

Tittel

Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. En analyse av rolleforståelse og samhandling blant deltakerne i oppfølgingsteam.

Sammendrag

Straffereaksjonene ungdomsoppfølging og ungdomsstraff ble innført 1. juli 2014. Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging går ut på at det samles et lag rundt ungdommen bestående av resurspersoner fra barnevernet, konfliktrådet, politiet og andre relevant instanser. Dette omtales som et oppfølgingsteam. Deretter utarbeides det en individuell ungdomsplan basert på ungdommenes oppfølgingsbehov som skal danne innholdet i oppfølgingsløpet. Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan de ulike aktørene i oppfølgingsteam forstår sitt eget og andres bidrag, og hvordan samhandlingen dem imellom foregår. Det vil derfor bli gjennomført intervjuer av ansatte i konfliktrådet, barneverntjenesten og politiet. Kunnskap om hvordan deltakerne i disse teamene skaper mening rundt eget arbeid og hvordan de samhandler kan bidra til økt forståelse om hvordan ungdomsoppfølging og ungdomsstraff fungerer, og på denne måten være med på å danne grunnlag for videreutvikling av ordningen.

Begrunn hvorfor det er nødvendig å behandle personopplysningene

Informantene blir invitert til å delta på grunn av sitt daglige virke. Deres yrkesbakgrunn og utdanning er med på å plassere dem som kilder til data.

Prosjektbeskrivelse

[Søknad om tilgang til informanter Oslo PD.pdf](#)

Ekstern finansiering

Ikke utfyllt

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Olav Andreas Verpe, olav.verpe@gmail.com, tlf: 45202001

Behandlingsansvar

Behandlingsansvarlig institusjon

Politihøgskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Nina Jon, Nina.Irene.Jon@phs.no, tlf: 92458548

Skal behandlingsansvaret deles med andre institusjoner (felles behandlingsansvarlige)?

Nei

Utvalg 1

Beskriv utvalget

Polititjenesteperson

Beskriv hvordan rekruttering eller trekking av utvalget skjer

Rekruttering skjer via søknad til politimesteren i Oslo politidistrikt og deretter via seksjonssjefer på de respektive seksjonene.

Alder

20 - 60

Personopplysninger for utvalg 1

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Hvordan samler du inn data fra utvalg 1?

Personlig intervju

Vedlegg

[Intervjuguide.pdf](#)

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (Personvernforordningen art. 6
nr. 1 bokstav a)

Informasjon for utvalg 1

Informerer du utvalget om behandlingen av personopplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Informasjonsskriv

[Meldeskjema til NSD.pdf](#)

Utvalg 2

Beskriv utvalget

Ansatte i konfliktrådet i Oslo

Beskriv hvordan rekruttering eller trekking av utvalget skjer

Leder for konfliktrådet velger ut medarbeider som kan stille som informanter.

Alder

20 - 65

Personopplysninger for utvalg 2

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Hvordan samler du inn data fra utvalg 2?

Personlig intervju

Vedlegg

[Intervjuguide.pdf](#)

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Informasjon for utvalg 2

Informerer du utvalget om behandlingen av personopplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Informasjonsskriv

[Meldeskjema til NSD.pdf](#)

Utvalg 3

Beskriv utvalget

Ansatte i Alna barneverntjeneste

Beskriv hvordan rekruttering eller trekking av utvalget skjer

Leder for Alna barneverntjenesten velger ut medarbeider som kan stille som informanter til prosjektet.

Alder

20 - 65

Personopplysninger for utvalg 3

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Hvordan samler du inn data fra utvalg 3?

Personlig intervju

Vedlegg

[Intervjuguide.pdf](#)

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (Personvernforordningen art. 6
nr. 1 bokstav a)

Informasjon for utvalg 3

Informerer du utvalget om behandlingen av personopplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Informasjonsskriv

[Meldeskjema til NSD.pdf](#)

Tredjepersoner

Skal du behandle personopplysninger om tredjepersoner?

Nei

Dokumentasjon

Hvordan dokumenteres samtykkene?

- Manuelt (papir)

Hvordan kan samtykket trekkes tilbake?

Samtykket kan trekkes ved å ta kontakt med student eller veileder. Kontaktinformasjon står i informasjonsskrivet som blir delt ut i forkant av intervjuet.

Hvordan kan de registrerte få innsyn, rettet eller slettet personopplysninger om seg selv?

Respondenten kan få innsyn, rettet eller slettet opplysninger om seg selv ved å ta kontakt med student, veileder eller personvernombud ved PHS. Kontaktinformasjon er oppgitt i informasjonsskrivet.

Tillatelser

Skal du innhente følgende godkjenninger eller tillatelser for prosjektet? Ikke utfyllt

Behandling

Hvor behandles personopplysningene?

- Maskinvare
- tilhørende behandlingsansvarlig institusjon
- Ekstern tjeneste eller nettverk (databehandler)

Hvem behandler/har tilgang til personopplysningene?

- Prosjektansvarlig
- **Hvilken databehandler har tilgang til personopplysningene?**
-

One Drive

Tilgjengeliggjøres personopplysningene utenfor EU/EØS til en tredjestat eller internasjonal organisasjon? Nei

Sikkerhet

Oppbevares personopplysningene atskilt fra øvrige data (koblingsnøkkel)?

Ja

Hvilke tekniske og fysiske tiltak sikrer personopplysningene?

- Personopplysningene anonymiseres fortløpende
- Adgangsbegrensning
- Andre sikkerhetstiltak

Hvilke

Diktafoner og lydfiler vil være nedlåst i en safe.

Varighet

Prosjektperiode

31.08.2022 - 31.08.2023

Hva skjer med dataene ved prosjektslutt?

Data anonymiseres (sletter/omskriver personopplysningene)

Hvilke anonymiseringstiltak vil bli foretatt?

- Lyd- eller bildeopptak slettes
- Personidentifiserbare opplysninger fjernes, omskrives eller grovkategoriseres
- Koblingsnøkkelen slettes

Vil de registrerte kunne identifiseres (direkte eller indirekte) i oppgave/avhandling/øvrige publikasjoner fra prosjektet? Nei

Tilleggsopplysninger

Politihøgskolen har levering i august.

Intervjuguide

Del 1 – Formalia og praktisk informasjon

- Oppgavens problemstilling og formål.
- Intervjuform og praktisk informasjon om gjennomføring av intervjuet.
- Lydopptak og håndtering av dette.
- Frivillig deltakelse og skriftlig samtykke. Samtykket kan trekkes når som helst.
- Data blir behandlet konfidensielt.

Del 2 – Om informanten

- Navn, alder, kjønn, stilling
- Utdannelsene og yrkeserfaring.
- Hvor mange år har du jobbet i politiet, barnevernet, konfliktrådet
- Annen utdanning eller kursing.

Del 3 – Generelt om kriminalitet og kriminalitetsforebygging

- Hva legger du i begrepet kriminalitet?
- Hva er de mest sentrale grunnene til at kriminalitet oppstår i et samfunn sånn du ser det?
- Hva legger du i ordet kriminalitetsforebygging?
- Er det noen forskjell på kriminalitetsforebygging og kriminalitetsbekjempelse?
- Hva vil du trekke frem som viktige elementer i ditt arbeid for å forebygge kriminalitet?
- Hva vil du si er de viktigste suksessfaktorene for å forebygge kriminalitet i et samfunn?
- Hva legger du i begrepet straff?
- Hvordan vil du beskrive forholdet mellom hjelp og straff?

Del 4 – Generelt om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

- Hvordan synes du ordning med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging fungerer?
- Hva er formålet med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging slik du ser det?
- Hva er ditt syn på brudd enten i form av manglende oppmøte, gjennomføring eller ny kriminalitet?
- Hva mener du er det viktigste suksesskriteriet for gjennomføring og rehabilitering når det kommer til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging?
- Hva er ditt syn på trusselen om fengselsstraff som subsidiær reaksjon til ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff?

- Hvordan vil du beskrive ungdommene som blir idømt reaksjonen ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff?

- Er det noen utfordringer med ordningen slik den fungerer i dag?

Del 5 – Din rolle i oppfølgingsteamet

- Hvordan vil du beskrive din rolle i oppfølgingsteamet?

- Er det elementer ved ditt bidrag som du mener er særskilt viktige?

- Er det elementer ved ditt bidrag som du tenker kan være problematiske eller uhensiktsmessige?

- Har du noen konkrete eksempler på tilfeller hvor ditt bidrag har vært viktig for gjennomføringen av ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging?

- Har du noen konkrete eksempler på tilfeller hvor ditt bidrag har vært til hinder for god gjennomføringen av ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging?

Del 6 – De andre aktørenes rolle i oppfølgingsteamet

- Hvordan vil du beskrive barnevernets, konfliktrådets, politiets bidrag i oppfølgingsteamet?

- Er det elementer ved de andres bidrag som du mener er særskilt viktige?

- Er det elementer ved de andres bidrag som du tenker kan være problematiske eller uhensiktsmessige?

- Hvordan synes du samarbeidet mellom de ulike aktørene i oppfølgingsteamet fungerer?

Vil du delta i forskningsprosjektet

Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. En analyse av rolleforståelse og samhandling blant deltakerne i oppfølgingsteam.

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke rolleforståelse og samhandling blant deltakerne i oppfølgingsteam. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Forskningsprosjektet er en masteravhandling ved masterstudiet i Politivitenskap ved Politihøgskolen. Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan de ulike aktørene i oppfølgingsteam forstår sitt eget og andres bidrag, og hvordan samhandlingen dem imellom foregår. Studien er kvalitativ og data innhentes gjennom intervjuer av ansatte i politiet, konfliktrådet og barneverntjenesten. Datamaterialet vil bli benyttet til å diskutere problemstillingen i lys av annen relevant teori og empiri på feltet. Kunnskap om hvordan deltakerne i disse teamene skaper mening rundt eget arbeid og hvordan de samhandler kan bidra til økt forståelse om hvordan ungdomsoppfølging og ungdomsstraff fungerer, og på denne måten være med på å danne grunnlag for videreutvikling av ordningen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Politi høgskolen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi du har erfaring fra arbeid i oppfølgingsteam enten som ansatt i konfliktrådet, politiet eller barneverntjenesten. Prosjektet er godkjent av lederen for din virksomhet og det er slik jeg har fått tilgang til din kontaktinformasjon.

Hva innebærer det for deg å delta?

Det vil bli gjennomført intervju med en varighet på ca. 1 til 1,5 time basert på en intervjuguide som er utviklet av undertegnede. Formålet er at dine meninger og refleksjoner om temaene som tas opp i intervjuet skal danne grunnlag for analyse og på denne måten belyse prosjektets forskningsspørsmål. Intervjuene vil bli tatt opp på lyd og lagres sikkert i en låst safe for deretter å bli slettet når intervjuene er transkribert. Det vil også bli tatt notater under intervjuene som vil bli lagret i en låst safe og destruert når prosjektet ferdigstilles. Intervjuene vil forløpe seg som en samtale mellom meg som forsker og deg som respondent etter en såkalt semistrukturert intervjuform.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De som vil ha tilgang til dine opplysninger er meg som forsker og veileder for prosjektet ved Politihøgskolen, Nina Jon.

Det vil bli brukt diktafon til å gjøre lydopptak av intervjuene. Lydfilene vil bli lagret i en låst safe. Når intervjuene er ferdig transkribert, vil lydfilen bli slettet. Navn og kontaktinformasjon vil bli erstattet med en kode for å kunne skille intervjuene fra hverandre. Jeg som forsker vil altså ha oversikt over hvem som har gitt hvilke svar, men dette vil ikke kunne tilbakeføres til deg som respondent. Det transkriberte intervjuet vil bli anonymisert slik at det ikke kommer frem informasjon som er egnet til å identifisere deg som respondent.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes sommeren 2023. Ved prosjektslutt vil alle personopplysninger og lydopptak slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Politihøgskolen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Politihøgskolen ved veileder Nina Jon tlf. 92458548, eller epost; Nina.Irene.Jon@phs.no eller ved masterstudent Olav Verpe tlf. 45202001, epost; olav.verpe@gmail.com. Vårt personvernombud: Ivar Flø, tlf. 90633797 eller epost; ivar.jan.flo@phs.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17. Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Olav Verpe/Nina Jon
(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. En analyse av rolleforståelse og samhandling blant deltakerne i oppfølgingsteam*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Søknad om tilgang til intervjuobjekter i forbindelse med masteroppgave i Politivitenskap.

Oppgavens tema:

Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. En analyse av rolleforståelse og samhandling blant deltakerne i oppfølgingsteam.

Utdanningsinstitusjon: Politihøgskolen (PHS)

Veileder: Nina Jon. Tlf: 92458548.

Prosjektbeskrivelse:

Straffereaksjonene ungdomsoppfølging og ungdomsstraff ble innført 1. juli 2014 basert på innstillingene til det regjeringsoppnevnte utvalget som leverte sin rapport i form av NOU 2008:15 den 20. april 2007. Innholdet i reaksjonsformene bygger på metaanalyser av hvilke tiltak som fungerer rehabiliterende på unge lovbrytere. Her fremheves det at behandlingstiltak har større effekt enn rene korrigerende og avskrekkende tiltak. Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging går derfor ut på at det samles et lag rundt ungdommen bestående av resurspersoner fra barnevernet, konfliktrådet, politiet og andre relevant instanser. Dette omtales som et oppfølgingsteam. Deretter utarbeides det en individuell ungdomsplan basert på ungdommenes oppfølgingsbehov som skal danne innholdet i oppfølgingsløpet.

Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan de ulike aktørene i oppfølgingsteam forstår sitt eget og andres bidrag, og hvordan samhandlingen dem imellom foregår. Det vil derfor bli gjennomført intervjuer av ansatte i konfliktrådet, barneverntjenesten og politiet. Kunnskap om hvordan deltakeren i disse teamene skaper mening rundt eget arbeid og samhandler kan bidra til økt forståelse om hvordan ungdomsoppfølging og ungdomsstraff fungerer, og på denne måten være med på å danne grunnlag for videreutvikling av ordningen.

Tilgang til intervjuobjekter:

Det søkes med dette om tilgang til intervjuobjekter i deres virksomhet som nylig har deltatt eller som deltar i oppfølgingsteam.

Omfang:

Prosjektet legger opp til at det skal gjennomføres intervjuer av 5 ansatte hos dere. Hvert intervju vil ha en varighet på ca. 1,5 timer. Ønsket oppstart for intervjurunden er 1. november 2022. Alle intervjuer skal være gjennomført innen utgangen av november 2022. Dere kan selv velge ut hvilke medarbeidere dere mener kan bidra som informanter til prosjektet og arbeidet for deres del vil kun omfatte og sette undertegnede i kontakt med disse.

Taushetsplikt:

Dette prosjektet omfatter ikke deler av politiets arbeid som er gradert. Det er derfor kun alminnelige regler om konfidensialitet i forskning som gjør seg gjeldende for dette prosjektet

Forskningsetiske betraktninger:

Som ansatt i politiet er jeg bevisst på at det kan oppstå forskningsetiske utfordringer når jeg forsker på egen virksomhet og baserer datainnsamlingen på intervjuer av medarbeider i samme politidistrikt/kommune. For å begrense disse utfordringene vil jeg etterstrebe og finne intervjuobjekter som jeg ikke selv har jobbet med eller jobber med til daglig. Jeg vil fortrinnsvis forsøke å rekruttere intervjuobjekter fra andre seksjoner enn min egen og fra barneverntjenester i andre bydeler enn den jeg jobber i til daglig.

Med vennlig hilsen,

Olav Verpe/ Nina Jon

(Forsker/veileder)